

2 Ռ. 20 Կ.

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՐԸՑ — ՌԻՍ. ՄԵԹ. ՍԵԿՏՈՐ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧЕВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ԾՐԱԳՐՆԵՐ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ

(ԱԳՐՈ-ԶՈՈԳԻՑԵԼԻՔՆԵՐ)։

ԿՈԼՅԵՐԻՑ ԴՊՐՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Համալիւթ. Կոմկուսի (բ) 1931 թ.
5 հոկտեմբերի վարժեման հիման
վրա պայքարենք Մարխ-Լենինյան
պոլիտեխնիկական դպրոցի համար

1 9 3 2

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԶՐԱՏ

375

Վ-99

A 451

0120-10

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՍԺՈՂԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ — ՌԻՍ. ՄԵԹ. ՍԵՆՏՐ

375
4-99

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ԾՐԱԳՐՆԵՐ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ

(ԱԳՐՈ-ԶՈՈԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ)

ԿՈԼՅԵՐԻՑ ԴՊՐՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Համախուր. Կոմկուսի (Բ) 1931 թ.
5 հոկտեմբերի վորսեման հիման
վրա պայքարենք Մարտա-Լենինյան
պոլիտեխնիկական դպրոցի համար

12 AUG 2013

Ստիլիստներ՝ Աղաբաբյան Կ., Նորայր

Սրբագրող և տեխ. ղեկավար՝ Գ. Բաբուրյան

57030-66

Ստիլիստներ 1-ին տպարան, Պրիստանովի փող. 91:

Պաշվեր 886:

Գրառեկ 1992:

Տիրաժ 500:

53 781

ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ

Գյուղատնտեսության ծրագրների նկատմամբ

Կոլյերիտ դպրոցների անցյալ ուս. տարվա գյուղատնտեսության ծրագրները վոչ մի սխառմի տակ չէին զրված: Այդ ծրագրներում վոչ մի անուսթյուն կար, վոչ էլ սխառմատիկականութուն: Կարևորագույն բնագավառներից և հարցերից շատերն անուշադրության էյին մատնված: Ծրագրներն այնպես էյին կառուցված, վոր գյուղատնտեսության առանձին մասնագիտական բնագավառների ծանոթությունը տեղի յեր ունենում առանց նախնական պատրաստության:

Գյուղատնտեսության դասավանդումը կոլյերիտ դպրոցներում չի յենթադրում աշակ. մասնագիտացում այս կամ այն բնագավառում—այդ առարկայի դասավանդումը դպրոցի պոլիտեխնիկացման մի մասն է հանդիսանում և որդանապես կապված է ցեղակից առարկաների (բնագիտության, քիմիայի, աշխարհագրության, ֆիզիկայի և այլն) հետ:

Ծրագրներում տրված «Գյուղատնտեսության հիմունքները» և «Գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցումը» պետք է դասավանդվեն առաջին խմբում, իսկ յերկրորդ և յերրորդ խմբերում ուսումնասիրվում է այս կամ այն ուայոնի մշակույթը, որինակ թեյի մշակույթը թեյի ուայոններում, խաղողի մշակույթը գինեգործական ուայոններում և այլն: Այսպիսով դպրոցը, գյուղատնտեսության դանադան բնագավառների ընդհանուր ուսումնասիրության հետ միասին, ավելի հիմնավորապես ուսումնասիրում է մի կամ յերկու բնագավառ՝ համապատասխան տնտեսական պրոֆիլին (իր ուայոնի մասնագիտացման) և վերջապես ու-

սուսնասիրում ե խորհրդատեսութեան և կոլտնտեսութեան կազմակերպութեանը:

Ծրագրներում առանձին տեղ ե տրված գյուղատնտեսութեան մեքենացմանը և ելեկտրիֆիկացիային, գյուղատնտեսական մեքենաների և գործիքների ծրագրին, բայց այդ առարկան չպետք ե առանձին և ինքնուրույն կերպով ուսուսնասիրվի, մեքենաներն ու գործիքներն անհրաժեշտ ե ուսուսնասիրել ընդհանրականության և բնագավառների մշակման ժամանակ:

Ուստի և այս կամ այն բնագավառի ծրագրներում գյուղատնտեսական մեքենաները միայն մատնանշվում են համապատասխան տեղերում: Դրանց մանրամասն ուսուսնասիրութեան համար անհրաժեշտ ե ղեկավարվել մեքենաների և գործիքների վերաբերյալ առանձին ծրագրով:

Ծրագրներում նյութերը դասավորված են համաձայն սիստեմատիկ դասընթացի: Բայց այդ չի նշանակում, թե առարկան պետք ե ուսուսնասիրել սեզոնից անկախ: Ընդհակառակն, աշխատանքային ծրագրերը կազմելիս զխավոր ուղադրութեանը դարձնում ենք նյութի սեզոնային դասավորութեան վրա, վորպեսզի այդ ճանապարհով մաքսիմալ չափով թերրիան կապվի պրակտիկայի հետ և ավելի մեծ հնարավորութեան տրվի զննական ուսուցմանը, դիտողականութեանը և անմիջական աշխատանքին արտագրութեան մեջ: Այդ նպատակով դպրոցական հողամասը (գյուղատնտեսական) պետք ե դպրոցի լաբորատորիան հանդիսանա՝ բնագիտական հարցերն ուսուսնասիրելու համար: Անհրաժեշտ ե նմանապես դիտողութեաններ կատարել մոտակա խորհրդատեսութեան կամ կոլտնտեսութեան կատարած աշխատանքի վրա և տալ աշակերտութեանը դիտածների դիտական հիմնավորումը:

Անհրաժեշտ ե նշել, վոր մի քանի դպրոցներում փորձեր են արել վերացնելու դպրոցական փորձնական հողամասերը և ցույց են տվել այդ հողամասերը կոլտնտեսութեաններին միացնելու միտումներ, վորոնք բղխում են դպրոցի մահացման հակալինիսյան թերրիայից, վորի դեմ վճռական պայքար պիտի մղել՝ համաձայն ՀԿԿ (Բ) Կենտկոմի 1931 թ. սեպտեմբեր 5-ի վորոշման: Դպրոցական ուս. մշակութային հողամասն անհրաժեշտ ե կոլյեբրիտ դպրոցների համար և յուրաքանչյուր դպրոց մաքսիմալ չափով պետք ե ոգտագործի այդ հողամասն իր ուսուսնա-դաս-

տիարակչական նպատակների համար: Պետք ե վճռականապես պայքարել փորձնական հողամասը վորպես յեկամուտի աղբյուր գնահատելու դեմ, վոր հաճախ տեղի յե ունենցել մեր դպրոցներում:

Դպրոցական հողամասի ռացիոնալ և մեթոդիկ ոգտագործմանն ահագին նշանակութեան ե տրվում գյուղատնտեսութեան ծրագրերի մշակման գործում: Դպրոցական հողամասերում կատարած փորձերը պետք ե լուսաբանեն այն հարցերը, վոր առաջադրվում են տեսական ուսուցման ժամանակ: Այդ փորձերի բազմազանութեանը և նպատակահարմարութեանը (ինչպես նրանք կկապվեն ծրագրային հարցերի հետ) լիովին կախված ե դաստիարակչական պատրաստականութեանից: Ծրագրերը հարուստ նյութ են տալիս այդ տեսակետից: Թեև ծրագրներում կոնկրետ աշխատանքների և փորձերի վերաբերյալ ցուցմունքներ չկան, բայց դասատունը պարտավոր ե ծրագրային նյութի համապատասխան այս կամ այն փորձն. ընտրել: Որինակ, յերբ գրույց ե տարվում սերմի ուղեկուր կամ լցվելու մասին, հեշտութեամբ կարելի յե սերմը զանազան պայմանների մեջ դնել, (ավելի քիչ լույս, անմշակ հողամաս և այլն) ուսուսնասիրելու ըույսի դարգացման համար անհրաժեշտ պայմանները, կամ, որինակ, դիտողութեաններ կատարել կովերի կթելու և կաթի հատկութեան վրա՝ լավ կամ վատ կերակրելու դեպքերում և այլն:

Սրա հետ միասին դպրոցը պետք ե կոլլեկցիաններ և հերբարիումներ հավաքի: Կոլլեկցիաններ և հերբարիումներ հավաքելիս չի կարելի միայն առանձին տեսակների հավաքելով ղեկավարվել: Անհրաժեշտ ե, վոր կոլլեկցիանները և հերբարիումները այս կամ այն տեսակի զարգացումն արտահայտեն տարբեր պայմաններում: Գյուղատնտեսական դիսցիպլինաները պետք ե այնպես դրված լինեն, վոր պահպանվի հեղափոխական թերրիայի և պրակտիկայի միասնականութեանը և հիմնվի մատերիալիստական դիալեկտիկայի վրա:

Սոցիալիստական գյուղատնտեսութեան ուսուսնասիրութեանը հիմնվում ե մարքս-լենինյան իդեոլոգիայի վրա, ընդ սմին անհրաժեշտ ե վճռական պայքար ծավալել բուրժուական-ֆեոսաարար և ամեն տեսակ հակադրոլետարական թերրիաների և աշխարհայացքների դեմ:

Մի քանի դպրոցների կատարած հասարակական աշխատանքը գլխավորապես կամպանիայի բնույթ էր կրում կամ բնութագրվում էր նեղ գործնականությունով: Այդ աշխատանքն ընթանում էր առանց վորեն պլանի, առանց կանոնավոր կազմակերպության, վոր է անկանոնությունն էր մտցնում դպրոցի նորմալ կյանքում, և ուսումնա-դաստիարակչական տեսակետից վոչ մի արժեք չունենր: Մի քանի դեպքերում, դաստիարակությունը և ուսուցումը յենթարկվում էյին հասարակական-արտադրական աշխատանքին, վորով ազավաղվում էր պոլիտեխնիկական դըսըրոցը: Հիմքից պետք է վերացնել այդ դրությունը և հասարակական-արտադրական աշխատանքն այնպես դնել, վոր նա յենթարկվի դպրոցի ուսումնա-դաստիարակչական նպատակներին:

Աշակերտների հասարակական-արտադրական աշխատանքը պետք է կազմի դպրոցի ուսումնա-արտադրական պլանի որդանական մասը: Հասարակական-արտադրական աշխատանքը պետք է կառուցվի ճիշտ, որացուցային ձևով. աշակերտը պետք է նախորդ խմանա, թե դպրոցը յերբ, վորտեղ և ինչպիսի աշխատանք պետք է կատարի: Աշակերտները պետք է կազմակերպված ձևով ներգրավվեն հասարակական աշխատանքի մեջ: Անհրաժեշտ է աշխատանքի պրոցեսում ուժեղացնել դասատուների դեկավաբությունը և խտագույն պայքար մղել դասատուի դերի թերադնահատման ձախ տենդենցների դեմ:

Հասարակական-արտադրական աշխատանքի պետք է ուղարկել ամբողջ խմբին: Աշակերտներին պետք է տալ պլան-առաջադրություն: Աշխատանքը կատարելուց հետո խումբը հաշվառք է անցկացնում և հետևանքներն ու դիտողությունները մշակում ուսումնական ծրագրների հարցերը լուսարանելու (աշխատանքի կազմակերպման տեսակները խորհանդեսություններում կամ կոլտնտեսություններում, հաշվառքը, տվյալ տնտեսության դրական և բացասական կողմերը, լավացնելու միջոցառումները և այլն) և ստացած դիտելիքները սոցիալիստական շինարարություն մեջ կիրառելու համար:

Հասարակական աշխատանքը, վորի մասին հաճախ նշվում է ծրագրում, չպետք է սահմանափակվի միայն գյուղատնտեսական կամպանիաների մասնակցությամբ: Կոլյերիտ դպրոցը պետք է անընդհատ կապ ունենա մոտակա կոլտնտեսության կամ

խորհանդեսության հետ: Դպրոցը պետք է պայքարի ազգաբնագրո և գոմիխիմումի, գյուղատնտեսություն սոցիալիստականին դուստրիալ վերակառուցման համար: Սրա հետ միաժամանակ դպրոցը պետք է կոլտնտեսությունում կատարած աշխատանքը և նրա հետևանքների հաշվառքը ոգտագործի տեսական նյութի խորացման և ամրապնդման համար:

Տնտեսության առանձին ճյուղերի (մշակույթների) ուսումնասիրության ժամանակ անհրաժեշտ է աշակերտների ուշադրությունը կենտրոնացնել այդ մշակույթների եկոնոմիկայի, տնտեսության և աշխատանքի կազմակերպման հարցերի վրա: Հարկավոր է ուշադրություն դարձնել աշխատանքի առանձին տեսակների դրվածքի նորմայի, ըստ առանձին ամիսների և յեղանակների աշխատանքի բալանսի, անհրաժեշտ աշխատանքային ուժի կիրառման, գործավարձի կանոնադրության, աշխատանքի և բաշխման հաշվառքի և այլ հարցերի վրա:

Վերջապես անհրաժեշտ է նշել, վոր ճնայած կոլյերիտ դպրոցը այս կամ այն ճյուղն է ընտրում վորպես տվյալ դպրոցի ծրագրի հիմք (ռադիոյի պրոֆիլի համաձայն), սակայն նա չի կարող անուշադրություն մատնել տնտեսության մյուս ճյուղերը, վորոնք կարող է պատահել տվյալ ռադիոում դեկավար դեր չեն խաղում, բայց և այնպես զգալի տեղ են բռնում: Այդպիսի շրջանների համար դասատուն ընտրում է ավելի կրճատ ծրագիր և մշակում է հիմնական ծրագրի հետ միասին:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿՄՈՒՆԻՏՆԵՐԸ

Գյուղատնտեսությունը յեվ նրա սեղը ժողովրդական տնտեսության մեջ

Գյուղատնտեսություն էյությունը: Գյուղատնտեսությունը զարգացման ետադները (նատուրալ, սպառողական, կապիտալիստական և սոցիալիստական):

Գյուղատնտեսություն և արդյունաբերության փոխհարաբերությունը:

Գյուղատնտեսության առանձին շրջանների փոխհարաբերությունը: Ինդուստրիայի դերը ժողովրդական տնտեսության և մասնավորապես գյուղատնտեսության զարգացման գործում:

Անհատական տնտեսութիւնն: Սրա բացասական կողմերը: Խոշոր սոցիալիստական, խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսութիւնն: Մեքենացման նշանակութիւնը գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման գործում: Խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսութեան տնտեսական և կազմակերպչական ամրապնդման դերը գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական զարգացման գործում: Առաջին հնգամյակի հիմունքներն ու հետևանքները և յերկրորդ հնգամյակը: Մ. Տ. կայանները և նրանց նշանակութիւնը գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական զարգացման գործում: Գյուղատնտեսութեան առանձին շրջանների մասնագիտացումը: Մասնագիտացման նպատակն ու նշանակութիւնը: Դեկավար և ոժանդակ մշակույթներ: Մասնագիտական տեխնիկական մշակույթների դերը և սրանց զարգացման հեռանկարները: Ռայոնի դեկավար բնադավառը գյուղատնտեսութեան մեջ:

Ռայոնների մասնագիտացման հիմունքները (բնական պայմաններ, սոցիալական պատկեր և այլն):

Մարդու ակտիվ ներգործումը բնութեան պայմանների վրա: Գիտելիքներ և նրանց նշանակութիւնը գյուղատնտեսութեան զարգացման մեջ: Զոոմիլիմում և ագրոմիլիմում: Սրանց հիմունքները և նշանակութիւնը:

Հող:—Հողի ծագումը:

Մագման ֆակտորները: Կլիմայական պայմանների նշանակութիւնը հողի աշակամ ալի տիպի ծագման համար: Յուրաքանչյուր տիպի, առանձնապէս տվյալ ռայոնի, բնութագրումը: Վրաստանի հողի տիպերը: Ուղղահայաց և հորիզոնական գոտիներ: Հարստութիւն և պտղաբերութիւն: Հողի հանքային և օրգանական կազմը: Աղերն ու թթվութիւնները հողում: Հողը վորպէս բույսի բնակարանային տարածութիւն:

Բույսերի աճման յիվ զարգացման Ֆակտորներ

Լույսի ազդեցութիւնը բույսերի աճման և զարգացման վրա: Բույսերի զարգացման համար լույսի ոպտիմալ պայմանները: Բույսերի հարմարվելը լուսավորութեան պայմաններին:

Զերմութեան նշանակութիւնը բույսերի զարգացման համար: Զերմութեան և լույսի փոխադարձ կապը: Բույսերի աճման հա-

մար միլիմետր, մաքսիմում և ոպտիմում ջերմութիւն—աճման տարրեր ֆազերում: Անհրաժեշտ ջերմութիւն: Ոդի և հողի ջերմութիւնների փոխադարձ կապը և նրա նշանակութիւնը բույսերի աճման և զարգացման գործում:

Ջրի նշանակութիւնը բույսերի աճման և զարգացման համար: Ընդհանրապէս բույսերի և մասնավորապէս տարրեր բույսերի զարգացման տարրեր ֆազերի համար անհրաժեշտ ջրի քանակը: Բույսերի բերքատվութեան կախումը մթնոլորտային տեղումներից: Հողի յերեսի ջրերի ձևերը և նրանց նշանակութիւնը: Հողի յերեսի ջրերի շարժումը: Հողի յերեսի ջրերի թափանցկանութիւնը և գոլորշիացումը: Յերաշտի պատճառները, միջոցներ դրա դեմ, վոռոգում, չորացում և արհեստական անձրեւի պրոբլեմը: Խորհրդային Միութեան մեջ:

Հող, ոդ յիվ նրա նշանակութիւնը:—Ջրի և ոդի փոխհարաբերութիւնը հողում և սրանց դասավորութիւնը: Հողի շնչառութիւնը: Մոխրի տարրերը հողում և բույսերի պահանջը մոխրի տարրերի նկատմամբ: Բույսերի հանքային կազմը: Յուրաքանչյուր բույսի պահանջը հանքային նյութերի նկատմամբ: Հանքային տարրերի պաշարը հողում և նրանց ձևերը:

Միկրոօրգանների ներգործութիւնը հողում: Բորակածնի (ազոտ) նշանակութիւնը բույսերի համար: Խնտրիֆիկացիայի պրոցեսները հողում:

Մթնոլորտային բորակածնի (ազոտի) ֆիկսացիան: Դեինտրիֆիկացիան և միջոցներ նրա դեմ:

Մոլիբդեն յիվ պայքար արանց դեմ: Մոլիբդենը վորպէս բերքատվութեան բացասական ֆակտոր: Մոլիբդենի բիոլոգիական հատկութիւնները և սրանց տարածման ձևերը: Ռայոնում տարածված մոլիբդենի պիտվոր տեսակները և սրանց բնութագրումը: Մոլիբդենի դեմ պայքարելու միջոցները:

Հասարակական աշխատանք: Ոդնել կոլտնտեսութիւններին և խորհրտնտեսութիւններին՝ ազու և բանջարանոցի մոլիբդենի դեմ պայքարելու գործում:

Հողի մշակումը:—Հողի ֆիզիքական հատկութիւնների կանոնավորումը և մոլիբդենի վոնչացումը վորպէս հողի մեքենայական մշակման խնդիր: Մեքենայական մշակումով հողի բիոֆիլիկան պրոցեսների փոփոխումը:

Վարը և սրա խնդիրները: Վարի գործիքների գլխավոր տիպերը (գուլթաններ), սրանց կառուցվածքը և կիրառումը: Այս գործիքներով վարի յեղանակները:

Վարի խորութիւնը: Վարի համար հողի սխտեմի լավագույն պայմանները: Տափանումը և տափանման գործիքներ: Կուլտիվիդացիա և կուլտիվատորներ: Նոր հողամասեր և սրանց մշակումը: Տարբեր տեսակների մշակման յեղանակները, կիսացել: Աշխատանքի կազմակերպումը և արտադրանքի նորման կուլտուրայի խորհանդեսութիւններում, խորհանդեսութիւններում և Մ. Տ. կայաններում հողի վարի ժամանակ:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Մասնակցել գործիքների և մեքենաների վերանորոգմանն ու կարգավորմանը ցանքսի կամպանիայի պատրաստման համար (կուլտուրայի, խորհանդեսութիւնում և Մ. Տ. կայանում): Կազմել մեքենաների և գործիքների կարգավորման համար նախահաշիվ և աշխատանքի ցուցակ: Մասնակցել ցանքսի կամպանիային:

Պարարեսացում:—Հողի պտղաբերութիւնի վերականգնումը պարարտացման միջոցով: Լիակատար և միակողմանի հանքային պարարտացումներ:

Որգանական պարարեսացումներ: Բորակ, ֆոսֆատ (լուսանատ), կալի և ալյւն: Սրանց արդյունահանութիւնը, բնութագրումը և նշանակութիւնը:

Անուղղակի պարարեսացումներ:—Կիրը և մերդելը վորպես հողի կառուցվածքի վերականգնողներ: Սրանց գործադրման յեղանակներն ու անհրաժեշտութիւնը:

Կանաչ (բուսական) պարարեսացում:—Բորակածին հավաքող բույսեր: Սրանց ցանքսի և վարի ժամանակն ու յեղանակները: Այս պարարտացման ազդեցութիւնը հողի բերքատվութիւնի վերականգնման համար:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Մասնակցել պարարտացման, սրա կատարման ժամանակի, անհրաժեշտ քանակութիւնը աշխատանքի որերի պլանի կազմելուն: Մասնակցել պարարտացումներին:

Բույսերի փոխադրումը:—Հողի հոգնածութիւնը և սրա պատճառները: Բույսերի փոխադրումը վորպես հողի պտղավետութիւնի վերականգնման միջոց: Բույսերի փոխադրման սկզբ-

բունքները՝ տնտեսական և տեխնիկական հիմունքներ (կառուցվածքի վերականգնումը, բաժանումը և այլն): Բույսերի փոխադրման տեսակները, յեղաշրջան և բազմազաշտյան:

Սերմ յեղ ջանք: Սերմը գյուղատնտեսական տեսակետից: Սերմի թաղանթի և պահեստի մասերի նշանակութիւնը ուռճացման ժամանակ: Սերմի ուռճացման ֆակտորները: Ջուր, ջերմութիւն: Ուռճացման տեղականութիւնը ջերմութիւնի հետ կապված: Ոգը և նրա նշանակութիւնը: Սերմի հատկութիւնը ուռճացման համար,— քաշ, ծավալային քաշ, սրանց ազդեցութիւնը սերմի վորակի վրա, սերմի մաքրութիւնը, սրա նշանակութիւնը, սերմի աճումը և սրա կախումը սերմի արտաքին և ներքին պայմաններից: Ցանքսի համար սերմ պատրաստելը: Սերմի զտումը ու տեսակավորումը: Տեսակավորող մեքենաներ և սրանց գործադրութիւնը: Սերմերի ախտահանումը: Ախտահանող նյութեր և հարմարութիւններ. սրանց կիրառումը:

Ցանք: Ցանքսի խորութիւնն ու խտութիւնը կապված բույսի անհատական հատկութիւնների, հողի և կլիմայի պայմանների հետ: Ցանքս և ցանքսի յեղանակները: Ձեռքի և մեքենայի ցանքս: Մեքենայի ցանքսի առավելութիւնները: Խառնացան, շարքացան, խմբացան, սրանց դրական և բացասական կողմերը տարբեր մշակութիւնների ցանքսի ժամանակ:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ցանքսի կամպանիայի հետ կապված՝ կազմել կուլտուրայի համար անհրաժեշտ քանակի սերմերի նախահաշիվ և պատրաստել այդ սերմերը ցանքսի համար: Սերմերի փորձը, ախտահանումը և ցանքսին պատրաստելը: Սերմիչի (ցանող մեքենայի) վերանորոգումը և պատրաստելը ցանքսի համար:

Բույսերի խնամք:—Կուլտուրական բույսերի տարբեր ժամանակաշրջանները: Յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի ջրի և ջերմութիւնի պահանջը: Պտուղների աճման և հասնելու ժամանակաշրջանի կրիտիկական մոմենտները: Հատում, կուլտիվիդացիա, բրում և այլն. սրանց նշանակութիւնը: Հողի միջառքերը մշակելու գործիքներ և սրանց գործադրութիւնը:

Բերքի հավաք: Յուրաքանչյուր մշակութի բերքի հավաքման ժամկետները: Բերքի հավաքման մեքենաներ և գործիքներ ու սրանց գործադրութիւնը: Կասելը, կասող մեքենաներ և սրանց

կիրառումը: Նախնական և մեքենայացրած տրանսպորտ: Բերքի չորացնելը և պահելը: Շտեմարաններ, նկուղներ, փոսեր, սրանց նախապատրաստելը, ախտահանությունը, հողմահարությունը, պարբերական խնամքը:

Հասարակական-ոգտակառ աշխատանք: 1) Մասնակցել բերքի հավաքի կամպանիային, 2) կազմել կոլտնտեսությունների համար աշխատանքի տեսակների և աշխատանքի որերի ցուցակ: Մասնակցել կոլտնտեսության բերքի պահպանման շենքի պատրաստմանը: Կազմել կոլտնտեսությանն անհրաժեշտ մեքենաներով և գործիքներով ապահովելու պլանը: Մասնակցել մեքենաների և գործիքների վերանորոգմանը:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ (20 ժամ)

1. Գյուղն ու քաղաքը պրոլետարիատի դիկտատուրայի որոշ: Խնչ ստացավ գյուղը հոկտեմբերյան հեղափոխությունից: Խորհրդային սիստեմի առավելությունները գյուղատնտեսության զարգացման տեսանկյունից: Բաղադրի և գյուղի հակադրությունները վերացնելու ուղիները: Սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցման ավարտումը:

Սոցիալիզմի հաղթանակը գյուղատնտեսության մեջ:

«Խորհրդային Միությունը մանր և մանրագույն հողագործական յերկրից փոխակերպվում է աշխարհում ամենախոշոր հողագործական յերկրի՝ կոլեկտիվացման, խորհրտնտեսությունների ծավալման և մեքենական տեխնիկայի լայն կիրառման հիման վրա»:

«Սոցիալիզմի այս հաղթանակը, վոր լուծում է պրոլետարական հեղափոխության ամենակարևոր և ամենադժվարին խնդիրը, համաշխարհային - պատմական նշանակություն ունի» (XVII Համ. կուսկոնֆերենցիայի վորոշումներից):

Յերկրի ինդուստրացման մեր տեսանկյունից—գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման հիմքն են:

«Ընթացիկ ժամանակաշրջանում մեր ծանր արդյունաբերությունն ամրորեն վորքի յե կանգնել և դրանով հենց սեփական բազա յե ստեղծել ամբողջ ժողովրդական տնտեսության վերակառուցումն ավարտելու համար, բազա՝ սոցիալիստական խոշոր մեքենային ինդուստրիայի համար»:

«2-րդ 5-յակի հիմնական և վճռական տնտեսական խնդիրն է՝ ավարտել ամբողջ ժողովրդական տնտեսության վերակառուցումն, ստեղծել նորագույն տեխնիկական բազա ժողովրդական տնտեսության ընդհանուր ճյուղերի համար» (Համ. կուսկոնֆերենցիայի վորոշումներից):

Գյուղատնտեսության սոցիալիստական հատվածի (սեկտորի) աճումը և զասակարգային պայքարի ուժեղացումը գյուղում:

Վնասարարությունը գյուղատնտեսության բնագավառում և պայքարը դրա դեմ: Պայքար աջ և ձախ ոպորտունիզմի և հակահեղափոխական տրոցկիզմի դեմ գյուղատնտեսության բնագավառում:

2. Լենինի կոոպերատիվային պլանը և դրա իրականացման ուղիները: Պրոլետարիատի ղեկավար դերը գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման մեջ: Կամավոր անցումը տնտեսության սոցիալիստական ձևերին—լենինյան պլանի հիմնական սկզբունքն են: Կուլակության ընդդիմության ջախջախումը վորպես գյուղացիության սոցիալիստական վերափոխման պայման: Կոլտնտեսությունների սոցիալական բնույթը: Կոլտնտեսային շարժման հիմնական ետապները: Համատարած կոլեկտիվացում և այդ հիման վրա կուլակության, վորպես զասակարգի, վերացումը: Գյուղացիության շրջադարձը սոցիալիզմի ուղու վրա և գյուղում զասակարգային ուժերի փոխհարաբերության մեջ առաջացած հիմնական փոփոխությունը: Կոլտնտեսային գյուղացիությունը վորպես պրոլետարիատի հիմնական և զլխավոր հենարան գյուղում և հողագործության կենտրոնական դեմք: Կոլտնտեսությունների ձևերը: Արտելը վորպես կոլտնտեսությունների հիմնական ձև տվյալ ետապում:

«Յերկրորդ հնգամյակի հիմնական քաղաքական խնդիրն է՝ վերջնականապես վերացնել կապիտալիստական տարրերը և ընդհանրապես զասակարգերը, միանգամայն վորջացնել զասակարգային զանազանություններ ու շահագործում ծնող պատճառները և հաղթահարել կապիտալիզմի մնացորդներն եկոնոմիկայում և մարդկանց գիտակցության մեջ, յերկրի ամբողջ աշխատավոր ազգաբնակչությունը դարձնել անդասակարգային սոցիալիստական հասարակություն ստեղծողներ» (XVII կուսկոնֆերենցիայի վորոշումներից):

Դասակարգային պայքարը ժամանակակից ետապում: Հետագա կողմնակիցության տեսակերն ըստ ՀԿԿ (Բ) Կենտկոմի 1931 թ. ուղղություն 2-ի վորդուման: Լենինի կոոպերատիվային պլանի աջ ուղղությունից տեսական և տրոցկիստական աղավաղումները: Տրոցկիզմի հակահեղափոխական բնույթը: Այլ վտանգը վերաբերում էր խավոր վտանգը տվյալ ետապում:

3. Խորհրդային տեսությունները — գյուղատնտեսությունից սոցիալիստական վերակառուցման վորդումաշարն են: Խորհրդային տեսությունները ածումն ու նվաճումները:

4. Խորհրդային տեսությունները և կոլտնտեսությունները փոխհարաբերությունները: ԽՍՀՄ Խորհուրդների VI համագումարը խորհրդային տեսությունների խնդիրները մասին:

Խորհրդային տեսությունների խնդիրը յերկրորդ հնգամյակում. «Խորհրդային տեսությունները պետք է ընդլայնեն իրենց արտադրությունն ամեն ուղղությունում, նույն թվում նաև տեխնիկական մշակութային և անասնաբուծության ուղղությունում, և պետք է ուժեղացնեն իրենց դերն իբրև արտադրության սոցիալիստներն կազմակերպող, գյուղատնտեսություն մեջ բարձր մեքենական տեխնիկա կերտող և ժամանակակից ագրոնոմիայի ու զոոտեխնիկայի բոլոր նվաճումները ցուցադրող ուղեկցիներ» (Համ. XVII կոնգրեսի փորձարկումներից):

5. Գյուղատնտեսությունից սոցիալիստական վերակառուցման հերթական խնդիրները: Ընկեր Ստալինի վեց պայմանները գյուղատնտեսություն մեջ: Գյուղատնտեսությունից տեխնիկայի տիրապետում, ագրո և զոոտեխնիկական միջոցառումների իրականացում, բերքատվության բարձրացում, պայքար վորակի համար: Կոլտնտեսությունների կազմակերպչական-տնտեսական ամրապնդման և կոլտնտեսային մասսաների սոցիալիստական վերադաստիարակության խնդիրներն ուղադրություն կենտրոն են կազմում նաև յերկրորդ հնգամյակում: Կոլտնտեսային ապրանքային ֆերմաների շինարարություն և դրանց նշանակությունն անասնաբուծական պրոբլեմը լուծելու գործում:

Գյուղատնտեսությունից պլանավորում և ռայոնացում: Պլանավորման սխեման և մեթոդները: Ընթացիկ հնգամյակի իրագործումը գյուղատնտեսությունից վերաբերմամբ: Գյուղատնտեսությունից յերկրորդ հնգամյակը:

Գյուղատնտեսությունից սոցիալիստական վերակառուցման ավարտման հեռանկարները, գյուղատնտեսական արտադրությունից մեքենացման ավարտումը հիմնականում, անասնաբուծական պրոբլեմի լուծումը հիմնականում, արտադրանքի ածումը:

Գյուղատնտեսական աշխատանքի ինդուստրիալ աշխատանքի մի այլ տեսակին փոխակերպվելու հեռանկարները և քաղաքի ու գյուղի հակադրությունից բոլորովին վերացման պայմանների ստեղծում:

1932 թ. կոնտրոլային թվերը:

ԱՅԽԱՏԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

(10 ժամ)

1. Անասնաբուծական բրիգադներ կազմելու սկզբունքները: Բրիգադների մասնագիտացումը և աշխատանքի տեխնիկական բաժանումը բրիգադների ներսում:

Աշխատանքի վարձատրություն կազմակերպումն անասնաբուծության բնագավառում, անհատական և խմբական գործավարձ, արտադրանքի նորմա: Սպասարկման դիմադրություն վերացում: Սոցիալիստական մրցում: Սոցմրցման և հարվածայնությունից հիմնական ցուցանիշները: Պարգևատրում անասնաբուծություն մեջ:

2. Գյուղատնտեսական կենդանիների խնամքի և կեր տալու վերաբերյալ բրիգադային աշխատանքի կարգ ու կանոն: Կենդանիների, շենքի մաքրելը: Կեր պատրաստելը, կեր տալը: Կթելու ժամանակը և կարգը: Գյուղատնտեսական կենդանիներին խնամելու ներքին կարգ ու կանոնները:

3. Ապրանքային ֆերմայի աշխատանքի ղեկավարման կարգը: Վարիչ, ավագ բրիգադիր, անասնապահ-բրիգադիրներ և կթողներ: Կոլտնտեսական մասսաների և խորհրդային տեսությունների բանվորների մասնակցությունն անասնաբուծության կանոնավորման գործում: Արտադրական խորհրդակցություններ և դրանց աշխատանքը:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏ. ՄԵԲԵՆԱՅՈՒՄՆ ՈՒ ԵԼԵԿՏՐԻՖԻԿԱՑԻԱՆ
(25 ժամ)

1. Ուժեղ ենեղեմիկ բազայի նշանակությունը գյուղատնտեսական արտադրության մեջ: Բարձր մեքենական տեխնիկայի կիրառման հնարավորությունը միայն գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման պայմաններում: Խորհատնետությունների, ՄՏ կայանների շինարարություն:

Գյուղատնտեսության համատարած կոլեկտիվացումը վորպես գյուղատնտեսական արտադրությունն արդյունաբերական արտադրության հիման վրա վերակառուցելու անհրաժեշտ նախադրյալ: Գյուղատնտեսության տեխնիկական և սոցիալական վերակառուցման միասնությունը: Յերկրորդ հնգամյակի խնդիրները գյուղատնտեսության վերաբերյալ. «Իրականացնել սոցիալիստական վերակառուցման խնդիրներն այնպես, վոր մեքենատրակտորային կայաններն ընդգրկեն բոլոր կոլտնտեսությունները և ավարտեն հիմնականում գյուղատնտեսական արտադրության մեքենացումը» (XVII կոնգրեսի փորձարարական խնդիրը):

2. ՄՏ կայանների նշանակությունը վորպես գյուղատնտեսական արտադրության ենեղեմիկ բազա: Պահանջներ շարժիչներից գյուղատնտեսության մեջ: ՄՏ կայանների դերը գյուղատնտեսության կոլեկտիվացման գործում: ՄՏ կայանների ժամանակակից ցանցը և դրա զարգացումը: ՄՏ կայանների մասնագիտացումը:

Տրակտոր: Տրակտորի դերը և նշանակությունը գյուղատնտեսության մեջ: Տրակտորի կիրառումը հողագործության մեջ (վար, տափանում, ցանք, հունձ), ստացիոնար աշխատանքներում (կամ, աղորիք, ձիթահան և սղոցարան գործարաններ, ջրմուղ) և տրանսպորտի համար (փայտ, վառելիքայտ և շինանյութեր կրել և այլն):

Տրակտորի կազմությունը: Հիմնական մասերն ու դրանց նշանակությունը: Տրակտոր խնամելու տարրական կանոնները: Տրակտորի նախապատրաստելն աշխատանքի համար. տրակտոր բանեցնելն ու նրա կարգավորումը: Խնամք աշխատանքի ժամանակ: Տրակտորի պահելը: Վառելու և քսելու յուղեր: Տրակտորի ծանրաբեռնումն ըստ ժամանակաշրջանների: Տրակտորի եկոնոմիկան:

Տրակտորային գյուղատնտեսական գործիքներ և մեքենաներ: Հողագործության մեջ հիմնական աշխատանքներ կատարելու համար գործադրվող գործիքների տեսակները: Ագրոտեխնիկայի պահանջները գյուղատնտեսական գործիքների և մեքենաների աշխատանքից:

Տրակտորային գույքաներ և տափաններ: Հիմնական աշխատանքային մասերը և դրանց դերը: Ավտոմատ կազմությունը և աշխատանքը: Իրվածքի և ստուգման կանոններ: Կցում տրակտորին: Հող մշակող աղբիգատ: Գործիքների աշխատանքի արտադրականությունը և հատկությունը:

Տրակտորային սերմիչներ (ցանիչներ): Սերմիչների տիպերը: Առանձին մասերի դերը: Պահանջներ սերմիչ ապարատից: Իրվածքի ստուգման կանոններ: Խնամք:

Հնձող մեքենաներ: Խոտհար, հնձիչ, խուրձ կապող մեքենաներ: Առանձին լծակների կազմությունը, դերը, դանակի ձիշտ դնելը, հնձի բարձրության կարգավորումը: Հաղորդիչի սխեմա մեքենաների առանձին տիպերում: Իրվածք և ստուգում, արտադրականություն:

Բարդ կալսիչ: Հիմնական մասերի դերը, աշխատանքի սկզբունքները: Հնձող կոմբայններ—նրանց կազմության սխեման և աշխատանքը: Կոմբայնի կիրառման շահավետությունը գյուղատնտեսական խոշոր արտադրության պայմաններում:

Տրակտորային կցորդ ինվենտարի նոր տիպեր ԽՍՀՄ գյուղատնտեսության մեջ: Տնկող մեքենաներ, կատվահատ գողող, բամբակահավաք, ճակնդեղահավաք և այլ կոմբայններ:

Ելեկտրականություն կիրառումը գյուղատնտեսության մեջ: Գյուղատնտեսության ելեկտրիֆիկացիայի նշանակությունը: Ելեկտրական ենեղեմիկ առավելությունները մյուս տեսակների համեմատությամբ: «Ժողովրդական տնտեսության տեխնիկական վերակառուցման կարևորագույն տարրն է՝ տեղեկ նորագույն ենեղեմիկ բազա, հիմնված արդյունաբերության և տրանսպորտի ամենալայն ելեկտրիֆիկացիայի և ելեկտրաենեղեմիկ գյուղատնտեսության մեջ աստիճանաբար արմատավորելու վրա՝ ոգտագործելով ջրային ենեղեմիկայի, հիմնական և տեղական ավազանների քարածուխի հանքերի, վառելիքի տեղական տեսակների (տորֆ, թերթաքար) հսկայական ռեսուրսները»:

անպայմանորեն անհրաժեշտ և համարում հասնել 1937 թ. ելեկտրաէներգիայի վոլտակա քան 100 միլիարդ կիլ. ժ. արտադրության՝ հանդեպ 1932 թ. 17 միլիարդի, վոլտակա քան 250 միլիոն տոննա ածխահանության՝ հանդեպ 1932 թ. 90 միլիոն տոննա, և նավթի արդյունահանության մեծացմանը $2\frac{1}{2}$ —3 անգամ» (XVII կուսկոնֆերենցիայի վերջումից)։ Ռայոնական և տեղական ելեկտրակայաններ։ Եներգիայի, տեղական եներգիայի ոգտագործում (վառելիք, ջուր, քամի)։

Ելեկտրականության կիրառում հողագործության մեջ։ Հողի ելեկտրական մշակում, կալսում, հատիկների դտում, ելեկտրական ներտնտեսական և դաշտային տրանսպորտ։ Հողի խոնիզացիան (ելեկտրահողորդիչ դարձնելը) և դրա նշանակությունը։

Ելեկտրականությունը բանջարաբուծության մեջ։ Զերմուցների և ջերմածոների ելեկտրականությամբ տաքացնելը։

Անասնաբուծության ելեկտրիֆիկացիա։ Ելեկտրականություն կիրառումն անասունների համար կեր պատրաստելիս, կովերին ելեկտրականությամբ կթելը։ Կենդանիների մաքրելը և խուզելն ելեկտրականությամբ։ Ելեկտրաօդափոխություն և ելեկտրո-տրանսպորտ կենդանիների շենքերում (գոմերում)։

Ելեկտրականությունը թռչնաբուծության մեջ. ելեկտրականություն կիրառումը ձագեր դուրս բերելու, մատղաշ թռչուններ դաստիարակելու և նրանց կերը պատրաստելու համար։

4. Տրանսպորտի դերը սոցիալիստական գյուղատնտեսական արտադրության պայմաններում։ Ծանապարհների նշանակությունը։ Ծանապարհների շինարարությունը և ճիշտ շահագործումը։ Ծանապարհային շինարարության համաժողովրդական նշանակությունը։ Լայն մասսաների մասնակցությունը։ Ծանապարհային միջինում և նրա անցկացման տեխնիկան։

5. Կոլտնտեսությունների տեխնիկական սպառազինումը։ «Յերկրորդ հնգամյակի հիմնական և վճռական խնդիրն է՝ ավարտել աճող ժողովրդական տնտեսության վերակառուցումը, նորագույն տեխնիկական բազա ստեղծել ժողովրդական տնտեսության բոլոր ճյուղերի համար» (XVII կուսկոնֆերենցիայի վերջումից)։

Նոր տեխնիկական բազայի վրա արագորեն վերակազմվող գյուղատնտեսության վերակառուցումը,

ՄՏ կայանների զարգացման հեռանկարները։ ՄՏ կայանների մասնագիտացումը. հատիկային ՄՏ, բանջարեղենի ՄՏ, բամբակի ՄՏ, ձախդեղ ցանոդ ռայոնների ՄՏ, կտավահատ ցանելու ռայոնների ՄՏ և այլն։ ՄՏ կայանների կողմից սպասարկվող կոլտնտեսությունների հիմնական գյուղատնտեսական աշխատանքների մեքենացում։ Զիու, վորպես լծկանի, թերագնահատումը մի շարք ռայոններում։ Զիու և տրակտորի դուգորդում։

Գյուղատնտեսության մեքենացումը 100%-ով ապահովող գյուղատնտեսական մեքենաների տիպերի մշակման խնդիրը։ Համակցյալ (комбинированные) գյուղատնտեսական մեքենաները՝ վորպես գյուղատնտեսական կորուստների դեմ պայքարի և աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելու միջոց։ Բանվորական և կոլխոզային լայն մասսաների գյուղատրական և ռացիոնալիզատրական աշխատանքը գյուղատնտեսության մեջ։

6. Ժողովրդական տնտեսության, նույն թվում նաև գյուղատնտեսության, հետագա տեխնիկական սպառազինումն ապահովող հզոր արտադրական բազայի ստեղծում։

Գյուղատնտեսական մեքենակառույց գործարանների աճումը։ Արտադրության տեխնիկայի տիրապետումը Մոսկինդրադի տրակտորային գործարանում, «Կրասնի Պուտիլովից»-ում։ Կոմբայն արտադրող գործարանների բանեցնելն ու ծավալումը։ Մոսկվայի և Նիժնեգորոդի ավտոգործարանների և մյուս հսկաների (գլխատների) բանեցնելը։

Լաբորատոր-հետադոտական աշխատանքներ։ Պարզել կոլտնտեսության մեջ և ՄՏ կայանում յեղած գյուղատնտեսական մեքենաների արտադրողականությունը։ Ծանոթանալ գյուղատնտեսական ռայոնի ելեկտրիֆիկացիայի սլանին և եներգետիկ բազա ստեղծող տեղական ռեսուրսներին (ջուր, վառելիքի տեղական տեսակներ) և այլն։

ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿՈՏՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ- ՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐԴՈՒՄԸ

(60 ժամ)

1. Դյուղատնտեսության պլանավորումը յեվ մասնագիտացումը (6 ժամ)

ա) Պլանավորման դերը սոցիալիստական արտադրության շինարարության մեջ: ԽՍՀՄ գյուղատնտեսության պլանավորման մանրբութեան և բուրժուական թեորիաները:

Պլանավորման, հակահեղափոխական և ֆեոսալար տեսակետներ, գյուղատնտեսության պլանավորումը վորպես ժողովրդական տնտեսության միասնական պլանի մի մաս: Պլանը վորպես հարձակում կապիտալիստական տարրերի վրա և զործիք սոցիալիստական շինարարության:

Դյուղատնտեսական ձեռնարկությունների պլանային տեղավորումը Միության տերրիտորիայում համապատասխան ԽՍՀՄ գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման առաջադրությունների և ներկա պայմանների: Դյուղատնտեսական արտադրության Միության տերրիտորիայում պլանային տեղավորման հիմնական պայմանները կոլտնտեսությունների և խորհրդնտնեսությունների շինարարության ժամանակ: Խորհրդնտնեսությունների և կոլտնտեսությունների տեղը ԽՍՀՄ պլանային տնտեսության մեջ:

ԽՍՀՄ գյուղատնտեսության մասնագիտացումը վորպես գյուղատնտեսության պլանային վերակառուցման պայման: Մասնագիտացման մակարդակը խորհրդնտնեսություններում և կոլտնտեսություններում: Արտադրությունների ղեկավար ճյուղերի գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների մասնագիտացումը: Արդյունաբերության ղեկավար դերը գյուղատնտեսական արտադրության և նրա մասնագիտացման զարգացման մեջ: Ագրոտեխնիկական և գյուղատնտեսական արտադրության մասնագիտացումը: Դյուղատնտեսության մասնագիտացման ֆեոսալար հիմնավորումները (Ռիքնիկով, Չեկենց և այլն): Հացահատիկի, տեխնիկական մշակույթների, բանջարեղենի արտադրություն ԽՍՀՄ հիմնական գյուղատնտեսական գոտիները, մաստու և կաթնատու անասնաբուծության, խոզաբուծության, վոշխարաբուծության և

թռչնաբուծության գոտիներ: Կուսակցության և կառավարության հիմնական գրվածքները հացահատիկային տնտեսության, անասնաբուծության, կերի բաշայի և տեխնիկական մշակույթների վերակառուցման գործում:

բ) Պլանային առաջադրություն, նրա դերն ու նշանակությունը կոնկրետ մասնագիտացած տնտեսության կազմակերպման ժամանակ: Յերկրորդ հնգամյակի խնդիրները: Պլանային առաջադրության իրացումը, տարեկան արտադրական և աշխատանքի պլաններ և սրանց հիմնական բաժինների բնութագրումը:

Լայն մասշտաբային արտադրության պլանավորման մեջ ներգրավելու նշանակությունն ու ձևերը: Հանդիպական արդ-ֆինպլանը վորպես պլանային առաջադրությունների կատարման և գերակատարման պայման և վորպես նրա մշակմանը լայն մաս-սաների ակտիվ մասնակցության ցուցանիշ: Ընկ. Մտալինի վեց պայմանները վորպես առաջադրված արտադրական խնդիրների լուծման հիմք:

2. Արտադրության չափերը (2 ժամ)

Խոշոր գյուղատնտեսական արտադրության առավելությունները: ԽՍՀՄ պայմաններում իսկական խոշոր սոցիալիստական գյուղատնտեսության կառուցման հնարավորությունների հսկայական ընդլայնումը:

Դյուղատնտեսության ամրապնդումը կապիտալիզմի ժամանակ, սրա հետևանքները, մեր խորհրդային սխառնի առավելությունները: Չայնովի ուղտիմալ չափերի ֆեոսալար թեորիաները: Ի՞նչով և վորովիմ գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների չափերի մեծությունը ԽՍՀՄ-ում: Սոցիալական ձև, տնտեսության մասնագիտացում, արտադրության տեխնիկան, աշխատանքի կազմակերպման մեթոդները:

Կոլխոզների խոշորացման և ժանրացման պրակտիկան: Հսկայամոլության (գերատոմսային) շրջանի սխառնները և հակառակ սխառններ ավելորդ մանրացման նկատմամբ: Զանազան արտադրական ուղղությունների խորհրդնտնեսությունների ռացիոնալ չափերը: Սոցիալիստական ձեռնարկությունների ռացիոնալ կազմակերպման հիմնական ցուցանիշները. — պլանային առաջադրու-

թյան կատարումը, աշխատանքի արտադրողականության բարձրությունը և արտադրանքի ինքնարժեքի մակարդակը:

3. Գյուղատնտեսության բարձրության կազմակերպումը (5 ժամ)

Տերրիտորիայի նշանակությունը գյուղատնտեսական արտադրության կազմակերպման մեջ: Տարբեր գյուղատնտեսական մշակելի հողեր, սրանց պլանային ոգտագործումը: Արտադրական հողամասեր, տնտեսական կենտրոններ, սերմնափոխության դաշտեր, ճանապարհների ցանց, ջրամատակարարումն և այլն խոշոր գյուղատնտեսական ձեռնարկություններում: Գյուղատնտեսական մշակույթների փոխվելն արտադրության մասնագիտացման խորացման կողմը Միության տարբեր գոտիներում:

Սերմնափոխության փոփոխությունը կախված արտադրության պլանային առաջադրության բնույթից և բովանդակությունից: «Ցերկրորդ հնգամյակի կենտրոնական խնդիրը պետք է լինի վճռականորեն բարձրացնել կոլխոզների և սովխոզների դաշտերի բերքատվությունը և բայլելիկորեն լուծել յերաշտի դեմ պայքարելու հարցերը»: Ագրոտեխնիկայի, քիմիացման և մեքենայացման դերը գյուղատնտեսական տարբեր հողերի ոգտագործման մեջ:

Լաբորատոր աշխատանք: — Հաշվել կոլխոզի սերմնափոխության արտադրանքը կապված տնտեսության մասնագիտացման հետ:

4. Արտադրության միջոցների կազմակերպումը (12 ժամ)

ա) Արտադրության հիմնական միջոցները ժամանակակից մասնագիտացած գյուղատնտեսական ձեռնարկություններում. — ենթակառուցված, կցորդ գյուղատնտեսական մեքենաներ և գործիքներ, տրանսպորտ և կապ, շենքեր: Արտադրության հիմնական շրջանառու միջոցները, սրանց հարաբերակցությունը կոլխոզներում, սովխոզներում՝ կապված մասնագիտացման հետ:

Արտադրության համայնացրած և չհամայնացրած միջոցները: Մ. Տ. կայանները սպասարկվող կոլխոզների արտադրության միջոցների կազմակերպման և պլանավորման առանձնահատկությունները:

Ռեկոնստրուկցիոն և ողի ֆիզիքական կազմության դերը տնտեսության մեջ ենթակառուցված պահանջվող քանակը վորոշելիս: Տրակտորների տարեկան բեռնվածության նորման: Տնտեսության կենդանի և մեքենայական քաշող ուժի զուգորդումը: Պլանային առաջադրության հիման վրա անհրաժեշտ քանակության տրակտորները հաշվարկել: Կցորդ ինվենտարի պահանջված քանակի վորոշումը: Յուրաքանչյուր տեսակ աշխատանքի և ամբողջ տնտեսության կցորդ մեքենաների և գործիքների պահանջը: Ընթացիկ և կապիտալ վերանորոգում, ամորտիզացիա: Սերմերի, պարարտիչների, տրանսպորտի և այլնի պահանջը:

բ) Շենքերի կազմակերպումը: Ինչպես սահմանվում գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների շենքերի պահանջը: Ինչպիսի արտադրական գյուղատնտեսական շենքեր են անհրաժեշտ մասնագիտացած սովխոզներում և կոլխոզներում: Շենքերի տիպը, չափը և կուբատուրան: Ներքին միջոցների մորթիլիզացիայի և տեղական շինարարական նյութերի ոգտագործման խնդիրը: Կուլտ-կենցաղային նպատակի համար շենքեր:

Վերանորոգման համար շենքեր՝ դարբնոցներ, արհեստանոցներ, շարժական դաշտային արհեստանոցներ և այլն:

Լաբորատոր աշխատանք: — Վորոշել կոլխոզի մեքենայական և կենդանի քաշող ուժի, գյուղատնտեսական մեքենաների և գործիքների կարիքը:

Կազմել գյուղատնտեսական մեքենաների և շարժիչների տարեկան ծանրաբեռնվածության գրաֆիկը:

Հաշվել տնտեսության սերմերի, պարարտացման և տրանսպորտի պահանջը:

5. Աշխատանքի կազմակերպումը (13 ժամ)

ա) Աշխատանքի կազմակերպման նշանակությունը սոցիալիստական գյուղատնտեսության մեջ:

Աշխատանքի առանձնահատկությունը գյուղատնտեսության մեջ կապված աշխատանքների սեզոնականության հետ:

«Գյուղատնտեսության լիակատար կոլեկտիվացումը, պետական խոշոր գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների աճումը և սովխոզներին ու կոլխոզներին առաջավոր մեքենային տեխնի-

կայով զինումը, վորը գործնականում փոխակերպում է գյուղատնտեսական աշխատանքը և խնդուստրիալ աշխատանքի բազմակերպությունն ու արդյունաբերության և գյուղատնտեսության միջև ապրանքափոխանակության կապի զգալի ուժեղացումը, գյուղի և քաղաքի հակադրությունների լիակատար վերացման պայմաններ են ստեղծում» (XVII կուսկոնֆերենցիայի վորոշումը):

բ) Աշխատանքի կազմակերպության հիմնական սկզբունքները գյուղատնտեսության մեջ. — աշխատանքի պահանջի սահմանում և սրա պլանային բաշխումն ըստ արտադրական պլանի: Աշխատանքի մասնագիտացումը: Բրիգադ, գործավարձ և տնտաշիվ: Պայքար վորակի համար: Սոցիալիստական մրցակցություն և հարվածայնություն: Բրիգադների կազմակերպումը: Բրիգադների կազմակերպման սկզբունքներն ըստ ճյուղերի: Աշխատանքի մասնագիտացումը բրիգադում: Դիմադրկության վերացումը: Բրիգադի արտադրական առաջադրությունը: Բրիգադիւր և նրա դերը բրիգադի աշխատանքում: Աշխատանքի հաշվառքը բրիգադում:

Գործավարձը տվյալ հտապում վորպես տնտեսության մեջ աշխատանքի կազմակերպման միակ — ձիշտ սխտեմ: Նորմաները վորպես գործավարձի հիմք: Արտադրանքի նորմերի սահմանումը: Գործավարձի ձևերը (բրիգադային, խմբային, անհատական). Գործավարձի տեսակները և սրանց կիրառման հնարավորությունը արդյունաբերության և գյուղատնտեսության մեջ: Աշխատանքի վորակը, պարգևատրում և տուգանում: Արտադրական խորհրդակցություններ և սրանց աշխատանքը:

գ) Աշխատանքի կազմակերպման առանձնահատկությունները կոլխոզներում: Աշխատանքի կազմակերպման տարբերությունը կոլխոզներում ու սովխոզներում և սրա բացատրությունը: Աշխատանքի կազմակերպումը կոլխոզում ՀԿԿ (Բ) Կենտկոմի 1932 թ. 4-II վորոշման համապատասխան: Աշխատանքի պլանային բաշխումը կոլխոզներում: Աշխատանքի պաշարը վորոշելու մեթոդները և աշխատանքի պահանջի հաշվումը: Կանացի և դեռահասների աշխատանքի ոգտագործումը: Տարագնացության կազմակերպումը: Տարագնացությունը խթանող միջոցառումներ: Աշխատանքի գնահատումը կոլխոզներում և աշխատորերում:

Յեկամտի բաշխումը կոլխոզներում: Կոլխոզների կազմակերպչական-տնտեսական ամրապնդման գործում ըստ կոնտրակտացիայի պարտականությունների լիակատար և իր ժամանակին իրագործելու դերը:

Յեկամտի բաշխումն ըստ գործադրած աշխատանքի, հաշվի առնելով նրա վարակը վորպես կոլխոզներում յեկամտի բաշխման միակ — ձիշտ սկզբունք: Կոլխոզների աշխատանքի արտադրականության բարձրացումը վորպես նրա կազմակերպչական-տնտեսական ամրապնդման կարևորագույն պայման: Յեկամտի բաշխման մնասակար ձևերը: Յեկամտի բաշխումն ըստ շնչի վորպես 1930 թվի կոլխոզների աշխատանքի ամենագլխավոր թերությունը: Կուլակների ագիտացիան շնչի սկզբունքի համար:

Կոլխոզների և սովխոզների ապրանքային արտադրանքի իր ժամանակին և լիովին հանձնելու անհրաժեշտությունը՝ պլանային առաջադրության համապատասխան: Ընդլայնած արտադրությունը և կուտակումը կոլխոզներում, անբաժանելի ֆոնդերի նշանակությունը կոլխոզներում, սերմի, կերի և ապահովագրման ֆոնդերի առանձնացումը համապատասխան կոլխոզի արտադրական-ֆինանսական պլանի և ռայոնի կոլխոզային արտադրությունն ընդլայնելու կոնտրոլային առաջադրությունների:

Բերքի բաշխումն ըստ աշխատորերի: Հինգ տոկոսը և նրա նշանակությունը: Կոլխոզային կադրերի պատրաստումը և կոլխոզիկների կուլտ-կենցաղային պահանջների սպասարկման բարելավումը:

«Կոլխոզների կազմակերպչական-տնտեսական ամրապնդման և կոլխոզային մասսաների սոցիալիստական վերադաստիարակման խնդիրները պետք է ուշադրության կենտրոն լինեն նաև յերկրորդ հնգամյակում» (XVII Կուսկոնֆերենցիայի վորոշումը):

Լաբութսոր առխասակներ: Հաշվել կոլխոզի առանձին ճյուղերի ըստ ժամանակաշրջանների բանվորական ուժի պահանջը: Ուսումնասիրել բրիգադներին տնտեսության առանձին ճյուղերի, տարբեր ժամանակաշրջաններում սպասարկման չափը: Կազմել բերքի բաշխման սխեման՝ ցույց տալով, թե հացահատիկների, անասնաբուծության, բանջարաբուծության և այլն միջերքների վոր քանակը պլանային առաջադրության համաձայն պետք է տրվի պետությանը, ինչ է առանձնացած անբաժան ֆոնդի

համար, ինչ քանակութիւնն պետք է բաշխվի ըստ աշխատողների և այլն:

6. Ղեկավարության կազմակերպումը (6 ժամ)

Արտադրութիւնը ղեկավարելու հիմնական սկզբունքները՝ միանձնյա իշխանութիւն, ինստրուկտաժ, հաշվառք և կոնտրոլ: Միանձնյա իշխանութիւնն սկզբունքի զուգորդումը արտադրութիւն ղեկավարման մեջ մասսաներին ներգրավելու խնդիրների հետ: Սովխոզների ղեկավարման սիստեմը:

Կոլխոզների ղեկավարութիւնն առանձնահատկութիւնները:

Ընդհանուր ժողով, վարչութիւն, վերստուգիչ հանձնաժողով և սրանց աշխատանքները:

25 հազարյակների դերը կոլխոզային արտադրութիւն կանոնաւորման մեջ:

Հաշվառքի և հաշվետվութիւնն նշանակութիւնը արտադրութիւնն մեջ: Հաշվառքի և հաշվետվութիւնն դերը տնտիւշի անցկացման և գյուղատնտեսական արտադրանքի ինքնարժեքի իջեցման պայքարի մեջ: Աշխատանքի քանակի և վորակի վերահսկողութիւն կազմակերպումը: Ինստրուկտաժը, տնտիւշի վորակի տնտեսութիւնը վարելու հիմունք, սովխոզները տնտիւշի անցնելու սկզբունքները:

7. Կոլխոզի արտադրական պլանը (10 ժամ)

Արտադրական պլանի նշանակութիւնը: Կոլխոզի արտադրական պլանը վորակի ժողովրդական-տնտեսութիւնն միասնական պլանի մասը: Կոլխոզի արտադրական-ֆինանսական պլանի հիմնական բաժինների ուսումնասիրումը:

1) Կոլխոզի ուղղութիւնն ընտրութիւնը կապված նրա մասնաբաժնետէման հետ:

2) Սերմնափոխութիւնն դաշտերի սահմանումը:

3) Հողային տարածութիւնն (տերիտորիա) կազմակերպման պլանը:

4) Արտադրութիւնն համայնացրած ճյուղերի պլանը (դաշտաբուծութիւն, անասնաբուծութիւն, վորխարաբուծութիւն և այլն):

5) Շինարարութիւնն պլանաւորումը:

6) Արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների աշխատանքների պլանաւորումը:

7) Կենդանի, մեքենայական և քաշող ուժի կազմակերպման պլանը:

8) Աշխատանքի կազմակերպման և յեկամտի բաշխման պլանը կոլխոզում:

9) Տնտեսական գործունէյութիւնն հետևանքների պլանաւորումը և կոլխոզի ֆինանսական տնտեսութիւնը:

Լաբորատար աշխատանքներ: Կազմել տնտեսի մշակույթների ցանքի պլանը, հաշվել սերմերի և պարարտացման պահանջը: Հաշվել տնտեսութիւնն առանձին ճյուղերում ծախսած աշխատանքը: Կազմել տնտեսութիւնն կերի պլանը: Մշակել տնտեսական տարվա հանրագումարը արտադրական պլանի համաձայն:

ՀԱՏԻԿԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹՆԵՐ

Հատիկային մշակույթների տնտեսական և քաղաքական նշանակութիւնը: Գյուղատնտեսութիւնն սոցիալիստական վերակառուցման ուղիները: Գյուղատնտեսութիւնն հիմնական պրոբլեմները հատիկային և տեխնիկական մշակույթների բնագավառում: Կոլտնտեսութիւնների և խորհրտնտեսութիւնների դերը հատիկային մշակույթների զարգացման գործում:

16-րդ Համագումարի և ՀԿԿ Կենտկոմի վորոշումները: Հատիկային մշակույթների զարգացման հնգամյա պլանը: Յերկրորդ հնգամյակի հեռանկարները Խորհրդային Միութիւնն մեջ, Վրաստանում և կոլյերիտ դպրոցի ռայոնում: Կոնտրակտացիան և նրա դերը հատիկային մշակույթների զարգացման գործում:

Հասարակական աշխատանք: Կուսակցութիւնն և Խորհրդային իշխանութիւնն վորոշումները հատիկային մշակույթների մասին հանրամատչելի դարձնել մասսաներին:

Հացահատիկային բույսերի բնդհանուր բնութագիրը: - Արմատ, ցողուն, տերև, բողբոջ, ծաղիկ, պտուղ:

Հացահատիկների մշակույթը: Աշնանացան և դարնանացան հացահատիկների տեսակները: Աշնանացան և դարնանացան հացահատիկների զարգացման կլիմայական և հողային անհրաժեշտ

պայմանները: Մենդատու նյութերի պահանջը: Հացահատիկային մշակույթների տեղը սերմնափոխության մեջ:

Հողի մեակումը լեւ պարտաւարումը հացահատիկային մեակույթի համար: Գոմաղը և հանքային պարարտացումները, քանակութիւնը, հողի մշակումը: Վաղ դարձանային վարի: Նշանակութիւնը:

Մշակման ժամկետները: Հողի մշակման անհրաժեշտ մեքենաները և գործիքները: Ծանոթութիւն: սրանց հետ և սրանց գործադրութիւնը:

Ցանկ: Ցանկի նյութի պահանջները: Սերմի փորձելը: Ուռձացման պայմանները: Սերմը ցանկելու նախապատրաստութիւնը: Սրահում: Սերմերի հատկութիւնը և նրա ազդեցութիւնը բերքի վրա:

Հասարակական աշխատանք: Ցանքսի կամպանիայի նախապատրաստելը: Ծրագիր կազմել, մասնակցել մեքենաների և գործիքների վերանորոգմանը: Ոգնել կոլտնտեսութիւնների և խորհտնտեսութիւնների ցանքային պլանների իրագործմանը:

Ցանկի յեղանակները: Ծարքացանի առավելութիւնները: Ցանող մեքենաները: Սրանց աշխատանքի ուսումնասիրութիւնն ու գործադրումը:

Բույսի խնամքն անման ժամանակ: Աշնանացանի տափանոււմը: Հողի կեղևի վոչնչացումը, արտի հնձումը, խտտահանումը, փշտատունները, հիվանդութիւնները և պայքար նրանց դեմ: Քաղհանի նշանակութիւնը:

Հացահատիկների հավաք, հավաքի ժամանակը և ձևերը: Մեքենային հավաքի առավելութիւնը ձեռքի հանդեպ:

Կասելը: Կասելու մեքենաներ և սրանց գործադրումը: Միջին բերք, սերմի և դարմանի հարաբերակցութիւնը: Հատիկի պահելը: Հատիկի հիվանդութիւնները և պայքար նրանց դեմ:

Հասարակական - ոգտակար աշխատանք (բոլոր մշակույթների համար): Աշակցել խորհտնտեսութիւններին և կոլտնտեսութիւններին բերքի հավաքման կամպանիայի անցկացման ժամանակ:

Յեզիպացորեն: Յեզիպացորենի տարածման շրջանը Խորհրդային Միութիւնի մեջ և Վրաստանում: Յեզիպացորենի մոլֆոլոգիական առանձնահատկութիւնները: Յեզիպացորենի տեսակները՝ վաղ, միջին և ուշ հասունացողներ, հողի մշակումը: Յեզիպ-

տացորենի դարգացման հողային և կլիմայական անհրաժեշտ պայմանները: Ծարքացան և խառնացան:

Յեզիպացորենի ցանքսի մեքենաները և նրանց գործադրումը: Ցանքսի ժամանակը և խտութիւնը: Ծարքերի միջին տարածութիւնը: Ցանքսի խնամքը: Միջնաքային տարածութիւն մշակումը: Կուլտիվատորները: Տրակտորների գործադրումն այդ գործում: Յեզիպացորենի փշտատունները և հիվանդութիւններն ու պայքարը դրանց դեմ: Յեզիպացորենի հավաքը: Հավաքի մեքենաներ և նրանց գործադրումը: Յեզիպացորենի պահպանումը, սերմացուների ընտրութիւնը: Յեզիպացորենի գոտումը: Զտման մեքենաներ և նրանց գործադրումը: Յեզիպացորենի գործածութիւնը:

Հասարակական աշխատանք: Մասնակցել խորհտնտեսութիւնների և կոլտնտեսութիւնների յեզիպացորենի ցանքսի կամպանիայի անցկացմանը, խնամքին և հավաքին: Մասնակցել գործավարձային սխտեմի անցկացմանը, աշխատանքի ճիշտ կազմակերպմանը:

Վարակի, հաճարի, դարու, Լորեկի (դոմի) և այլնի դարգացման կլիմայական և հողային անհրաժեշտ պայմանները:

Ցանքսանյութ: Սրա հատկութիւնը: Սերմի պատրաստումը ցանքսի համար, ժամանակը, նորման, ցանքսի յեղանակները: Բույսերի հարաբերութիւնը դեպի պարարտացումը: Խնամք տձման ժամանակ, հասունացումը և բերքի հավաքը: Առանձին բույսերի հիվանդութիւնները և փշտատունները: Պայքար սրանց դեմ:

ԽԱՆՈՂԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ

Խաղողաբուծութեան զարգացումը մեզում

Խաղողաբուծութեան պատմական տեսութիւն: Մասն խաղողաբուծութեան բացասական կողմերը: Խաղողաբուծութեան հնգամյա պլանը և յերկրորդ հնգամյակի առաջադրութիւնները: Խոշոր մեքենացրած խաղողաբուծութեան շինարարութիւն կոլտնտեսութեան և խորհտնտեսութեան հիման վրա: Կուտակչութեան և Խորհրդային իշխանութեան միջոցառումները խաղողաբուծութեան և դինեգործութեան զարգացման առաքարեզում: Խա-

դողի և գինու արտահանութիւնը և դրա նշանակութիւնը խաղաղութեան դարձումից համար: Մեր ռազմային բնական պայմանները—կլիման, հողը և դրա տեսակները: Դրանց բնութագիրն ու նշանակութիւնը խաղաղութեան դարձումից համար: Խաղողի վազի (վորթի) տարածման սահմանները:

Խաղողի վազի բուսաբանական ուսումնասիրությունը յեյ մեզնում տարածված տեսակներ

Խաղողի վազի գլխավոր մասերը—արմատ, բուն, թուփ, բողբոջ (կոկոն), ծաղիկ, վողկույդ, տերև, բեղիկներ, դրանց անատոմիական և մորֆոլոգիական նկարագրութիւնը: Գինու և ուտելու խաղողի տեսակները: Մեզնում տարածված գլխավոր տեսակները—սափեքավի, ռքածիթելի, մծվանե, ցիցկա, ցուլկոուրի, կրախունի, ալեքսանդրեուլի և այլն (խարջի, ասկյարի, հաչաբաշ, քիշմիշի, յեղանդարա և այլն): Դրանց բնութագիրը և ուսումնասիրութիւնը: Սեւեկցիա և դրա նշանակութիւնը խաղաղութեան մեջ: Իներատիվ և վեգետատիվ սեւեկցիա: Վեգետատիվ սեւեկցիայի բացառիկ նշանակութիւնը խաղաղութեան դարձումից համար: Խաղողի արմատի և վազի անատոմիա:

Խաղողի այգի գցելը

Խոշոր կոկոնտեսային և խորհանտեսային խաղողի այգի գցելու (տնկելու) տեղամասի ընտրութիւնը: Տեղամասի տեղն ու դիրքը և դրա նշանակութիւնը: Տեղամասի պլանավորումը (նոր ձևով) և նրա պատրաստելը պլանաթի համար: Պլանաթի նայած հողային և կլիմայական այտղան պայմաններին:

Գութաններ և ուժեղ տաքացիներ հողի խորը մշակման համար: Դրանց բնութագիրը, նկարագրութիւնը և գործադրութիւնը: Պատվաստ և դրա նշանակութիւնը: Պատվաստման ձևերը: Ձեռքի և մեքենայի պատվաստ: Ամերիկական վազի գլխավոր պատվաստելի ճյուղեր (շիվեր) և նրանց ընտրութիւնը նայած կլիմայական և հողային պայմաններին: Պատվաստելի նյութերի հավաք: Դրանց պահպանումն ու պատրաստումը պատվաստի համար: Շիվերի ընտրութիւն: Դրանց պահպանումն ու պատրաստումը

պատվաստի համար: Պատվաստների բուսցնելը հասարակ և ստրատիֆիկացիոն յեղանակով: Դրանց համեմատութիւնն ու բնութագիրը: Տնկարաններ գցելն ու աշխատանքը դրանց մեջ: Խաղողի այգու համար մշակած տեղամասի պլանավորումը: Շարքերի ուղղութիւնը: Շարքերի միջի տարածութիւնը մեքենայած այգիներում: Վազերի միջի տարածութիւնը շարքերի մեջ՝ նայած հողային և կլիմայական պայմաններին:

Պլանավորման ձևերը—շարքային, քառակուսի, շախմատաձև: Դրանց դրական և բացասական կողմերը սոցիալիստական խաղաղութեան պայմաններում: Դրանց պլանավորման յեղանակը և արմատացած ու չարմատացած պատվաստներ տնկելը:

Հասարակական աշխատանք. — Ոգնել խաղողի այգու համար տեղամասի ընտրութիւնն ու պլանավորմանը: Կազմել միանվագ և պարբերաբար աշխատանքների ու անհրաժեշտ գործիքների և մեքենաների պլան: Ոգնել տեսակների ընտրութիւնն ու տնկարկութիւնը:

Խաղողի այգու խնամիր

Գարնանային և ամառային խոր հերկ: Այդ հերկի ձևերն ու նշանակութիւնը: Դրա համար գործադրվող գութան ու տրակտոր: Վազի մատների հատելը (ետելը) և դրա նշանակութիւնը: Հատելու ժամանակն ու ձևերը—կարճ, յերկար և խառը: Վազերի ձևավորումն ու հաստատումը լարերի (թումա) և ցցերի (սարու) վրա: Նսած վազի կապելը ցցիկներին: Շիվերի ձեղքելն ու պատվաստ դնելը և դրա նշանակութիւնը: Ամառային այլ ուղիւղացիներ: Հողի փափկացնելը (փերացնելը) ամառվա ընթացքում և դրա նշանակութիւնը: Դրա համար գործադրվող գործիքներն ու մեքենաները և դրանց ոգտագործումը: Խաղողի այգու բուժումն արջասպով և ծծումբով: Բուժելու ժամանակ գործադրվող գործիքներ:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ոգնել կոկոնտեսութիւնն ու խորհանտեսութիւնը վազերի մատները հատելու, լարերին կապելու, մատները ձեղքելու ու հատելու, ախտահանելու և դրանց համար նյութեր պատրաստելու ժամանակ և այլն:

Հոդի պտղավետությունն անկումը և դրա պատճառները: Հոդի պտղավետության վերականգնումը և դրա նշանակությունը բերքատվության բարձրացման գործում: Պարարտացում—գոմաղը: Դրա պահպանումն ու ոգտագործումը խաղողի այգիներում: Մյուս որգանական պարարտացումները: Հանքային պարարտացումներ— աղտային, ֆոսֆորիտային և կալիական: Դրանց բնութագիրը և ոգտագործումը: Պարարտացման անհրաժեշտությունը:

Հասարակական - ոգտակար աշխատանք: Պարզել պարարտացման անհրաժեշտ տեսակները կոլտնտեսային և խորհրդային խաղողի այգիների համար և կազմել աղյուսակներ քանակի ցուցանիշներով: Պատրաստել ախտահանող նյութեր պարարտացման դիմելու:

Խաղողի վազի վնասումներն ու նվազողությունները

Ֆիլոկսերա և մեղնում դրա տարածվելու համառոտ պատմությունը: Ֆիլոկսերայի տված վնասները: Ֆիլոկսերայի համառոտ բնութագրան: Ֆիլոկսերայի խաղողի վազին հասցրած վնասը: Ֆիլոկսերայի դեմ կռվելու միջոցները: Բղեղներ, պտղակեր, լվիճ, բրդապատ լվիճ: Դրանց վնասը և դրանց դեմ կռվելու միջոցները: Խաղողի ցեղ, դրա վնասն և դրա դեմ կռվելու միջոցները: Բուբոս, քոս և փտախտ: Դրանց տված վնասը և դրանց դեմ կռվելու միջոցները: Մյուս հիվանդությունները և պայքարը դրանց դեմ:

Հասարակական - ոգտակար աշխատանք: Կոլտնտեսային և խորհրդային խաղողի այգիներում մասնակցել հիվանդությունների և վնասատուների դեմ վարած պայքարին (տերևներ հավաքել, այրել և այլն):

Խաղողը յեվ նրա ոգտագործումը

Խաղողը վորպես սննդամթերք: Խաղողի քիմիական կազմը: Խաղողի տեսակները դինեգործություն և ուտելու համար: Աճման շրջանները և զարգացումը. ա) պտուղների (գլխ) աճում, բ) պտուղների հասունացում և գ) պտուղների դերհասունացում:

Վողկույզի մեքենական կազմը: Կարկուտի, անձրևի, յերաշտի և ցրտերի ազդեցությունը խաղողի և գինու վորակի վրա: Այգեկուծի (բաղաքաղի) ժամանակը: Այգեկուծի ժամանակի հասկանալը քիմիական միջոցով: Խաղողի տեսակավորումը, փոխադրություն այգուց մինչև հնձան:

Հասարակական - ոգտակար աշխատանք: Վորոշել այգեկուծի ժամանակը կոլտնտեսային այգում: Ոգնել այգեկուծին և խաղողի տեսակավորմանը:

Դինեգործական ինվենսար

Փայտե, ցինկե, ալյումինե և յերկաթե ամաններ: Դրանց բնութագիրը: Ցեմենտի ամաններ և կթեր: Գործիքներ և մեքենաներ և դրանց գործադրման յեղանակները:

Խաղողի վերամշակումը— խաղողի մամլում (քամելը) և գործիքներ դրա համար: Մամուլներ ու դրանց տեսակները: Խաղողի հյութ (շիբա) պատրաստելն ու դրա նպատակը: Խաղողի հյութի դտելը (պարզացնելը), տակառների մեջ լցնելը:

Շիրայի յեփ գալը. յեփ առաջ բերող մոմենտներ: Բիմիական փոփոխություններ յեփ գալու ժամանակ: Շաքարի փոխարկումն սպիրտի: Չանաղան նյութերից պատրաստած ամանների ազդեցությունը յեփ գալու և մասնավորապես գինու վրա: Նորմալ ջերմություն (տեմպերատուրա) յեփ գալու ժամանակ: Խաղողի հյութի սառցնելը, տաքացնելը և նորմալ յեփ առաջ բերելու մյուս յեղանակները:

Դրոմներ (բուսախառ)— բնական դրոմների տեսակները, զարգացումը, բազմացումը և փոխարկումը բնության մեջ: Դրոմների մաքուր մշակույթը և գինու դրական հատկությունները մաքուր մշակույթի դեպքում: Սպիրտակ և կարմիր գինու բնութագիրը և դրանց պատրաստելու յեղանակները:

Փայտե, ցեմենտե և աղյուսե ամաններ յեփի համար: Դրանց ազդեցությունը գինու վրա: Ցեփը բաց և փակ չաններում (կիտատակառներում): Ցեփի դեկավարումը և տեղությունը: Չանի դատարկելը:

Հասարակական - ոգսակար աշխատանք: Կազմել կոլտնտեսություններում և խորհրդատեսություններում, բերքահավաքի և վերամշակման համար անհրաժեշտ գործիքներ ու մեքենաներ պատրաստելու և մաքրելու պլանը:

Մառանային ճնշեսություն

Մառանների (պարլալների) զանազան տեսակները: Գետնի, ժայռի մեջ փորած մառաններ: Գետնի վրա շինած մառաններ, կիսով հափ գետնի տակ շինած մառաններ: Մառանների դռները, սանդուղքները, լուսամուտները, պատերը: Լույսը, խոնավությունն ու ոգափոխությունը (վենտիլյացիա) մառանում:

Գինու խնամելը յեփուց հետո

Մաճառ, մաքրում, ամանից աման տեղափոխելու և լցնելու ժամանակը:

Գինու արհեստական և բնական գտում և դրանց դրական ու բացասական ազդեցությունը գինու վրա:

Ձանազան սխտեմի գաիչներ (ֆիլտր) — հանքային նյութեր, ձկնաստիճ, սպիտակուց և այլն:

Ծծումբի գործադրության նպատակն ու նշանակությունը: Դրա ազդեցությունն սպիտակ և կարմիր գինու վրա: Ծծմբաթթվում: Դրա գործադրությունը գինու սկզբնական շրջանում:

Գինու ազնվացումը

Գինու թնդացնելը, մաքրելը, շերտի մեջ լցնելը և պատահելիցացիան: Դրանց նշանակությունը մառանային տնտեսության մեջ:

Դեսերի գինիներ

Շամպայն և դրա պատրաստելը: Թունդ գինիներ — սորտվին, մադերա, խերես: Քաղցր գինիներ — մուսկատ, մալագա և այլն:

Գինու հիվանդություններ

Գինու հիվանդությունների յերեան հանելը: Հիվանդ գինու խնամքը և բուժումը: Գինու հիվանդությունն առաջացնող որգանիզմներն ու պայմանները: Ամանի ազդեցությունը գինու վորակի վրա, բորբոսի և այլ հոտ ու համ և այլն: Պայքար այդ հիվանդությունների դեմ:

Հասարակական - ոգսակար աշխատանք: Ոգնել կոլտնտեսություններին և խորհրդատեսություններին գինու հիվանդությունների բժշկության գործում:

Գինու տակաճների ոգսագործումը

Քացախ ստանալու յեղանակները գինու կնճեից ու չեչից և դրա նշանակությունը: Ներկանյութեր ստանալը գինու կորիզներից և դրանց նշանակությունը:

ՊՏՂԱԲՈՒՄՈՒԹՅՈՒՆ

Պտղաբուծության տեղը գյուղատնտեսության մեջ

Ռայոնական պտղաբուծության տեսակները և ուղղությունը: Տեղական պտղաբուծության դրական և բացասական կողմերը: Պտղաբուծությունը վորպես յերկարամյա (ուշ եֆեկտ տվող) մշակույթ: Կոլեկտիվացման նշանակությունը պտղաբուծության զարգացման գործում: Միրգը վորպես աննդարար նյութ և պլուզաբուծության զարգացման հեռանկարները: Հնգամյա պլանի արդյունքները և յերկրորդ հնգամյակի հեռանկարները պտղաբուծության նկատմամբ: Պտղաբուծության ռայոնները վրաստանում և Խորհրդային Միության մեջ: Կուսակցության և Խորհրդային իշխանության միջոցառումները պտղաբուծության զարգացման գործում — կոնտրակտացիա, վարկավորում և այլն:

Պտղատու բույսերի համար անհրաժեշտ բնական պայմաններ

Հող, կլիմա, լույս, ջերմություն և այլն: Բնական պայմանների փոփոխականությունը ազդեցությունը պտղատու բույսերի զարգացման վրա: Պտղատու բույսերի համառոտ պատմությունը:

Սերմի մորթողիկան: Չանաղան պտղատու ծառերի պտուղներ: Սերմերի հավաքը: Սերմերի խնամքը և նրանց պահպանումը մինչև ցանելը: Ստրատիֆիկացիա: Սերմերի աճման արագացումը: Սերմերի աճման ենթադրանք և տոկոսը:

Դպրոցի համար հողամասի ընտրություն: Պլանավորում: Հողի մշակումը: Մշակման գործիքներ և մեքենաներ և դրանց կիրառումը: Հողի բաժանումը մարզերի: Մարզեր պատրաստելու յեղանակները՝ հողի և կլիմայական պայմանների առնչությամբ, Դպրոցի պայքարը ֆեոդալիզմի և պտղատու ծառերի հիվանդությունների դեմ:

Տեղի և հողի ընտրություն տնկարանի համար: Տնկարանի հողի պլանավորում: Անհրաժեշտ գործիքներ և մեքենաներ և դրանց գործադրությունը: Պարարտացում: Պատվաստելի տունկերի փոխադրությունը տնկարան: Դրանց խնամքը: Պատվաստում տնկարանում: Մայր ծառեր, պատվաստում գրչահատով, փետուրով, պատվաստում բողբոջով: Փետուրների հավաքի, պահպանման և արանսպորտի յեղանակները: Պատվաստի խնամքը տնկարանում:

Հասարակական աշխատանք: Մասնակցել պտղատու տնկիչների տարածմանը, պատվաստմանը և հողի մշակմանը կոլտնտեսություններում և խորհրդատեսություններում:

Պարարտ և սեռական սեռականություն և ցեղեր

Հոնդ և կորիզ ունեցող պտուղներ—խնձոր, տանձ, սերկեփիլ, կեռաս, դեղձ, ծիրան: Նրանց բնութագրերն առանձին-առանձին վերցրած և տնտեսական նշանակությունը: Բերքառավելությունը: Նրանց մշակույթի համար անհրաժեշտ հողային և կլիմայական պայմանները: Բաղմացման յեղանակներ: Մատղաշ ծառերի ընտրություն: Շարքերի միջի տարածությունը: Պտղատվության տեղությունը և այլն:

Ընկույզ, կաղին, նուռ, թուզ. դրանց բնութագրերն ու տնտեսական նշանակությունը: Արդյունաբերական տեսակների ընտրությունը:

Հասարակական աշխատանք: Կազմել կոլտնտեսական աշխատանքում տարածված տեսակների բարելավման պլանը և ոգնել այդ պլանի իրականացմանը:

Արդյունաբերական այգիներ

Այգու տեղի ընտրություն: Պաշտպանյալ տնկիչների նշանակությունը: Տեղի պլանավորում: Ամբողջական պլանատ, տնկափոսեր, դրանց չափսը, ամբողջական կամ մասնակի տերրասներ: Միջոցառումներ հողի վերականգնման դեմ: Հողամշակման գործիքներ ու մեքենաներ և դրանց ոգտագործումը: Պտղատու ծառերի տնկարանից այգի տնկափոխության պլանավորումը: Պարարտացում, դրա ժամանակն ու ձևերը: Արհեստական պաշտպանյալ տունկեր:

Պտղատու ծառերի բնքերի խնամքը և դրա նշանակությունը: Բնի բարձրությունը նայած տեսակին, տեղ ու դիրքին և մյուս բնական պայմաններին: Ծառի ընտել (ետել), դադաթի ձևավորում: Ծառի ջահելացումը: Բնքերու համար անհրաժեշտ գործիքներ, դրանց դրական և բացասական կողմերը:

Այգու հիվանդություններն ու վնասատուները և պայքար դրանց դեմ

Մամուռ, սունկեր, ցեց, լվիճներ, նեխում, քոս և այլն: Պայքար դրանց դեմ: Այգու ֆեոդալիզմը, դրանց բնորոշիչներ: Տեղի վորդ, յերկարաքիթ ծաղկակեր, փայտջիլ, պտղակեր, ցեց և այլն: Պայքար դրանց դեմ: Մրսկող և թող փչող մեքենաներ և դրանց գործադրությունը: Ներքին և արտաքին թույներ: Հավաք: Բնքերի սպիտակացնելը, դրա նշանակությունը:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնել կոլտնտեսությունների և խորհրդատեսությունների ֆեոդալիզմի և հիվանդությունների դեմ մղած պայքարին:

Այգու խնամքը և դրա պարբերաբար մշակումը

Հողի ձմեռային և գարնանային մշակումն այգում: Ձմեռային և գարնանային մշակման խորությունը միջոցառումների տեսակները:

դուքները հողում պահելու նպատակով: Հողի պարբերաբար փափկացնելը և դրա նշանակությունը: Հողամշակման գործիքներ և մեքենաներ և դրանց գործադրումը: Մեռյալ ծածկոց: Զրելը, դրա նշանակությունը և անհրաժեշտությունը:

Շարժամիջերի կիրառում գաղաղային ձևերի, բանջարանոցային մշակույթների և այլն համար: Հերթականորեն պտուղ տվող ծառեր և միջոցներ հերթականության դեմ: Պարարտացման համար անհրաժեշտ գործիքներ և մեքենաներ և դրանց գործադրումը:

Գարնանային ցրտերի ազդեցությունը այգու վրա և պայքար դրա դեմ: Մյուս մթնոլորտային յերևույթների ազդեցությունը պտղատու ծառերի վրա: Պտուղների խնամելն ամառը: Ծառերի քշտելը (եռելը) և դրա նշանակությունը:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնել կոլտնտեսություններին և խորհրդատեսություններին հողը փափկացնելու, մեքենաներ ու գործիքներ պատրաստելու և այլու պարբերաբար աշխատանք տանելու համար որացուցային պլան կազմելու գործում: Մասնակցել պտղատու ծառերը քշտելու աշխատանքին:

Պտուղների հավաքը յեվ սեխնոլոգիան

Պտուղների հավաքը (քաղը): Մարքավորում հավաքի համար: Հավաքի ձևերը և դրա նշանակությունը: Տեսակավոր պտուղների նշանակությունն ու անհրաժեշտությունը: Արկղներ պտուղները ծրարելու համար, արկղների նյութը և նշանակությունը: Շրարելու ձևերը: Արկղների չափը և ստանդարտը: Մրգերի պահելը: Շենքի ընտրություն մրգեր պահելու համար, այդ շենքի սարքավորումն ու նշանակությունը:

Պտուղների ուրիշ վայրեր փոխադրության ոգտավետության տնտեսական նշանակությունը: Մրգերի արտահանումը և դրա նշանակությունը պտղաբուծության զարգացման համար: Զանազան տեսակների փոխադրության ոգտավետությունը և այդ հատկությունը նախատեսելու անհրաժեշտությունը տեսակներն ընտրելու ժամանակ: Մրգերի հավաքի ձևերի ազդեցությունը նրանց դիմացկունության տեսակետից: Տրանսպորտի դանազան տեսակները: Տեղակալն և հեռավոր տրանսպորտ:

Մրգերի քիմիական կազմը և նրանց նշանակությունը սր-նունդի համար: Մրգերի քիմիական կազմի մեջ առաջացած փոփոխությունները պահելու ժամանակ և պահելու ձևերի ազդեցությունը մրգերի վրա:

Մրգերի վերամշակումը, դրա տեղական ձևերը: Վերամշակման բարելաված (գործարանային) ձևերը: Պահածոների պատրաստում: Մրգերի վերամշակման տնտեսական նշանակությունը: Ամառը ծառից թափված մրգի վերամշակումը:

Հասարակական աշխատանք: Աշխատել կոլտնտեսային այգում պտուղները հավաքելիս և տեսակավորելիս, ոգնել պտուղները պահելու համար տեղ պատրաստելու գործին: Հավաքել ամառը ծառից թափված պտուղները և ոգնել դրանց խնամելուն:

ԲԱՆՋԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բանջարաբուծության տեղը գյուղատնտեսության սխտե-մում և նրա տեսակները: Հասկացություններն բանջարաբուծության մասին: Բանջարաբուծության նշանակությունը գյուղատնտեսության մեջ և նրա տեղը գյուղատնտեսության մյուս ճյուղերում: Բանջարաբուծության պատահական զարգացումն անցյալում, բանջարաբուծության ներկա զարգացումը և նրա ապագա հեռանկարները:

Նրա զարգացման պայմանները: Բանջարեղենի նշանակությունը մասյին, կաթնային և ճարպային մթերքները լրացնելու գործում: Բանջարների նշանակությունը, վորպես հիվանդու-թյունների դեմ (սկզբնոր, բեղմատիզմ և այլն) աջակից միջոց: Յերեխաների սնունդի գործում բանջարեղենի նշանակությունը: Կոնսերվներ (պահածոներ) պատրաստելը և նրա ձևափոխությունը: Բանջարեղենի բերքի փոխհարաբերությունը գյուղատնտեսու-թյան մյուս ճյուղերի մեջ (քանակական և վորակական ցուցա-նիշներ): Խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսությունների մեջ բան-ջարանոցային կուլտուրաների զարգացման նշանակությունը: Խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսություններում բանջարաբու-ծության զարգացումը տնտեսական կազմակերպության ժամա-նակ, աշխատանքի սոցիալիստական մեթոդների լայն կերպով

զարգանալու դեպքում. նորմայի մշակումը, աշխատանքի հատու-
ձեի վարձատրութիւնը և այդ մեթոդների դերը բանջարաբու-
ծութեան զարգացման մեջ: Արհեստագիտական և ստառողական
հատկութիւնը և սոցիալիստական բանջարաբուծութեան բնույթը:
Անհատական բանջարաբուծութեան բնույթը և նրա անտնտեսութե-
ան: Կուլտուրական բանջարաբուծութեան առաջին հնգամյա
պլանը և նրա հետեանքներն ու 2-րդ հնգամյակի հեռանկարները:
Կոմունիստական և խորհրդային իշխանութեան ձեռք առած մի-
ջոցները բանջարաբուծութեան զարգացման գործում:

Հասարակական աշխատանք. Կոմկուսի և խորհրդային իշխա-
նութեան վորդուկները բանջարաբուծութեան զարգացման և բան-
վորական լայն մասսաների մեջ ընդհանրացման վերաբերյալ:

Բանջարաբուծութեան պլանը հասցնել կոլեկտիվի յուրա-
քանչուր անդամին: Բանջարաբուծութեան համար համապատաս-
խան տեղի ընտրութիւնն ու նրա մշակումը: Բանջարային բույ-
սերի բաղմացման կարգը:

Բանջարանոցային կուլտուրաների վերաբերմունքը—դեպի
ջերմութիւնը, լույսը, ջուրը, ողը և հողը. հողի, կլիմայի և տո-
պոգրաֆիական-տնտեսագիտական պայմանների նշանակութիւնը
բանջարանոցի տեղն ընտրելու ժամանակ: Պաշտպանութիւնը և
կենդանի պարիսպ կազմելը: Պլանիւրովի և հողի մշակումը:
Տեղի փափկացնելը հողը մշակելու համար: Փափկացման համար
նյութեր, հանքային և որգանական պարարտացում: Անտեռական
բաղմացում՝ կոկոններով, արմատներով, վերարմատային մասե-
րով և ուրիշ միջոցներով:

Սեռականորեն բաղմացում: Սերմային բաղմացում: Բանջա-
րանոցային կուլտուրաների սերմերի զարգացման պայմանները,
սրսկում և առուցագման կարգը: Ցանման-սերմաթաղման կարգը:
Գյուղատնտեսական մեքենաներն ու նրանց գործածութեան կարգը:

Խնամք: Բանջարանոցային կուլտուրաների զարգացման
փուլերը և ընդհանուր - տեխնիկական խնամքը: Թորխելը, ջրելը,
ցանցառացնելը, բուկը լցնելը, ցիցեր դնելը և այլք: Ներգործման
կարգը. անբերուն տերեւների հեռացնելը, նոսրացնելը, արմատների
փոփոխելը, ցանքս և այլք: Այդ աշխատանքները կատարելու ժա-
մանակը և կարգը:

Հասարակական աշխատանք: Պլանիւրովի: Բանջարանոցային
հողի մշակումը ու ցանումը, և կոլեկտիվ ու խորհրդային տնտե-
սութիւններին ոգնութիւն ցույց տալը:

Շիքիւրան, նրա կառուցվածքը յեւ շիքիւրների դուռ բերելը շիքի-
ւարանից: Շիքիւրանի նշանակութիւնը: Տիպիկ շիքիւրանների
տեղի ընտրութիւնը և նրանց ուղղութիւնը: Ցանքսի մոմենտին
շիքիւրի համար հողի նախապատրաստելը: Շիքիւրի համար մարգեր
կառուցելը և ցանքսի ժամանակը: Ցանքսը շիքիւրանում և
շիքիւրանների խնամքը մինչև ամուր հողի մեջ վերադնելը:
Շիքիւրները հեռացնելուց հետո շիքիւրանն ոգտագործելը: Ցանք-
սային մեքենաները և նրանց ոգտագործելը:

Շիքիւրներ հանելու համար ջերմոցների կազմակերպումը

Ջերմոցների դերը: Վաղաժամ բանջարներ և շիքիւրներ ստա-
նալը: Ջերմոցային բանջարաբուծութեան և մարգային բանջա-
րաբուծութեան տարբերութիւնը, նրա զարգացումը և հեռանկար-
ները: Ջերմոցներն ուղղութիւնը և նրանց տիպերը: Կիսախոր
Ջերմոցներ: Տաք, կիսատաք (շոգիով, ելեքտրականութեամբ և
ուրիշ նյութերով): Սառը Ջերմոցներ: Փոսերը Ջերմոցների համար,
խորութիւնը և լայնութիւնը: Ջերմոցային շրջանակների կազ-
մութիւնը: Աղբը և տերեւները վորպէս Ջերմութեան-տաքացման
նյութեր Ջերմոցների համար: Ջերմոցները լցնելու համար աղբի
և տերեւների պահելն ու նախապատրաստելը:

Ջերմոցների մեջ աղբը ներածելու կարգը և ժամանակը:
Հանգած Ջերմոցները տաքացնելու կարգը: Ջերմոցները տաքաց-
նելու համար ելեքտրական ուժն ոգտագործելը: Ջերմոցներում
աղբի թթվայնութեան (ծրոжење) պրոցեսը: Ջերմոցների հա-
մար հող պահելն ու նախապատրաստելը, ներմուծման կարգն ու
ժամանակը:

Ջերմոցների խնամքն ու շիքիւրներ հանելը

Տաքութեան, լույսի, ողի և ջրի նշանակութիւնը Ջերմոց-
ներում և դրանց կարգավորելու կանոնները: Ջերմոցներին հետե-
վելու և խնամելու համար անհրաժեշտ կահավորութիւնն ու նյու-

երբ: Բանջարանոցային զանազան կուլտուրաների ցանումը ջերմոցներում: Կարգը և ժամանակը ցանկում: Քաղհան, ցանցառացում, բուկը լցնելը, ջրելը, շվաքելը, ողի յուրացումը և այլն:

Հասարակական աշխատանք: Ունեություն ցույց տալ խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսություններին ջերմոցներ կազմակերպելու գործում և սերմերը ծածկելու մեջ:

Շիրիկներ մարզերի մեջ տեխնիկայի

Բանջարանոցային զանազան կուլտուրաները մարզերի մեջ տեղափոխելու կարգն ու ժամանակը—մարքյորի միջոցով (маркер) բանով և գութանով հողը փորելով: Մարզաթմբերին, քառանկյունանի և շախմատաձև մարզերում տեղափոխած շիթիչներին խնամքը մինչև նրանց առույզանալը, ջրելը, հողը փափկացնելը, շվաքելը:

Տեխնիկայով—բանջարային կուլտուրաների մշակումը

Սպիտակ գլխանի, կարմրագլուխ և յուրյուսելյան կաղամբ: Սալաթ և նրա տեսակները: Սալաթ «Ռոման», բաղմագլուխ սալաթ և ուրիշները: Սպանախ և մոնգոլ. ցանքսի և բերքահավաքի ժամանակը:

Առհասարակ բանջարաների մշակույթը

Գաղար, վալրի կարտու (մաղդանոս), նեխուր, ճաշի և կենդանակերի ճակնդեղ: Ամսական և չինական բողի, կոտոմ և այլք: Նրանց խնամքի կանոններն ու զարգացման նշանակությունը:

Գնդակաձեղ բանջարեղենների մշակույթը

Կարտոֆիլ, սոխ-պրաս և սխտոր, խնամքը, ցանելու ժամանակը, մշակումը, բաղմացումը: Գյուղատնտեսական մեքենաներն ու գործիքները և նրանց գործածությունը: Կարտոֆիլի առանձնահատուկ նշանակությունը: Կարտոֆիլի վաղահաս և ուշահաս ու տեսակները:

Բանջարապտուկ կուլտուրաների մշակելը

Սխեռ, լոբի, վարունգ, ձմերուկ, դդում, բադրիջան, պղպեղ, ծաղկակաղամբ, կանկար. դրանց խնամքն ու զարգացումը: Ցանքսի և բերքահավաքի ժամանակները: Հողի մշակումը:

Սոխաձեղ բանջարեղեն կուլտուրաների մշակույթը

Գլուխ-սոխ, սխտոր և պրաս, ցանքսի և բերքահավաքի ժամանակները: Հողի մշակումը: Այդ բույսերի առանձնահատկությունը, պարարտացում մոցնելը:

Բազմասարյան բանջարանոցային կուլտուրաների մշակույթը

Թրթնջուկ (шавель), թարխուն, ծներեկ. հողը մշակելը, խնամքը և բերքահավաքի ժամանակը:

Առանձին կուլտուրաներն ուսումնասիրելու ժամանակ պետք և ուշադրություն դարձնել հետևյալ պայմանների վրա—կլիմայի, հողի, ջերմության պահանջները, բեկյեֆի, հողի փափկացմանը և առանձին-առանձին յուրաքանչյուր կուլտուրայի ցանքափոխման տեղին, յուրաքանչյուր կուլտուրայի փաստաբաններին և նրանց դեմ մղելիք պայքարի վրա: Բերքի հավաքը: Մեքենայացրած խնամքը. ձմեռը պահելը, տեսակավորելը, պալարելը, կապոցներ պատրաստելը, դասավորելը: Մեկ հեկտարի աշխատանքի ծավալն ու ձեռնավորությունը (ընտարեկոստ):

Հասարակական աշխատանք:—Ունեություն խորհրդային և կոլլեկտիվ տնտեսություններին խնամելու, հավաքելու բանջարեղենները պահելու գործում:

Սերմնաբուծություն

Սերմնաբուծական տնտեսությունների ցանցը և այն կազմակերպելու առանձնահատկությունները: Ցանքափոխություն և սերմնաբուծություն: Մայրերի հրապարակներ ստեղծելը և ձմեռը մայրերին պահելը: Մի տարեկան կուլտուրաներից սերմեր ստանալը (ամսական բողի, սալաթ, սպանախ, վարունգ, դդում, պո-

միտք, պղպեղ, բազրիջան, սխեռ, լոբի և ուրիշները): Յերկու տարեկան կուլտուրաներից սերմեր ստանալը. (կաղամբ, չինական բոդկ, գազար, վայրի կարոս, նեխուր, սոխ, պրաս և ուրիշները): Առանձին կուլտուրաներն ուսումնասիրելու ժամանակ պետք է ուսումնասիրվեն հետեյալները. ցանելու և տեղափոխելու կարգն ու ժամանակը, շիթիլներն հանելու կարգն ու ժամանակը. սերմնային բույսերի ընտրությունը, խնամքը, հալածքը, մշակումը, մաքրումը, տեսակավորելը, պահելը և այս կամ այն տնտեսական կուլտուրայի յեկամտախուլությունը:

Վաղահաս բանջարեղեններ ջերմոցներից հանելը

Ջերմոցներում բանջարեղենների մշակույթի տնտեսական նշանակությունը. ձմեռը, զարնանը և ամառը, տաք, կիսատաք և սառը ջերմոցներում բանջարների մշակույթը. ջերմոցների տեսակները առանձին կուլտուրաների համար և այն պատրաստելու, ցանելու, շիթիլներ նախապատրաստելու, տեխնիկական, խնամքի, բերքը հավաքելու և ռեակտիվացիայի ժամանակները: Աշխատանքի ծավալը: Յուրաքանչյուր կուլտուրայի յեկամտախուլությունը:

Սերմերի ծիլու ունակությունը վորոշելը

Սերմերի ծիլու ունակությունը վորոշելը, դրա համար համապատասխան պրիբորները: Սերմային հսկողական կայանների դերն ու նշանակությունը: Սերմեր գնելու ժամանակ ինչ կանոններ պետք է պահպանել: Փորձնական հողաբաժինների նշանակությունը: Տեսակները փորձելը: Սերմերի հալածքը. սերմեր հալածելու ժամանակը և ժամկետը:

ԾԽԱԽՈՏԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ծխախոտի դերն ու նշանակությունը վորպես օթնակալական մեակույթ մյուս գյուղատնտեսական մեակույթների շարքում

Ծխախոտի պահանջը: Սրա սպառումը Խորհրդային Միության մեջ: Ծխախոտի եքսպորտային նշանակությունը: Ծխախո-

տի զարգացման և տարածման վերաբերյալ պատմական տեղեկություններ Խորհրդային Միության մեջ, մասնավորապես Վրաստանում և մեր ռայոնում: Ծխախոտի սպառումը և նրա տականքների ոգտագործումը համապատասխան վերամշակումից հետո: Գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման դերը ծխախոտի մշակույթի զարգացման գործում: Ծխախոտաբուծության հետանկալները Վրաստանում, մեր ռայոնում և մասնավորապես մեր կոլխոզում: Ղեկավարողների վորոշումները ծխախոտաբուծության զարգացման մասին կոլխոզներում և սովխոզներում: Աշխատանքի կազմակերպումը, արտադրանքի նորման, գործավարձային սխեմա, աշխատանքի հատուցում, աշխատանքի սոցիալիստական ձևերը, կազմակերպչական-տնտեսական ամրացումը և սրա նշանակությունը ծխախոտաբուծության զարգացման համար:

Բնական պայմանների ազդեցությունը ծխախոտի մեակույթի վրա

Ծխախոտի մշակույթի կախումը նրա զարգացման ֆակտորներից՝ ջերմություն, լույս, ջուր, հող, կլիմա: Ծխախոտաբուծության բնական պայմանների կարգավորման միջոցները՝ ջրելը և այլն սրանց նշանակությունը ծխախոտաբուծության զարգացման համար: Ծխախոտի զանազան տեսակների տարածումը կախված կլիմայի և հողային պայմաններից: Ծխախոտի տեսակների ազդեցությունն արտադրանքի վորակի վրա: Խնչպիսի կլիմա և ինչ և պահանջում ծխախոտի մշակույթը: Մեզում տարածված ծխախոտի տեսակները: Ծխախոտի պլանտացիաների զննությունը մեր ռայոնի կոլխոզներում և մոտակա սովխոզներում: Ծխախոտի հողամասի ընտրությունը հողի և տեղի բնյիֆի պիտանիության տեսակետից:

Ծխախոտի օնկարան

Տնկարանի համար հողամասի ընտրություն: Հողի մշակումը, մշակման ժամանակը և ձևերը: Հողի վերին շերտը լավացնելու համար խառնուրդ պատրաստելը: Ջերմոցներ տունկերի համար, 1—տաք, 2—կիսատաք (գոլ), 3—ցուրտ: Խնչպիսի ջերմոցներ

պեաք ե շինել ըստ ռայոնի կլիմայական պայմաններին: Հողը մշակելու մեքենաներ ե գործիքներ ու սրանց ոգտագործման կարգը: Տնկարան դպրոցական հողամասում:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ոգնել կոլխոզներին ե սովխոզներին տնկարաններ հիմնելու գործում:

Տունկերի ճնկելը ճնկարաններում յեվ նրանց խնամքը

Հետագոտել ծխախոտի սերմերի պիտանիությունը. վորոշել սերմերի անհրաժեշտ քանակը. ցանքսի ժամանակը ե ձևերը. ցանքսից առաջ հողամասի ջրելը ե գետինը տափտափելու անհրաժեշտությունը. տնկարանի խնամքը. ջրելը, ջրելու հաճախակիությունը ե այդ նպատակի համար ոգտագործվող ջուրը. կուլտիվացիա, հատում ե այդ գործողությունների ձևերը. տնկարանի համար ոգտագործվող պարարտիչներ՝ գոմաղը, հանքային պարարտացում. չափելը ե սրանց կազմը. պարարտացման ժամանակն ու կարգը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Մասնակցել կոլխոզներին ե սովխոզներին տնկարանների աշխատանքներին, միաժամանակ աշխատանք տանել դպրոցական տնկարանում:

Հողի մշակումը ծխախոտի պլանացիայի համար յեվ տունկերի վերանկելը

Հողամասի մշակումը. կրկնակի վար, տափանում, հավասարեցում ե մաքրում. ոգտագործվող պարարտիչներ ե սրանց գործադրության ժամանակն ու կարգը. հողի մշակման մեքենաներն ու գործիքները ե սրանց ոգտագործման յեղանակները. հողամասը գոտիների ե կվարտալների բաժանելը. գոտիներ կազմելու կարգը թեքվածքներում ե հարթ տեղերում. ջրելը ե սրա կիրառումը, (խնչպիսի ռայոններում անհրաժեշտ են առուներ, փոսեր ե խնչպիսի ռայոններում՝ առտատար առուներ. սրա պատճառները). Հողամասերը գոտիների բաժանելիս ակոսներ անցկացնելու կարգը. ուղղություն տալու անհրաժեշտությունը. ակոսներ անցկացնելու գործիքներ՝ բրիչներ ե մալքոյրներ. բրիչով բացած ակոսների բացասական կողմերը. մալքոյրի դրական կող-

մերը. տունկերի համար փոսեր պատրաստելը (ակոսի ուղղությամբ) ծխախոտի տեսակից կախված. փոսեր պատրաստելու գործիքներ. փոսերի խորության վորոշելը ե տունկեր տնկելը. տունկերի ընտրությունը (տեսակավորումը ե վորակի պահպանումը): Հողամասի ջրելու կարգը մինչև տնկելը. տունկերի հանելը ե պահպանելու կարգը մինչև տնկելը. տնկելու մեթոդները. տնկելու գործիքներ ե սրանց ոգտագործումը:

Խոր տնկելը ե դրա առավելությունները. տնկելու ժամանակի ընտրությունը ե սրա առավելությունները. ջրելու տարբերությունը կախված ռայոններից ե միջոցառումներ բեղունության համար (գետինը տափտափելը ե այլն). պայքար բեղունությունը խոչընդոտող պայմանների դեմ. քաղհանի անհրաժեշտությունը. քաղհանի ժամկետների պահպանումը. սերմնափոխություն:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Մասնակցել ծխախոտի տնկելուն՝ կոլխոզներում ե սովխոզներում:

Ծխախոտի պլանացիաների խնամքը

Պլանացիայի բրելը. բրելու նպատակը.—Խոտերի վոչնչացումը ե հողի փափկացումը. բրելու գործիքներ ե սրանց ոգտագործումը. կուլտիվացիա. կուլտիվացիայի անցկացման ժամկետները ե հաճախակիությունը. տունկերի թորխելը (բուկ լցնելը). ջրելը, ժամկետները, կարգը ե ջրելու հաճախակիությունը. ծխախոտի ավելորդ մասերի հեռացնելը ե սրանց թողնելու հնարավորությունը պտղավետ հողի պայմաններում. ծաղիկների բողբոջումը, սերմացունների ընտրությունը ե դրանց նշանակությունը. բույսերն ըստ տեսակի ընտրելու հիմնական նշանները,—տերևների քանակը, ձևը ե դասավորությունը ցողունի վրա. սերմային պարիների հասունացումը. սրանց քաղելու ժամկետները, սերմերի զատման ու պահպանման պայմանները. պլանացիան մշակելու գործիքներ ու մեքենաները ե սրանց ոգտագործման պայմանները:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ոգնել կոլխոզներին ե սովխոզներին պլանացիաները խնամելու գործում (բրել, ջրել, սերմեր հավաքել ե այլն):

Ծխախոտի հիվանդությունները յեվ վնասառուները ու սրանց դեմ պայքարելու միջոցները

Տուճկերի հիվանդությունների դեմ պայքարելու միջոցները: Նախազգուշացնող և վտնջացնող միջոցառումներ: Տնկարանի վնասատուները՝ խլրդածղրիդ, խլուրդներ, վորդեր և այլն. սրանց դեմ պայքարելու միջոցները: Ծխախոտի պլանտացիաների հիվանդություններն ու ֆլասատուները: Վորդ, ճիճու և այլն. սրանց դեմ պայքարելու միջոցները: Թունավորում կանաչ ոճառով, մկնդեղով, ծխախոտի հեղուկով և այլն: Հարկավոր դործիքներ ու մեքենաներ և սրանց ոգտագործումը:

Ծխախոտի դաշտային ցանքսերի հիվանդություններ՝ բծեր, ժանգ և այլն, սրանց բացասական ազդեցությունը ծխախոտի վորակի և բերքատվության վրա: Պայքար այդ հիվանդությունների դեմ. սուլեմայի և պղնձա-արջասպի լուծույթ, Թունավորման գործիքներ և սրանց ոգտագործման յեղանակները, Թունավորման համար նյութեր պատրաստելը, սրանց չափելը և ջրի քանակը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ոգնել կոլխոզներին և սովխոզներին հիվանդությունների և ֆլասատուների դեմ պայքարելու գործում:

Ծխախոտի հասնելը յեվ բերի հավաք

Ծխախոտի աճման վերջը. տերևների հասնելու սկիզբը. հասնելու ժամկետերի կախումը տեսակից, տնկելու ժամկետից, հողից, յեղանակից և այլն. հասունացումն արտահայտող նշանները. տերևների հետևողական հասունացումը ցողունի վրա ներքեից վերև, տերևների մամլելու ժամկետերը և քանակը: Այս գործողությունների ազդեցությունը արտադրանքի վորակի վրա. մամլելու մեթոդները. քաղած տերևների հավաքը և չորանոց տեղափոխելը. ծածկոցների պատրաստելու կարգը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ոգնել կոլխոզներին և սովխոզներին տերևները հավաքելու գործում:

Թելերի վրա օտելը, դեղնացնելը յեվ չորացնելը

Տերևները շարելու տեխնիկան. շարելու քանակը. բերքի քանակը վորպես տերևների բարձր վորակի պահպանման անհրաժեշտ պրոցես. տերևները դեղնացնելու զանազան յեղանակները. սրանց գնահատումը և ընտրությունը՝ կախված ռայոնի կլիմայական պայմաններից. ծածկոցների պատրաստելը և տերևների տեղափոխությունը դեպի ծածկոցները. չորացնելու յեղանակները և տեղությունը. ծխախոտի վերջնական չորանալու նշանները և նրա հետագա պահպանությունը. ծխախոտի բերքատվությունը մի հեկտարից՝ կախված տեսակից, խնամքից և ռայոնից. աշխատորերի անհրաժեշտ թիվը: Միենույն հողամասում ծխախոտի խնամք տանելու աշխատանքը և այդ աշխատանքի յեղանակները. ծխախոտի տեսակավորումը և կապելը:

Գործնական աշխատանք: Մասնակցել կոլխոզների և սովխոզների ծխախոտի չորացման, տեսակավորման և կապելու աշխատանքներին:

ԲԱՄՐԱԿԱՐՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Բամբակի նշանակությունը դյուղատնտեսության և արդյունաբերության համար՝ վորպես տեխնիկական մշակույթ:

Բամբակը վորպես մանվածային բույս: Բամբակի մազիկների դերը մանվածային արդյունաբերության մեջ: Բամբակ արտադրող գլխավոր յերկրները: Պատմական տեղեկություններ բամբակաբուծության զարգացման մասին Խորհ. Միության մեջ՝ Միջին Ասիայում, Անդրկովկասում և մասնավորապես Վրաստանում: Բամբակաբուծության նոր շրջաններ՝ Ուկրայինա, Հյուսիսային Կովկաս, Իրանի և այլն: Բամբակի ռայոնները Վրաստանում, և այդ մշակույթի զարգացումը դյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման շրջանում: Բամբակաբուծի խորհրտնտեսություններ և կոտնտեսություններ: Իրանց առավելությունները բամբակի մշակույթի զարգացման գործում. աշխատանքի կազմակերպություն, արտադրանքի նորմա, գործավարձային սխառն, աշխատանքի հատուցում, աշխատանքի սոցիալի-

ստական ձևեր և մեթոդներ: Կոլտնտեսությունների և խորհրդայն-տնտեսությունների տնտեսական-կազմակերպչական ամրապնդումը և դրա նշանակությունը բամբակի մշակույթի զարգացման գործում: Բամբակաբուծություն արդյունքների ոգտագործումը—թել, հունգ, վորպես սերմացու և յուղանյութ: Բամբակաբուծության հեռանկարներն Մնդրկովկասում, Վրաստանում և մեր ռայոնում. բամբակի մշակույթի առաջին հնգամյակի հետևանքները և յեկ-լորդ հնգամյակի հեռանկարները:

ՀԿԿ (բ) Կենտկոմի 1931 թ. հոկտ. 31-ի վորոշումներն Մնդրբերկկոմի և ազգ. կոմկուսների (Վրաստանի, Սդրբեջանի և Հայաստանի) գեկույցումներն առթիվ, այլև Վրաստանի կոմկուսի 8-րդ համագումարի վորոշումները բամբակաբուծության զարգացման մասին. բամբակի միամյա և բազմամյա մշակույթ, բամբակի մշակումը վերատնկման (սածիլի) միջոցով. բամբակի տեղամասի ընտրությունը: Ինչպիսի բույսեր պետք է ընտրել նախորդ ցանքսի համար. պայքար Խորհրդային բամբակի համար: Վերջ տալ բամբակի ներմուծմանը և ձեռք բերել անկախություն բամբակի գործում—ահա որվա խնդիրը:

Հասարակական-ոգտակառ աշխատանք: Խորհրդային Միության մեջ բամբակաբուծությունը զարգացնելու վերաբերյալ կուսակցության և Խորհրդային իշխանության վորոշումների և միջոցառումների մասսայական պրոպագանդ:

Բամբակաբուծության համար անհրաժեշտ բնական պայմաններ

Բամբակի կախումն աճեցման ֆակտորներից — 1) ջերմություն, 2) խոնավություն, 3) ջուր, 4) հող, 5) կլիմա:

Բնական պայմանների կարգավորման ձևերը բամբակաբուծության գործում—վոռոգում, չորացում (զրհնաթ) և այլն:

Բնական և արհեստական պաշտպանություն և դրա նշանակությունը բամբակաբուծության համար:

Առնանային աշխատանքներ բամբակաբուծության գործում

Տեղամասի ընտրություն բամբակի համար. տեղամասի մաքրելն արմատներից, փշերից և խճերից. տեղամասի հարթելը:

Այդ ուղերացլայի համար գործադրվող գործիքները և մեքենաները և նրանցից ոգավելու յեղանակները:

Հողամասի սկզբնական մշակումը — վար, վարելու համար գործադրվող գործիքներն ու մեքենաները և դրանցից ոգավելու յեղանակները. վարի ժամանակն ու ձևերը. պարտանյութերի նշանակությունը բամբակաբուծության համար. Հանքային և որգանական պարարտանյութեր. բուսական պարարտիչներ. պարարտացման ժամանակն ու ձևերը. պարարտացման համար գործադրվող գործիքներն ու մեքենաները և նրանց ոգտագործման յեղանակները:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնություն խորհրդայնականության և կոլտնտեսությունների տեղամասը մաքրելու և պարարտացման ժամանակ:

Անուային աշխատանքներ (մի քանի ռայոնների համար)

Բամբակի դաշտերի մեքենաներով վարելը. վոռոգում (արաթ). վոռոգման ժամանակն ու ձևերը. վոռոգման տեսակները և նրանց նշանակությունը բամբակաբուծության համար. վոռոգումը վորպես աղահողի բարելավման միջոց:

Բամբակի ցանսի համար գարնանը կատարվող նախնական աշխատանքներ

Հողի յերկրորդ քաղհան. դրա ժամանակն ու ձևերը. գործիքներ ու մեքենաներ և դրանց ոգտագործումը. տեղամասի տափանելը. տափանելու ժամանակն ու ձևերը. տափանման մեքենաներ ու գործիքներ և դրանց ոգտագործման յեղանակը:

Մնհրաթեշտ քանակությունը բամբակի սերմի մթերում. մաքուր տեսակների նշանակությունը և «գործարանային խառնուրդներ», սերմի գյուղատնտեսական պիտանիությունը. սերմի ընտրություն. բամբակի ցանքսը. ցանքսի ժամանակն ու ձևերը. մարքորը (գյուղատնտեսական գործիք) վորպես ոթանդակ գործիք լծկանով ցանքս կատարելու դեպքում. բամբակացան գործիքներ ու մեքենաներ. դրանց բնութագիրն ու գնահատականը. դրանց ոգտագործումը. ջրելու տեսակները. վոռոգման առուններ անցկացնելը ցանքսերում (ջրովի ռայոնների համար). առուններ անցկացնելու յեղանակը. դրա համար անհրաժեշտ գործիքներն ու

մեքենաները և նրանց ուղտազործումը. առաջին շուրը ցանկուց հետո. ջրելու ժամանակն ու ձևը. սերմի մշակումն արգելող պայմաններ՝ դարա և այլն. այդ արգելքների հաղթահարման միջոցները. ծլելու ունակութուն և տոկոսի դրսևորումը:

Բամբակի մշակումը վերահսկման (սածիլի) միջոցով

Գաղափար բամբակի սածիլի (շիթիլ) մասին. այս յեղանակի առավելութունը սովորական ցանքի համեմատությամբ. սածիլի մեթոդները բամբակի տունկեր (թիեր) ստանալու համար՝ 1) ջերմոցներում, 2) որանժերեյներում. ջերմոցների համար փոսեր պատրաստելը. փոսեր պատրաստելու ժամանակն ու ձևերը. գոմաղը հավաքելու և պահելու յեղանակը. զանազան անասունների աղբի փորակը և անհրաժեշտ քանակը. բամբակի տեսակների միջերման ժամանակն ու ձևը. ջերմոցներում բամբակ ցանելու ժամանակն ու ձևը. բամբակի խնամքը, ջրելը և նոսրացումը ջերմոցներում. այդ ուղերացիաների ժամանակն ու ձևը. բամբակի հիվանդութուններն ու նրա առաջացող ջերմոցներում. պայծար դրանց դեմ. բամբակը ջերմոցից պլանտացիա տեղափոխելու (սածիլ) ժամանակն ու ձևը. սածիլի գործիքներ ու մեքենաներ և դրանց ուղտազործումը:

Հասարակական աշխատանք: Յանքսի կամպանիան անցկացնելիս ոգնել կոլտնտեսություններին և խորհրդատեսություններին՝ աշխատանքի ձիշտ կազմակերպման, ղեկավար որդանների վերողումների անհապաղ իրադրոժման համար:

Բամբակի բույսի ուսումնասիրությունը

Բամբակի բույսի բուսաբանական նկարագրությունը. բամբակի հիմնական խմբերը և նրանց կազմի ըստ տեսակների. նոր և հին յերկրների ծագում ունեցող բամբակ. բամբակի խմբերն ու տեսակները տարբերող նշանները. հին յերկրների բամբակի առավելությունները նոր յերկրների բամբակի տեսակների համեմատությամբ. Յեղիպտական բամբակի բացառիկ նշանակությունը. վաղ, միջակ, ուշ և ավելի ուշ հասունացող տեսակներ. տեսակների տնտեսական գլխավոր բնորոշ նշանները — մեծ բերքատվություն, արագ հասունացում, մաղիկների դուրս գալն ու

յերկարութունը. վրաստանում և մասնավորապես մեր ռայոնում տարածված տեսակները:

Բամբակի տեսակների բնութայությունը

Բարելաված տեսակների նշանակությունը բամբակաբուծության համար. ընտրություն մեթոդները — մասսայական ընտրություն, դրա կիրառման ժամանակն ու ձևը. անհատական ընտրություն, դրա կիրառման ժամանակն ու ձևը. զուգակցություն, ժամանակն ու ձևը. առանձին մեթոդների նշանակությունը. նրանց դրական և բացասական կողմերը:

Ամառային աշխատանքը բամբակի պլանացիաներում

Բամբակի մշակույթի նորմալ զարգացման ուղիներն ու միջոցները. բերը (թորիսել), կուլտիվացիա, նոսրացում. առաջին բրում ու նոսրացում. յերկրորդ և յերրորդ բրում (հետեյալներն ըստ անհրաժեշտության). բրելու ժամանակն ու ձևը. կուլտիվիզացիա և նոսրացում և դրանց յեղանակը. հողային պայմաններին համապատասխան գործիքների ընտրություն. բամբակի ցանքների առաջին, կրկին և վերջին նոսրացումը. դրա ժամանակն ու ձևը. կուլտիվացիա. դրա ժամանակը. կուլտիվացիայի քանակն ու ձևը. կուլտիվացիայի գործիքներն ու մեքենաները. դրանցից ոգտվելու ձևը. բամբակի պլանտացիաների վեգետացիոն ջրումը. ջրելու սխեման և ջրի անհրաժեշտ պաշարը. ջրելու ժամանակն ու ձևը. վերջին ջրի հասարակ պարտադիր ժամկետներ սահմանելը. ջրի մաքսիմալ ծախսման ժամանակաշրջանը բամբակի ցանքների կողմից:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնել կոլտնտեսություններին և խորհրդատեսություններին պլանտացիաների խնամքի գործում:

Բամբակի չամաբ

Բամբակի չանաքը և այդ ուղերացիայի նշանակությունը:

Վնասատուների բխող դիմումները (մեր ռազմական)։ Բամբակի վնասատուների տարածված տեսակները — չոռ, բամբակի տիգ, վոջիլ, թրթուռ, վորդ, մորեխ և այլն։ Վնասատուների բամբակին հասցրած վնասը, նրանց դեմ կռվելու միջոցները — կանաչ ոճառ (սապոն), ծխախոտի քափ, ծծումբ և այլն։ Նրանց փչացնելու համար նյութ պատրաստելը, փչացնելու մասնակը, քանակը և ձևը, սրսկման և թող փչելու ապարատներ, դրանց ոգտագործումը, բամբակի վնասատուների բխող դիմումների թշնամիները, բամբակի վնասատուներին վոջնչացնող բամբակային տնտեսության բարեկամները, սունկերի պատճառած հիվանդությունները բամբակի բույսերին, բամբակի բույսի հիվանդությունները — արմատի փտախտ, անորանկնոզ և այլն, նախազգուշական միջոցառումներ, վնասատուների դեմ պայքարող ընկերություն, այդ ընկերության նպատակներն ու խնդիրները, վնասատուների դեմ պայքարի պլանի մշակումը և գործնական միջոցառումները նշումն։

Բամբակի հասնելը յեվ հավաք

Բամբակի հասունացման նշանները, բամբակի առաջին, յերկրորդ, յերրորդ (հնարավոր ե և 4-րդ) հավաքը (քաղը), հավաքի ժամանակն ու ձևը, բամբակի մազիկի վորակը՝ կախված հավաքի ժամանակից և ձևից, աշնանային առաջին ցրտերից առաջ և հետո հավաքած բամբակի մազիկների և սերմերի զանազանությունը, չբացված կոկոնների (լուլաների, կնգուղների) հավաքը, դրանց խնամքը, բամբակի հավաքի մեքենացումը, նոր գործիքներ և մեքենաներ և դրանց ոգտագործումը։

Հասարակական աշխատանք։ Մասնակցել բամբակի հավաքի կամպանիային։

Սոյա յեվ արախիս մեակույթների — կոլեքիս դպրոցի համար

Սոյա և արախիս մշակույթների տնտեսական և քաղաքական նշանակությունը, սոյան և արախիսը վորպես յուղատու տեխնիկական մշակույթներ, սրանց նշանակությունը դուրատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման եպոխյում և ընդհանրապես ժողովրդական տնտեսության մեջ։ Հիշյալ մշակույթների բերքի բազմակերպ ոգտագործումը, սոյան և արախիսը վորպես հողը սննդատու նյութերով հարստացնող մշակույթներ, Հիշյալ մշակույթների զարգացման հեռանկարները Վրաստանում և մասնավորապես մեր ռազմական, պատմական տեղեկություն սոյա և արախիս մշակույթների վերաբերյալ։ Կոնտրակտացիան և սրա նշանակությունը այդ մշակույթների զարգացման գործում։ Հին դեկավրություն կատարած սխալները և Վրաստանի Կոմկուսի 8-րդ համագումարի նշած գործնական միջոցառումներն այդ մշակույթների վերաբերյալ։

Սոյայի և արախիսի աճման ֆակտորները, Սյա մշակույթների պահանջը հողի նկատմամբ, Զերմություն, լույս, խոնավություն, ոգ, այդ ֆակտորների կանոնավորման միջոցները, ջրելը և չորացնելը և այլն։ Սյա մշակույթների տեղի ընտրությունը, պարարտացում, սրա չափը, ժամանակը և կատարման տեխնիկան, պարարտացման մեքենաներ և գործիքներ, սրանց կիրառումը, հողի մեջ արհեստական կերպով նիտրոգեն բակտերիաներ մըտցնելը և սրա նշանակությունը, դրա ժամանակը և ձևերը, սոյա և արախիս մշակույթների տեղը սերմնափոխություն մեջ։

Սոյայի մշակույթը։ Սոյայի գլխավոր տեսակները — Իմերեթի, Աբխազիայի և ուրիշների տարածումը մեզ մոտ, յուրաքանչյուր առանձին տեսակի ուսումնասիրությունն ու ընտելագործումը։ Կավագույն տեսակների ընտրությունը — սեկեցիա ըստ հետևյալ տնտեսական նշանների՝ ըստ բերքատվության, վաղ հասունացման, ճարպային նյութերի բովանդակությունն և տեսակը բնական թագրող մյուս մնացած նշանները։

Հողի մեակումը արախիսի յեվ սոյայի ցանքերի համար

Հողի վարը, վարի ժամանակը և ձևերը. հողի մշակման մեքենաներն ու գործիքները և սրանց գործադրումը: Հողի յերկրորդ վարը (յեթե նա աշնանը չի վարած) սոյայի համար. հողամասի ընտրությունը, տափանկիու զանազան տեսակները, սոյայի ցանքը, ցանքի ժամանակը և ձևերը, սերմերի անհրաժեշտ քանակը մեկ հեկտարի համար, սերմերի պատրաստելը, ցանող մեքենաներ (սերմիչներ) և սրանց գործադրությունը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք. — Մասնակցել կոլտնտեսության մեջ սոյայի ցանքի տեղի ընտրությունը, ոգնել ցանքի կամպանիայի նախապատրաստմանը, մեքենաների և գործիքների պատրաստելը և վերանորոգումը, ապահովել սերմերով, սերմերի ընտրություն և պատրաստություն, կազմել պլան և այլն:

Ցանքի խնամք: Ցանքի ծելու ժամանակը, սոյայի բրելը, հատելը, կուլտիվացիան և ջրելը (ըստ ուսյունների): Աշխատանքի ըրոր առանձին տեսակների կատարելու ժամանակը, սկիզբը և վերջը: Ցանքը մշակելու մեքենաներ և գործիքներ, սրանց գործադրությունը:

Հասարակական - ոգտակար աշխատանք: Մասնակցել ցանած հողամասի քաղհանին: Ցանած հողամասի խնամքի պլանը հասցնել մինչև կոլտնտեսությունը և նրա յուրաքանչյուր անդամին:

Սոյայի ճիվանդություններն ու վնասատուները: Մեր ուսյունում տարածված սոյայի հիվանդություններն ու վնասատուները և նրանց դեմ պայքարելու միջոցները: Պայքարի միջոցների մթերումը, մթերման յեղանակները: Մեքենաներ և գործիքներ և սրանց կիրառումը:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնել կոլտնտեսություններին և խորհտնտեսություններին՝ բերքի հավաքի կամպանիան անցկացնելու գործում՝ խիստ պահպանելով և անցկացնելով աշխատանքի գործավարձային սխեման ճիշտ կազմակերպությունը:

Արախիսի մեակույթը: Արախիսի գլխավոր տեսակները մեղնում, ուսումնասիրությունը և պահպանումը: Առանձին տեսակների բնութագրումը ըստ տնտեսական նշանների, արախիսի մշակույթի համար անհրաժեշտ հողային և կլիմայական պայմանները,

Հողի նախապատրաստում արախիսի յեվ նրա ցանքի համար

Վար, կրկնավար և տափանում: Սրանց կատարման ժամանակը և ձևերը, անհրաժեշտ մեքենաներ և գործիքներ, սրանց կիրառումը: Արախիսի ցանքը, չմաքրած և մաքրած սերմերի ցանքը: Յերկու յեղանակների գնահատումը: Արախիսի ծլման ժամանակը:

Հասարակական - ոգտակար աշխատանք. — Ընտրել Արախիսի ցանքի համար կոլտնտեսության և խորհտնտեսություն մեջ պիտանի հողամաս, ցանքի նախապատրաստություն, մասնակցել ցանքին:

Արախիսի ցանքի խնամք: Բրելը, հատելը, կուլտիվացիան: սրանց կատարման ժամանակը և ձևերը: Համապատասխան մեքենաներ և գործիքներ ու սրանց կիրառումը, հողի փափկացնելու առանձնահատուկ նշանակությունը արախիսի համար, արախիսի ֆուսսատուները և նրանց դեմ պայքարելու միջոցները:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնել կոլտնտեսություններին և խորհտնտեսություններին արախիսի մշակման և խնամքի գործում:

Արախիսի բերքի հավաքը: Արախիսի հատունացման վորոշումը, բերքի հավաքը, հավաքի ժամանակը և ձևերը, մեքենաներ և գործիքներ, սրանց կիրառումը: Պողի առանձնացումը տերևներից համապատասխան չորացումից հետո, պտուղը պահպանելու յեղանակները, չորացնող ծածկոցներ պատրաստելը և չորացնելու մեքենացումը, բերքը մի հեկտարից, բերքի հանձնումը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ոգնել կոլտնտեսություններին բերքի հավաքման և խնամքի աշխատանքներին:

ՑԻՏՐՈՒՍԼՅՈՒՆ ՄԵԱԿՈՒՅՔՆԵՐ

1. Ցիտրուսային մեակույթների զարգացման ճնշակական յեվ փաղափական նշանակությունը

Ցիտրուսների գործածությունն ուտելու, բուժելու համար և արդյունաբերության մեջ (վորպես հումք պահածոների, հրուշարանային և պարֆյումերային արդյունաբերության համար): Ցիտրուսային մշակույթների ամենազլխավոր ուսյունները մեղնում և արտասահմանում:

Յիսորուսների նշանակությունը խՍՀՄ և Խորհրդային Վրաստանի աշխատավոր մասսաների մեծի պահանջները բավարարելու գործում: Յիսորուսների և դրանց արդյունքների ներմուծումը, կոմկուսի և Խորհրդային իշխանության միջոցառումները ցիտրուսային մշակույթների զարգացման գործում: Միութենական ժողովրդների 1930 թ. հուլիս 16-ի ղեկընտրված մեծագույնի և բանջարանոցային տնտեսության զարգացման վերաբերյալ: Արտադրական կոնտրակտացիա, վարկավորում և դրա նշանակությունը ցիտրուսային մշակույթների զարգացման գործում: Յիսորուսային կոլտնտեսություններ ու խորհրտնտեսություններ և դրանց նշանակությունը, ցիտրուսային մշակույթների արդյունաբերության զարգացման հեռանկարներն ըստ առաջին հնգամյա պլանի, հնգամյակի վերջին տարվա պլանի և ըստ յերկրորդ հնգամյակի:

Հասարակական աշխատանք: Խորհրդային իշխանության միջոցառումների ժողովրդականացումը ցիտրուսային մշակույթներին զարգացման և ցիտրուսների առաքածման պլանը խորհրտնտեսություններին և կոլտնտեսություններին հասցնելու բնագավառում:

2. Յիսորուսների համար անհրաժեշտ բնական պայմանները

Յենթարևադարձային մշակույթների բնութագրերը: Յենթարևադարձային չոր և խոնավ ուայոններ: Վրաստանի յենթարևադարձային խոնավ ուայոնների բնութագրերը (կլիման, հողը): Նրանց տարբերությունը տիպիկ յենթարևադարձային ուայոններից, նմանություններ, ցիտրուսների համար անհրաժեշտ ջերմությունը, արեգակնային ճառագայթներ և խոնավություն:

Քամու ազդեցությունը ցիտրուսների վրա, հողը և նրա պտղաբերությունը—պլտանիությունը: Յիսորուսների մշակման ուայոնները Վրաստանում, ցիտրուսային մշակույթների բուսած տարածությունը Վրաստանում:

Յիսորուսների անման յեվ պսղասվուրյան ֆակտորները

Յիսորուսների բուսաբանական նկարագրերը: Պտղատու ծառերի զարգացման ժամանակաշրջանները:

Վեգետատիվ և պեստիկային մասերի զարգացումը, ցիտրուսների կուլտիվացիայի համար անհրաժեշտ հողային և կլիմայական պայմանները:

Ռելյեֆ, ռելյեֆի ազդեցությունը և նշանակությունը, հող և յենթահող, Նրանց ազդեցությունը և նշանակությունը ցիտրուսների համար:

Պտղատու ծառերի և նրանց տեսակների ընտրությունը, համաձայն տեղական պայմաններին և տեղ ու զիրքին:

Դրենաժ (չորացում) և ջրում: Քամուց պաշտպանված տընկենի: Հողի պաշտպանությունը վողոգումից ժայռերի վրա: Տերրասացում, հողի առանձնապես հատուկ մշակումը, տնկելու ձևը, պաշտպանյալ ցանքներ: Պաշտպանյալ բնույթի մշակույթներ և շարժամեջեր:

4. Յիսորուսների տեղի պատրաստումը

Պտղատու ծառեր տնկելու տեղի ընտրությունը: Այդ տեղի մշակման ձևերը հարթ և թեք տեղերում, համաձայն կլիմային, հողին և պտղատու ծառերի արմատների սխեմային:

5. Հողի պատրաստումը

Վրաստանի յենթարևադարձային խոնավ ուայոնների բնութագրերը՝ հողի պտղավետություն և պարարտացման ձևի տեսակետից: Հանքային (ծծմբաթթվառային ամոնիում, սուպերֆոսֆատ, կալիյ և այլն) և որդանական պարարտացում (գոմաղր, բուսական պարարտացում):

6. Պլանացիայի պլանավորումը

Յիսորուսների տեղամասի վրա բաշխման դանադան ձևերը (քառակուսի, շախմատաձև, թեք, խաչաձև և այլն): Պտղատու ծառերի միջի տարածությունը: Պտղատու ծառերի քանակությունը տարածության մի միավորի վրա: Այդ ձևերից յուրաքանչյուրի առավելություններն ու թերությունները: Տեղամասի պլանավորման ձևեր: Տեղամասի պլանավորման համար անհրաժեշտ հարմարությունները և դրանց գործադրումը:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնել խորհրդատվություններին ու կոլտնտեսություններին այգու տեղի ընտրության և պլանավորման, համապատասխան տեսակների ընտրության, պարարտացման և ծառատունկի գործում:

7. Յիսրուների սնկաբան

Յիսրուների բազմացման ձևերը (սեռական և անսեռ). տնկիների համար անհրաժեշտ նյութերի մատակարարում. տընկում. տնկած ցիտրուսների խնամքն առաջին տարում:

8. Յիսրուների խնամքը մինչև պտուղ բռնելը

Հողի մշակումը, տնկիների քշտելը (եռելը), զանազան պատճառներից առաջ յեկող ֆլասումներից (անասուններից, վայրի թռչուններից, քամուց, խիստ ցրտերից և ավելորդ տեղումներից) պաշտպանելը:

Հասարակական աշխատանք: Մասնակցել ցիտրուսների քշտելուն կոլտնտեսության կամ խորհրդատվության այգում. վնասված տեղերի պաշտպանություն:

9. Բեղմնավորված (բար բռնած) յիսրուների խնամքը

Քշտել. պտղատվության ռեգուլյացիա. հողի մշակում. հին և անպետք տնկիների նորացում: Յիսրուսների անհատական բնական առանձնահատկությունները և նրանց հաշվառքի անհրաժեշտությունը. բերքի հավաք. տեսակավորում. ստանդարտներ — մանդարին, լիմոն, ապելսին. բերքի պահելը. տրանսպորտ:

Հասարակական աշխատանք: Կոլտնտեսային այգու անհատական վորակի հաշվառք. մասնակցություն բերքի հավաքի և պահպանման գործում:

10. Յիսրուների սխևնոլոգիան

Լիմոնի թթվում (лимонная кислота): Յիսրուսների յեփ չեկած հյութը, քացախ, գինի, սառեցրած ցիտրուսներ, ցուլատ-

ներ, մարմեղաներ, չիր դարձրած կանաչ ապելսիններ և մանդարիններ: Չորացրած և չիր դարձրած կեղև: Յիսրուսների եփի-րի յուղը (լիմոնի, ապելսինի, մանդարինի և այլն): Յիսրուսների տեխնոլոգիական պրոցեսների զննություն գործարանում և մասնակցություն այդ գործին: Աշխատանքի կազմակերպման և արտադրողականության աճման մեթոդներ: Յիսրուսներ վերամշակող ֆարրիկաներ և գործարաններ:

11. Յիսրուսային մեակուլյքների մեքենացում

Յիսրուսի տնկիների մշակում. խնամքի ժամանակը, անհրաժեշտ հարմարությունների, գործիքների ու մեքենաների բաշխումը համաձայն աշխատանքի բնույթի և կիրառման: Դրանցից յուրաքանչյուրի արժեքավորումը և առավելությունները: Շարժիչներով, լծկաններով կամ մեքենաներով շարժման մեջ դրվող աշխատանքի գործիքներ:

Յիսրուսային մշակույթների տնկելու մեքենացման հնարավորություններ. մեքենացման համար անհրաժեշտ նախնական պայմանները և դրանց ստեղծումը:

12. Յիսրուսների հիվանդությունները յեվ վնասատուները

Ցարածված հիվանդությունները — վորդ, սպիտակ վրտախտ և այլն:

Հասարակական աշխատանք: Մասնակցել ցիտրուսների հիվանդության դեմ մղվող պայքարին:

Յիսրուսների մեակուլյքի զանազան ցեղայացուցիչների առանձնահատկությունները

Լիմոն, մանդարին, ապելսին և ցիտրուսների այլ ներկայացուցիչներ, վորոնց մշակումը հրուշարանային և պարֆյումերային արտադրության նպատակով և տեղի ունենում:

Ե Ր Ա Գ Ի Ր

Թեյի մեակույթի—կույրիս դպրոցի համար

Ներածություն

Թեյի մեակույթը մեզնում: Սրա անհատական ու քաղաքական նշանակությունը յեվ զարգացման համառոտ պատկերացումը: Թեյի մշակույթի տարածման յերկրներ. Թեյի թփի բերելը մեզ մոտ. Թեյի պլանտացիաները և սրանց զբոսայգիները մինչև հեղափոխությունը. հեղափոխությունից հետո—մինչև խորհրդայնացումը (մանչևիկներին շրջանը):

Խորհրդայնացումից հետո մինչև 1925 թիվը և ավելի ուշ (Չայ-Գրուզիայի աշխատանքը): Թեյի պլանտացիաների տարածությունը ներկայումս ըստ հնգամյա պլանի և յերկրորդ հնգամյակի հեռանկարները:

Թեյը վորպես սպառման արդյունք: Թեյի մթերման տարբեր յեղանակները զանազան յերկրներում. Թեյի սպառման չափը: Թեյի սպառումը Խորհրդային Միության մեջ:

Սեփական (հայրենի) Թեյի զարգացման տնտեսական նշանակությունը: Կուսակցության և Խորհ. իշխանության միջոցառումները Թեյի մշակույթի զարգացման գործում: Թեյի տնտեսության յեկամուտը: Կոլտնտեսությունների և խորհրտնտեսությունների նշանակությունը Թեյի մշակույթի զարգացման գործում:

Հիկ (բ) Կի-ի հոկտեմբեր 31-ի վորոշումը Թեյի պլանտացիաների մեծացման և զարգացման մասին Վրաստանում և Սև-գրեկովկասի մյուս հանրապետություններում: «Չայ Գրուզիայի» հին ղեկավարության սխալները,—հողի անբավարար մշակումը, պլանտացիաների վատ խնամք, պլանտացիաներ հիմնելու մեթոդների բացակայություն, համապատասխան մեքենայացման անկանխատեսությունը, թփերի տնկելը անհամապատասխան հողամասերում, ինչպես՝ թեքվածքներում, ճահճացած տեղերում և այլն. Վրաստանի Կոմկուսի 8-րդ համագումարի վորոշումներն ու միջոցառումները Թեյի մշակույթի զարգացման մասին Կոլտնտեսություններում և խորհրտնտեսություններում. աշխատանքի կազմակերպումը. արտադրանքի նորման գործավարձային սխալմի

ժամանակ, աշխատանքի հատուցումը, տնտեսական և կազմակերպչական ամրացումը, աշխատանքի սոցիալիստական ձևերն ու մեթոդները և այլն. այդ միջոցառումների նշանակությունը Թեյի մշակույթի լիակատար զարգացման գործում:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ժողովրդականացնել Թեյի մշակույթի վերաբերյալ կուսակցության և խորհ. իշխանության վորոշումները և միջոցառումները:

Թեյի մեակույթի համար անհրաժեշտ բնական պայմաններ

Տեղումների քանակը, խոնավություն, ամպամածություն, ինսուլյացիա, ջերմություն—միջին, մինիմալ, մաքսիմալ. հող, տեղեկք: Վրաստանի յենթարևադարձային ռայոնների բնութագրումը և համեմատությունը մյուս յենթարևադարձային յերկրների հետ:

Թեյի թփի բուսաբանական նկարագրությունը

Ընտանիքը, ցեղը, տեսակները. ցողուն, արմատ, տերև. տերևների դասավորությունը, մեծությունը, ձևը, ներվացիան, ասանավորություն, մազավորություն:

Ծաղիկ, ծաղկման ժամանակը և տեղությունը: Սերմ, սրանկարագրությունը, հասնելը, ցեղակից բույսեր, կամելիա:

Մեղմում տարածված Թեյի տեսակները. սրանց առանձնահատկությունները և նշանակությունը:

Սերմ յեվ սրա պահելը

Սերմի հասնելը, հասնելու ժամանակը և տեղությունը: Սերմի հավաքն ու տեսակավորումը. սերմի չորացնելը. սերմի պատրաստելը փոսերում պահելու համար: Սերմերի հավաքը սերմային և թփային պլանտացիաներում. սերմերի փչացման պատճառները և հակազդող միջոցներ. սերմերի ախտահանումը. ախտահանման տեխնիկան. փոսերի պատրաստելը սերմի պահպանման համար. տեղի ընտրությունը. ջրատար առվակներ (дренаж). փոսեր փորելը:

Գետնի տափտափուսը (Трамбовка). փոսերի հետագա իր-
նամբը, սերմերի որինակների ընտրությունը և կոնտրոլային
սերմերի պահպանման յեղանակները: Թեյի սերմի աճման ընդու-
նակության փորձելը, աճման պայմանները, — ջերմություն, խոնա-
վություն, ոգ. այդ պայմանների միանմունք, մաքսիմումը և ուղի-
մունքը. աճման տեղակայումքությունը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ուղնել կոլտնտեսու-
թյուններին և խորհրդատեսություններին սերմերի հավաքի և ըն-
դունող կայաններին հանձնելու գործում: Աշխատանք ընդունող
կայաններում, — խնամել փոսերը:

Թեյի սնկաբուծություն

Թեյի ցանքսը մշտական հողամասերում, տնկարաններ հիմ-
նելու նպատակը. տնկարանի տեղի ընտրությունը և նրա ուղի-
գծումը (ճանապարհներ, առուներ, ակոսներ). հողի մշակումը և
համապատասխան գործիքներ: Ցանքսի խորությունը, յեղանակը,
ժամանակը և հետագա խնամքը. ձմեռային պաշտպանությունը.
տունկերի հանելը և տեսակավորումը. տունկերի տեղափոխումը.
տնկելու ձևն ու ժամանակը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Աշխատանք խորհրդա-
տեսությունների տնկարաններում — տունկերը տեսակավորել, տա-
փանել և այլն:

Թեյի պլանացիաներ սնկելը

Թեյի պլանացիայի համար հողամաս ընտրելը, եքսպոզի-
ցիաների, ռելիեֆի և հողային պայմանների նշանակությունը: Խո-
նավության հետ կապված ջրատար առուների անհրաժեշտությունը:
Անտառների հատումը և հողմապաշտպանված շերտի պահպանումը
կամ նրա արհեստական զարգացումը: Հողամասի մաքրելը (աբ-
մատներից, փշերից, քարերից, խճերից և այլն): Ճանապարհներ,
առուներ անցկացնելը, շենքեր կառուցել և այլն. հողի մշակ-
ման ժամանակը և ձևը: Սրան անհրաժեշտ մեքենաներն ու գոր-
ծիքները և սրանց ոգտագործումը: Խոր և մակերեսային պլան-
տաժ, արակառքով մշակում, մակերեսի մաքրելը, հարթելը, փափ-

կացնելը և ուղիագծումը ցանքսի կամ տնկելու համար. շարքերի,
խնչպես նաև շարքի մեջ թփերի միջին տարածությունը. թփերի
դասավորության շախմատային կարգը. յեղրային (բորդյուր)
կարգ. ուղիագծման գործիքների կիրառումը, 10—30 աստիճան
թեքվածքով հողամասի մշակումը տրանշենների (խրամ) յեղանա-
կով. նման յեղանակի նպատակը. Հողամասի ընդհանուր ուղի-
գծումը (պաշտպանված տունկեր, ճանապարհներ և այլն). տրան-
շեյի ուղիագծման յեղանակը. տրանշենների միջին տարածու-
թյունը թեքվածքի առնչությամբ. ջրատար առուներ, կոլեկտորներ
(ջրհավաք փոսեր). սրանց խորությունը, դիրքը և մաքրելը: Ա-
ռուների և տրանշենների ուղիագծման գործիքների ոգտագործումը.
տրանշեյի քանդակելը, փորելը և լրացնելը: Տրանշեյի և պլանտաժի
յեղանակով մշակված հողի համեմատություն:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Կոլտնտեսություննե-
րում և խորհրդատեսություններում թեյի պլանտացիաների համար
հողամասերի ընտրություն: Սրանց ուղիագծումը և անհրաժեշտ
քանակության աշխատանքի որերի որացուցային ցուցակ կազ-
մելը:

Նոր սնկած պլանացիաների խնամք: Ձեռքով տափանելը.
քանակը, ժամանակը, հողի փափկացնելը, փափկացնելու գործիք-
ներ և սրանց ոգտագործումը: Թեքվածքների հարելը. պարարտա-
ցումը, սրա ժամանակը, պարարտացման անհրաժեշտ չափերը:
Վնասատուներ, հիվանդություններ և պայքար սրանց դեմ: Թփի
ձևավորումը, քտելը. տերևների հավաքը. տերևներ հավաքելու
ժամանակի վորոշումը և ժամանակը. տերևի սկզբնական խնամքը
և գործարանին հանձնելու յեղանակը. տերևի հատկությունը՝ կախ-
ված հավաքի ժամանակից և ձևից. Մի հեկտար տերևի բերքա-
տվությունը: Տերևի հավաքի մեքենայացումը:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ուղնել կոլտնտեսու-
թյանը և խորհրդատեսությանը պարարտացման, թփեր քտելու և
տերևներ հավաքելու ժամանակ:

Ավարտած պլանացիաների խնամք: Հողի պարբերական մշա-
կումը. պայքար մոլախոտերի դեմ. թփի ձևավորումը զարնանը:
Պարարտացման ընտրությունն ու կիրառումը. անպետք թե-
փերի վորնչացումը և նրանց փոխարինումը նորերով. վնասա-
տուների և հիվանդությունների ընդհանուր բնութագրումը. պայ-

քար դրանց դեմ, սերմային տնտեսութեան կազմակերպումը, սերմային պլանտացիաների խնամքը, մաքրումը:
Անհրաժեշտ պարարտացուցիչներ:

Տեքնիկական հիմունքներ

Թեյի տերևի քիմիական կազմը և նրա ազդեցությունը մարդու օրգանիզմի վրա (տարրական տեղեկություն): Կանաչ տերևը գործարան հանձնելու ժամկետը: Տերևի տրանսպորտը: Պրիմիտիվ և մեքենայացրած տրանսպորտ, կանաչ տերևի բնօրայինը (գործարանում) և չորացնելը (թառամելու) համար դասավորելը, սրա համար ծածկոց - հովանոցներ պատրաստելը: Չորացնելու (թառամել) անհրաժեշտ պայմանները՝ լույս, խոնավություն, ջերմություն և այլն: Չորացման աստիճանը և նրա վերջը վորոշելը, վորոշման գործիքներ, կրկնվող վորոշումների քանակը, կանաչ տերևի տեսակավորումը և տեսակավորող մեքենաներ, խմորում և խմորման սարքավորում, թեյի չորացումը, չորացնող վառարաններ, տեսակավորում և տեսակավորող մեքենաներ, թեյի ծբարումը, աղյուսային (кирпичный чай) թեյ, աղյուսային թեյ պատրաստելու պիտանի հումքը, աղյուսային թեյ պատրաստելու յեղանակը, աղյուսային թեյ սպառող յերկրներ:

Հասարակական-ոգտակար աշխատանք: Ոգնել գործարաններին կանաչ տերևի տեսակավորման և չորացման գործում: Աղյուսային թեյի հումք հավաքել:

Ռ Ա Մ Ի

Ռամու ցնեստական նշանակությունը

Արտադրության համար մանածային բույսերի նշանակությունը և նրանց պրորեկտը ԽՍՀՄ-ում: XIV Կուսկոնֆերենցիայի և խորհուրդների VI կոնֆերենցիայի վորոշումները տեխնիկական կուլտուրաների զարգացման վերաբերյալ, կուսակցական կազմակերպությունների և իշխանություն հետագա վորոշումները տեխնիկական կուլտուրաների ցանքսի տարածության աճման և

առանձնապես մազաթելային բույսերի վերաբերյալ, մազաթելային բույսերի ցանքսի տարածությունը առաջին հնգամյակում և հեռանկարային պլանը յերկրորդ հնգամյակում, ռամին վորպես մանածային բույս, նրա տնտեսական նշանակությունը և արդյունաբերություն մեջ ռդատագործելը, վորպես ազատություն արտասանմանից ներմուծվող հումքային նյութերից: Ռամիի տարածվելը ԽՍՀՄ-ում, Անդրկովկասում և մասնավորապես Վրաստանում, խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսությունների դերը ռամու ցանքսի տարածության աճման մեջ, կոնտրակտացիայի նշանակությունը, աշակցությունը կոլեկտիվներին՝ ռամու ցանքսի տարածության աճման գործում:

Ռամու բուսաբանական նկարագիրը

Ցողունը և նրա առանձնահատկությունները, ցողունի տեխնիկորեն հասունանալը և նրա տեղությունը: Ռամու վեգետատիվ (բուսաճողական) տեղությունը: Տերևները, նրա կառուցվածքը և գույնը վորպես ռամու տեսակը զանազանող նշան, արմատը, նրա կառուցվածքը, հողի մեջ տարածվելու խորությունը, ռամու ծաղկի կառուցվածքը, սերմ և հասունություն:

Ռամին աճելու համար հարկավոր համապատասխան պայմաններ:

Կլիմա—տեղումների քանակությունը—միջինը, նվազագույնը, առավելագույնը, ջերմություն—միջին, նվազագույն առավելագույն, ցրտին դիմանալու ընդհանուր կարողությունը, վեգետացիայի (բուսաճեցողություն) շրջանում կլիմայի փոփոխման ազդեցությունը, այդ պայմանների ընդհանուր դրությունը, այդ պայմանների կանոնավորումը (регуляция), տիպիկ հողեր ռամու համար—տղմային, թեթև կավային, նրա տեսակները,—ճահճային և ծանր կավային, այդ հողերի և կլիմայի հարաբերությունը, նրանց դրական և բացասական կողմերը, (խոնավ) թաց հողեր և նրանց նշանակությունը ռամու աճեցողության մեջ, հողի յերեսի ջրի բարձրությունը, հողամիջի ջրի բեժիմը և նրա ազդեցությունը ռամու վեգետացիոն (բուսաճողական) շրջանում, հողամիջյան ջրի բեժիմի կարգավորումը և դրա հնարավորությունները:

Ռամու բազմացման պայմանները

Վերարմատային բազմացման ժամանակն ու կարգը, վեգետատիվ (բուսաճողական) բազմացում, սերմերով բազմացում

(ցանքսի միջոցով). այդ ձևերի բազմազման դրական և բացասական կողմերը:

Եիթիլը յեվ նրա խնամքը

Հողի տեսակետից տեղի ընտրելը և այլ պայմաններ, հողամասի հարթելն ու մարզերի բաժանելը. ջրարխերի անցկացնելն ու կարգավորելը. հողի մշակումը և մշակման համար գյուղատնտեսական գործիքները. պարարտացման նյութերի խառնելը և խառնելու կանոնները. սերմերի պատրաստումը: Ցանքսի կանոններն ու ցանքսային մեքենաներ. ցանկույց հետո ջրելն ու նրա անհրաժեշտությունը. մի գալի վրա ցանկույց համար սերմի անհրաժեշտ քանակությունը. ծլելու ժամանակը. քաղհան ձեռքով և նոսրացում. անընդհատ ջրում. ջրարխերի ցանցի մաքրելը և հետեյալ ջրումը. շիթիլատեղում հողի պարբերաբար մշակումն համապատասխան գյուղատնտեսական մեքենաներով և գործիքներով. շիթիլի հասունություն ժամանակը. շիթիլի տեղհասցեն ինչ ու ընտրությունը. շիթիլ պահելն ու տեղափոխման համար պատրաստելը:

Պլանացիա կազմակերպելն ու այն խնամելը

Ռամու պլանտացիայի համար հողամասի ընտրությունը մաքրելը և հարթելը. ջրարխերի, չորացման արխերի ցանցի անցկացնելն ու կանոնավորելը. հողի նախնական մշակումը. հողը ցանքսի համար նախապատրաստելը. հողը մշակելու համար գյուղատնտեսական մեքենաներն ու գործիքները. հողը մշակելու ժամկետները. հողամասը ցանկույց համար պլանիլը վկայի յենթարկելը. կանոնը և ժամանակը տնկելու. տնկման խորությունը, մարզերում շարքերի և բույսերի հեռավորությունը, պլանտացիաներում պարբերական աշխատանքները. հողի պարբերաբար մշակելը և աղբախոտերի դեմ պայքարը. պարարտացումը, ջրելը, չորացնելն ու այլ աշխատանքներ. շարքերի միջի հողը մշակելու համար գյուղատնտեսական մեքենաներն ու գործիքները:

Բերքի հավաքումը յեվ սկզբնական վերամեակուրյունը

Ծողունի տեխնիկորեն հասունանալը. կլիմայական պայմանների ժամանակն ու վերաբերմունքը պարբերական վեգետացմանը (բուսաճողությունը). ցողունի հավաքումը, դրա կարգը, չորացումը, մազաթելերի հանելը, նրա չորացնելը, նախապատրաստելը հանձնելու համար. հումուսի ռզապործները:

ՇԵՐԱՄԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Շերամապահության դերը գյուղատնտեսության և արդյունաբերության մեջ. շերամապահության զարգացման համառոտ պատմությունը Յեվրոպայում, Յասոնիայում, Արևմտյանում, Սորերդային Միությունում, մասնավորապես Վրաստանում. շերամապահության բացառիկ նշանակությունը տեքստիլ արդյունաբերության համար բարձր վորակի մանվածք ստանալու գործում. Վրաստանի շերամապահական հիմնական ուսյոնները. շերամապահության զարգացման հեռանկարները Սորերդային Միությունում, մասնավորապես Վրաստանում և մեր ուսյոնում. կոլտնիսների և սովխ. դերը շերամապահության զարգացման գործում. շերամապահության առաջին հնգամյակի հանրագումարը և յերկրորդ հնգամյակի խնդիրները. դիրեկտիվ, կուսակցական և խորհրդային որդանների վորոշումները (ՀԿԿ ԿԿ-ի 1931 թ. հոկտեմբերի 31-ի, Վր. կոմկուսի 8-րդ համագումարի, Անդրյերկկոմի, Անդրօղկոմխորհի վորոշումները) շերամապահության զարգացման մասին:

Հասարակական. ոգակար աշխատանք: Մանակցել շերամապահության խնդիրների և հեռանկարների լուսարանությունն ու կատարմանը, պլանի գերակատարմանը, հունդի (սերմի) իրացմանը և կուսակցական ու խորհրդային որդանների վորոշումների ժողովրդականացմանը:

Շերամի վորդի բիոլոգիան
(Անատոմիա և Ֆիզիոլոգիա)

Շերամի վորդի մորֆոլոգիական նկարագրությունը. վորդի առանձին որդանների ուսումնասիրությունը. արտաքին և վորովայնային վորտիկներ. վորդի գլխիկը. բերանային մասը. աչքերը և ականջները. յուրաքանչյուր որդանի դերը. վորդի սննդառությունը որդանները. առջևի աղիքը. թուք արտադրող գեղձեր. միջին և յետևի աղիքներ. վորդի աղիքային թիվ և նրա նշանակությունը սննդի մարսողության համար:

Արյան շրջանառություն. արյունատար սխտեմը և նրա ֆունկցիաները վորդի նորմալ զարգացման դեպքում. զանազան

Ջերմություններն ազդեցութիւնը սրտի նորմալ աշխատանքի վրա. վորդի շնչառութեան ապարատը, շնչառութիւն, շնչանցքների կազմութիւնը և սրանց նշանակութիւնը վորդի կյանքի համար. տրախենների կազմութիւնը և սրանց դասավորութիւնը վորդի որդանիդմում. վորդի շնչառութեան պրոցեսը, մետաքսաարտադրող ապարատը, գեղձերը և սրանց կազմութիւնը, մյուս որդանները, սեղիցին, ֆիրրինի և մուկրոցինի արտադրելը, վորդի մաշկափոխութիւնը, արտաթորող գեղձեր, վերստը և նրա դերը մաշկափոխութեան ժամանակ. վորդերի ջրի և ածխաթթու գազի արտադրումը.

Մկանները, մկանների դասավորութիւնը վորդի մարմնում, շերամի կենտրոնական և ավտոնոմ նյարդային համակարգութիւնը, շերամի սեռական գործարանները, հարսնյակ, կերպարանափոխութեան (մեթամորֆոզ) պրոցեսը, բոժոժից թիթեռի դուրս գալը, վորդի և թիթեռի որդանիդմների հիմնական առանձնահատուկ նշանները, թիթեռի սեռական որդանները և բեղմնավորումը, թիթեռի ձու ածելը, բեղմնավորված և չբեղմնավորված հունդ (ձու), ծանոթութիւն հունդի (ձվի) հետ, ձվի ինկուբացիա, հունդի (ձվի) բեղմնավորման պատճառները, հունդի (ձվի) զարգացումը տարբեր պայմաններում, ձվի զարգացման առաջին շրջանը, սաղմային դիսկի առաջանալը, ձվի զարգացումը զարնանը, նյութերի փոխանակումը ձվի մեջ, տաքութեան արտադրումը, ձվի արտաքին ձևի փոփոխումը նրա զարգացման ժամանակ:

Շերամի տաքածված գլխավոր ցեղերն (порода) ընդհանրապես և մասնավորապես Վրաստանում, արդյունաբերական նշանակութիւն ունեցող հիբրիդների սիստեմատիկ ընտրութիւնը:

Վորդասնման պրակտիկան

Վորդերին կերակրելու համար շենքի պատրաստելը, շենքի մաքրելը, ախտահանումը և հարմարութիւնները, ախտահանման նյութը՝ ծծմբա-խլոր-ֆորմալին և այլն, սրանց գործածութեան յեղանակը, շենքի սարքավորումը ետաժերկաներով, դարակներով և այլն, հորիզոնական, ուղղահայաց, թեք և կախված ետաժերկաներ, ուսումնական և ցուցադրական ետաժերկաներ, ետաժեր-

կաների զանազան սխեմաները (կալելի, կավալլոնի, Բապֆիս, Բրուսսե), սրանց բնութագրումը, վորդանոցի ջերմութիւնը, լույսը, խոնավութիւնը և ոգափոխութիւնը:

Պատրաստել դպրոցական տնտեսութիւնում, սովորներում և կոլտոններում ուսումնա-ցուցադրական ետաժերկաներ՝ պահպանելով ախտահանման բոլոր պահանջները:

Վորդերի խնամք

Վորդերի ձվից դուրս գալը և սրանց ձվից բաժանվելու տեխնիկան, ձվից նոր դուրս յեկած վորդերի առաջին խնամքը և սնունդը, տարբեր հասակի վորդերի համար անհրաժեշտ տարածութիւնը՝ կախված յեղանակից, սննդից և բոժոժների ցեղից, վորդի սնման նորման, տերեւի ոգտագործման գործակիցը կախված վորդերի հասակից, սննդատու նյութի յուրացվող մասի քանակը:

Սննդի նորմի փոխելը կախված արտաքին ֆակտորներից և հենց սնման սխեմայից, տերեւի քիմիական կազմը, տերեւի վորակի ազդեցութիւնը վորդի և բոժոժների կենսոնակութեան վրա, վորդի սնման նախապատրաստվելը, ըստ հասակի սննդանյութի պաշարի վորոշելը, վորդերի կերակրման մեթոդները առաջին յերեք շրջաններում (հասակներում), տերեւի մթերելը մինչև սնունդ տալը, տերեւի կտրելը և փափկացնելը: Այս գործողութեան համար անհրաժեշտ մեքենաներ և սրանց կիրառման յեղանակները:

Սնելու կարգը

Վորդերին սնելը չորրորդ և հինգերորդ շրջաններում (հասակներում), տերեւ մթերելու յեղանակները, տերեւ հավաքելու ժամանակը կախված կլիմայից, տարածութիւնից և հեռավորութիւնից, տերեւի պահպանման մեթոդները, հասակից կախված բաժին տալը, տեղափոխող թղթի պատրաստումը և սրա ոգտագործման կարգը, փոխվածքի փոխելը:

Մաշկափոխութեան քանակն ու տեղութիւնը և վորդերին խնամելու տեխնիկան մաշկափոխութեան շրջանում կապված նրանց սնման հետ:

Վորդերին ետաժերկաների վրա հավասարեցնելը՝ կապված նրանց աճման և զարգացման հետ:

Վորդերի թշնամիները. հիվանդություններ և պայքար ներանց դեմ. վորդերի թշնամիները՝ կատու, առնետ, վոտագուրկ մողես, մրջյուններ և թռչուններ. վորդի թշնամիներից նախադրուշանալու յեղանակները. Ամենաշատ տարածված հիվանդությունները, պերրինա և սրա նկարագրությունը, սրա տարածմանը նպաստող պայմանները. պերրինով վարակված վորդի որդանիզմների փոխվելը, պերրինով վարակված վորդի արտաքին առանձնահատուկ նշանները:

Պերրինի դեմ պայքարելու միջոցները. դեղնացավ և այլն:

Հասարակական - ոգակար աշխատանք: Մասնակցել շերամի վորդերի հիվանդությունների և ճանապարհների դեմ մղվող պայքարին:

ԲՈԺՈԺՆԵՐ ՂԵՆԼՐ

Կոկոններ դնելու առողջությունը. վորդերի խնամքը բոժոժների դնելու շրջանում. բոժոժանոցների պատրաստելը. բոժոժանոցների նյութը. բոժոժանոցների սխտեմները. առանձին սխտեմների դրական և բացասական կողմերը. Բոժոժանոցներից բոժոժ հանելու ժամանակը. բոժոժանոցների դասավորությունը վորդերի դուրս գալու ժամանակ. բոժոժների դուրս դալը մի տուփ ձվից սովորեցնելով, կոլխոզներում և անհատական տնտեսություններում:

Հասարակական - ոգակար աշխատանք: Պրոպագանդ մղել խնամքի ամենալավ մեթոդների վերաբերյալ և ոգնել կոլխոզներին, սովխոզներին և անհատական շերամապահներին վորդերին կերակրելու ժամանակ:

ԹՐԱԲՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Թթենու տեսակները և նրանց պահպանումը վորակի և տերերի բերքատվության տեսակետից. թթի սերմերի մթերումը. ցանկը. կերը և ցանելու յեղանակը տեղաբաններում. տեղաբանների խնամքը. տունների վերատնկելը պլանտացիայում. պլանտացիայի մշակումն ու խնամքը. առանձին աշխատանքներ կատարելու որացուցային ժամկետները. թթի պլանտացիաների դործիքները և մեքենաներն ու սրանց ոգտագործման յեղանակները.

թթի տունների ճանապարհներն ու հիվանդությունները. պայքար սրանց դեմ. թթի տերերի քիմիական կազմը զանազան սեզոններին և նրա ազդեցությունը վորդի սննդի վրա:

Համկոմկուսի հոկտեմբերյան պլանումի և Վրաստանի կոմկուսի 8-րդ համագումարի վորոշումները թթի պլանտացիայի մասին:

Թթի պլանտացիայի զարգացման պլանը մեր ռայոնում:

Հասարակական - ոգակար աշխատանք: Պատրաստել տեղական դպրոցական տնտեսություն մեջ: Ցուցադրական պլանտացիայի հիմք դնելը: Մասնակցել կոլխոզներում և սովխոզներում թթի պլանտացիաներ հիմնելուն:

ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Անասնապահությունը վորպես գյուղատնտեսության ճյուղերից մեկը և նրա տնտեսական նշանակությունը:

Անասնապահությունը վորպես գյուղատնտեսության ճյուղերից մեկը:

Անասնապահության արդյունավետությունը (կերային, արհեստագիտական) և նրա ոգտագործումը: Կերային, արհեստագիտական, գյուղատնտեսական և այլն. արհեստագիտական և գյուղատնտեսական. անասնապահության կապը մյուս ճյուղերի հետ. անասնապահության շրջանները ԽՍՀՄ-ում, և մասնավորապես Վրաստանում ու Անդրկովկասում. տեղական և դրսից բերած տեսակները և նրանց տնտեսական նշանակությունը:

Անասնապահությունը Վրաստանում (խոշոր և մանր յեղջյուրավոր անասուններ. կով, վոչխար, ձի, խոզ). զարգացման բազան (արոտատեղեր, կեր). անասնապահության զարգացումը առաջին հնգամյակում և յերկրորդ հնգամյակի պլանը. ճանապարհներն անասնապահության մեջ: Կոմկուսից թթի և Խորհրդային իշխանության վորոշումները անասնապահության զարգացման գործում (Կոմկուսի (բ) XV1 կոնֆերենցիայի 1931 թվի 30 հունիսի, ԽՍՀՄ ԺԿՍՈՐԻ 1931 թ., Վրաստանի կոմկուսի 8-րդ կոնֆերենցիայի 1932 թ. վորոշումները):

Սոցիալիստական անասնապահության զարգացման աղբյուրները

- 1) Անհատական տնտեսությունից դեպի կոլեկտիվ տնտեսության անցնելը.
- 2) Անասունը խնամելու ձևերի լավացումը.
- 3) Անասունին կանոնավոր և ճիշտ կերակրելը.
- 4) Պլանային աշխատանքը.
- 5) Կուլտուրական տեսակների (ցեղերի) հետ զուգակցման միջոցով տեղական տեսակների լավացումը.
- 6) Խնամքը և կերակրելը, ու անասնապահության արտադրանքի վերամշակումը լավացրած տեխնիկական միջոցներով:

Անասունի խնամքը

Անասունի մարմնի կազմությունը, կաշին և նրա դերը, կաշվի և մազերի վրա կլիմայի ազդեցությունը, կաշվի հիվանդությունները և միջատները, քորը, եկզեմա, յերիզորդ, բոռեխ և ուրիշները, հիվանդությունների ուսումնասիրությունն ու ներանց դեմ կռիվը պայմանները, կճղակը և նրա խնամքը, անասունի պայտումը, արդյունավետության վրա արևի ճառագայթների ազդեցությունը, լույսի և մաքուր ոդի նշանակությունը, մսերային անասնապահության դեպքում անասունի շարժունությունը նշանակությունը:

Ախտը յեվ մուտը անասունի համար

Ախտների ծավալը և նրանց դասավորությունը, նայած տնտեսության կատարած դերին՝ ախտների տեսակները և ծավալը, աարբեր տեսակի անասունների համար ախտների տեսակները (խոզանոց, յայլա և այլն), ախտի տաքություն աստիճանը, ախտների արևի, լույսի և ոդափոխության համար անցքերի կառուցվածքը, ախտի հատակը, արտաթորություն համար արխերը, կերը տալու և աղբը դուրս հանելու համար համապատասխան շինվածքներ, կերը պահելու տեղը ախտում և բոլոր աշխատանքների մեքենայացումը ախտում, ախտները կոլեկտիվ տնտեսությունների մեջ և նրանց մեքենայացումն ու ելքարի-

ֆիկացիան, ախտին կից բակի կառուցվածքը անասունների զրուսանքի համար, շվաքի և պառկելու տեղերը, բակի մայթերը և այլն:

Հասարակական աշխատանք: Կոլեկտիվ տնտեսության մեջ անասունի խնամքի ուսումնասիրությունը և անասնապահությունը լավացնելու համար պրոպագանդա:

Աղբատեղերի կառուցում

Աղբատեղերի կառուցման նշանակությունը, աղբի նեխման պրոցեսը, կանոնավոր կերպով շինված աղբատեղի դրական կողմերը, աղբը դուրս տանելը և մեքենայացված ձևով աղբատեղի ջրելը:

Հասարակական աշխատանք: Ցույց տրվելիք ոգնությունը կոլեկտիվ տնտեսություններին աղբատեղեր կառուցանելու գործում:

Անասունի մաքրությունն ու նրա նշանակությունը արդյունավետության համար, ինչպես վորակական, նույնպես յեվ քանակական տեսակետից:

Ախտը մաքրելու կարգն ու կանոնը, անասունին մաքրելը, կաշվի մաքրության նշանակությունը, կթելուց առաջ կուրծը մաքրելը և նրա նշանակությունը կաթի վորակի համար, Ախտներում անասունների համար լողարանների կառուցվածքը, յայլաներում և արտատեղերում (բինաներում) վոչխարների համար լողարանների կառուցումը:

Կով կրելու կանոն

Յերկու մատով կթելը, մեծ մատը սեղմելով կթելը, բոռնցքով կթելը, բոռնցքով կթելու առավելությունը, կթելու համար կովին նախապատրաստելը, կուրծը լվանալը և նրա չորությունը, կթելուց առաջ և հետո կուրծի մասսաժը, վազելին քսելն ու նրա նշանակությունը, կթելու մեքենայացումը:

Վոչխարների խուզելը

Նախքան խուզելը վոչխարներին լողացնելը և դրա նշանակությունը բրդի վորակի վերաբերյալ, խուզելու մեքենայա-

ցումը, մեքենայացրած խուզման հետևանքով աշխատանքի և արդյունավետության բարձրացումը, բրդեգործությունից նշանակությունը:

Հասարակական աշխատանք: Վոչխարները լողացնելու, խուզելու և բուրդը տեսակավորելու վերաբերյալ ցույց տրվելիք ոգնությունը կուրսավորվում են տեսություններին:

Բանվորական ամսատուների լծելու կարգը

Բանվորական ամսատուների վճի և ճակատի մասերը, լծելը և նրա տեսակները, միազույգ և յերկզույգ անիվային սայլեր, ներանց լծելը, տեսակները և գործածությունից տեղը:

Արտատեղերի յեվ արածացնելու կարգը

Արտատեղերի նշանակությունը տնտեսական տեսակետից, Ալպիական և մերձալպիական արոտատեղեր, հարթություններում և ցածրություններում գտնված արոտատեղերի ոգտագործումը, բացարձակ արոտատեղերն ու նրանց նշանակությունը անասնապահության խնդրում, արհեստական արոտատեղեր և նրանց կազմակերպումը, ձմեռային և ամառային արոտատեղերը Անդրկովկասում և մասնավորապես Վրաստանում, լիոնային արոտատեղեր, արածացնելու համար արոտատեղերի պարբերաբար բաժանումը, քարերից և կոպիճներից արոտատեղերի մաքրելը, հեղեղումների դեմ արոտատեղերի սահմանների ամրացումը, Արոտատեղերի պարարտացումը արհեստական և բնական ձևերով, արոտատեղերի տափանքն ու կերային խոտեր ցանելը, վատ արոտատեղեր, նրանց առաջացրած հիվանդությունները և հիվանդանալու դեմ մղելիք կոփվը (բաբոզիկ, պիրոպլազմոզ, ստամոքսային և աղիքային յերկզորդեր և ուրիշները):

Հասարակական աշխատանք: Արոտատեղեր կազմակերպելու և նրանց հետեւելու վերաբերյալ խորհրդային և կոլտոզային բանվորների մեջ զրույցներ կազմակերպել:

Կերակրելը

Ռացիոնալ կերպով կերակրելն ու նրա նշանակությունը, կերակուրն ընդունող որդաններն ու կերակրի վերամշակումը

նրանցում, սրտի սխտեմը, թոքերը, նյարդային համակարգում, թյուն, փայծաղը, յերկկամունքը, անմարսելի նյութերը դուրսվանող որդանները, վորոճող և չվորոճող կենդանիների ստամոքսը, նրանց կազմությունն ու նրանց տարբերությունը, վորոշել կենդանու կենդանի քաշը կշռելու և չափելու միջոցով: Ռացիոնալ կերպով կերակրելու նպատակը, արդյունավետության և գոնալ կերպով կերակրելու կոպիտ կերերի բաղադրությունը, կենտրոնացած և կոպիտ կերերի բաղադրությունը—ճարպեր, սպիտակուց և ալյւն, կերակրման միավորները, արդյունքի և կենդանու գոյության համար կերաբաժին (բացիոն) կազմելը, մատաղ և փոքր կենդանիների համար բացիոն (բաժին), սպիտակուցի (փոխհարաբերությունը) առնչությունը, կերային միավորների նշանակությունը, տարբեր տեսակի կետերի առանձնահատուկ ազդեցությունը կաթի վորակի և քանակի վրա, (այս հարցը ուսումնասիրվում է բնագետի ոգնությունում, վորի հետ շատ սերտ կապված է):

Հասարակական աշխատանք: Կուրսավոր և խորհրդային տնտեսություններում կազմել ձմեռն ընթացքում կերակրային նորմաները:

Կեր սալու կարգը

Կերը տալու ժամանակը, կաթի վորակի վորոշման հետ կապված կերը տալու ժամանակի առնչությունը, կերը տալու հետ ջուր տալու ժամանակի առնչությունը, կերերի պատրաստելը, նախապատրաստող գյուղատնտեսական մեքենաներն ու գործիքները և նրանց գործածելու կարգն ու կանոնը:

Բեքի հավաքը յեվ այն պահելու կարգը

Արոտատեղերի ու խոտհարման դաշտերի վերաբերմամբ խնամքը, արմատապտուղների մշակությունը, պահելը և ալյւն, սիլոսացման նշանակությունը և սիլոսի համար նյութերը, սիլոսի համար հատուկ բույսերը, սիլոսի կազմությունը և նրա վերաբերմամբ խնամքը, մսուրային ձկն կերակրելուց արոտատեղայինն անցնելու կարգը, արոտատեղերի հետ կապված մի քանի հիվանդությունները (աղիքների հիվանդություն, փորհարինք և ուրիշները, ու նրանց բժշկությունը):

Հասարակական աշխատանք: Կոլեկտիվ տնտեսություններում սիլոսացման նախագիծ կազմելը, սիլոսի պատրաստելը և սիլոսի նշանակությունը բացատրությունը:

Բազմացում

Բնական և արհեստական բազմացումներ, անասնապահություն մեջ արհեստական կերպով բազմացնելը զարգացնելու նշանակությունը, մենդելիզմը և նրա որոշումները:

Գերշխող և վերակրկնվող նշանների հատկությունները, սեռական գործարանները, սեռական հարաբերությունները պրոցեսներ, ժառանգականությունը և ձեռք բերած հատկությունների փոփոխությունը, գույնի և մարմնի մորֆոլոգիական նշանները, ժառանգականությունը կաթի քանակության և վորակի վերաբերյալ, յեղջուրավորելը:

Մաքուր բազմացում, նրա դրական և բացասական կողմերը, ազգակցական զարգացում (բուծում), նրա բնախոսական հիմունքը և նրա նշանակությունը, անասնապահության մեջ ազգակցական ազնվացման գործում որինակներ, բազմացում խաչաձևմամբ, ոգտագործման պայմանները և նրա արժեքը, խաչաձևությունը բազմացնելու ձևերը, խաչաձևում գոյություն ունեցող տեսակը ազնվացնելու նպատակով, արտադրական խաչաձևում, զուգավորման կարգն ու կանոնը, բնական զուգավորումն ու նրա բացասական կողմերը, գուրմայական (гурмация) զուգավորումն ու նրա համեմատությունը բնական զուգավորման հետ, խմբային զուգավորումն, անհատական զուգավորություն, արհեստական բեղմնավորման կարգն ու կանոնը, արհեստական բեղմնավորումն ու նրա հեռանկարները զարգացման նպատակով և նրա նշանակությունն անասնապահության մեջ, հղիության շրջանը և հորթավորված անասունի խնամքը, անկանոն հղիության դեպքում ցույց տրվելիք ուղղությունը:

Հասարակական աշխատանք: Կոլեկտիվ տնտեսություններում ոգնություն ցույց տալ ու բացատրել և նոր ծնված հորթերին խնամել:

Անասունների հիվանդություններ

Անասնաբուծություն մեջ տարածված հիվանդությունները սիրիական (ախտ) խոց, պարապլազմոզ և կաշվի այլ հիվանդություններ, բուռնի ու նրա դեմ կռիվը, բուռնի զարգացման պրոցեսներ—սկսած ձու դնելուց մինչև միջատի լրիվ զարգացումը (Կոմիտեի Կենտկոմի վորոշումը 1931 թվի հուլիսի 30-ին), բուռնից առաջացած ֆուսը, բուռնի տարածվելը, նրա դեմ կռիվը հնարավորությունները և նրա դեմ ձեռք առած միջոցները:

Հասարակական աշխատանք: Խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսություններում պարզաբանել և վորոշել բուռնի զարգացումը և ցույց տալ նրանց դեմ կռիվելու միջոցները:

Անասունի ցեղեր

Վրաստանում տարածված ցեղերը (զանազան), տեղական անասունի լեռնային ցեղերն ու նրա նշանակությունը մեր պայմաններում, Վրաստան բերած ցեղերն ու նրանց կյանքի պայմանները, խոշոր յեղջուրավոր անասունների ցեղերը, գոյություն ունեցող խնամքի և պայմանների մեջ արդյունավետության չափը:

Գոյություն ունեցող ցեղերի լավացման հնարավորություններ

Ռացիոնալ կերպով կերակրելու և խնամելու հետևանքով առաջացած լավացումը, բազմացման մեթոդները, ընտրություն կատարելը, ընտրություն և նրա նշանակությունը, արտասահմանյան ցեղերը տեղականների հետ զուգակցելը, դրա նշանակությունը անասնապահության զարգացման գործում, կուլտուրական ցեղեր, վորոշ մեծ դեր եր խաղացել մեր անասնապահության զարգացման գործում:

Խոբը յեղջուրավոր անասունների արտասահմանյան ցեղեր

Շվեդական ցեղը և նրա տարածումը, անհետաքննելի ցեղը մեր անասունների ազնվացման գործում, ծանոթացում արտասահմանյան այլ ցեղերի հետ մեր անասունների հետագա և հնարավոր ազնվացման համար:

ՎՈՅԽԱՐԱՐՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ոտարյերկրյա մասցու ցեղեր—խերեֆորդական, արեշտինական և այլ ցեղեր, անապատային անասուն: Վոչխարաբուծության մեջ գոյութիւն ունեցող ցեղերը և նրանց ազնվացումը ոտարյերկրյա ցեղերով:

Թուշական վոչխարը և նրա նշանակութիւնը. մերինոսի հետ խաչաձևման միջոցով թուշական վոչխարի ազնվացումը, նույնը լիկոլական և շվեդական ցեղերի հետ: Վերոհիշյալ ցեղերի վոչխարների բնորոշ գծերը և նրանց նշանակութիւնը մեր վոչխարաբուծության ազնվացման գործում: Վոչխարաբուծության մեջ բրդային և մսային ուղղութիւնները:

Յեղերի տարածումը խոզաբուծության մեջ

Տեղական ցեղերը և նրանց արժեքը. Կախիթի և Իմերեթի ցեղեր, կուլտուրական ցեղերը և մեզ մոտ նրանց զարգացման պայմանները. Յորկշիրյան ցեղի բնորոշ գծերը Իմերեթական ցեղերի հետ խաչաձևելու հետևանքում:

Յեղերի տարածումը ձիաբուծության մեջ

Տեղական ցեղեր (թուշական ձի). տեղական ցեղերի ազնվացումը կուլտուրական ցեղերի միջոցով. անգլիական արշավային ձի և նրա բնորոշ գծերը. բիսյուզաներ (լծելու ձիեր) բելառական, կլեյդական և ուրիշ ցեղեր:

Ոտարյերկրյա ցեղեր ցեղաբանական հարցը

Ոտարյերկրյա ցեղերը կլիմային ընտելացնելը. ոտարյերկրյա ցեղերի ներմուծման դեպքում պայմանների լավացնելը և նրանց խնամելը:

Հասարակական աշխատանք: Խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսութիւններում անցկացնել զբոսայգիներ և պրոպագանդ մղել տնտեսողների ցեղերն ազնվացնելու գաղափարի վերաբերմամբ: Կոլեկտիվ տնտեսութիւններում սլաքատներ և դիագրամներ

պատրաստել: Անասունների ազնվացման գործում մասնակցել հեռանկարային սլան կազմելուն:

Աշխատանքի կազմակերպությունը անասնապահության մեջ

1. Անասնապահության մեջ բրիգադ կազմակերպելու սկզբունքը. բրիգադի մասնագիտացումը և բրիգադի մեջ աշխատանքի տեխնիկականորեն բաժանելը. անասնապահության մեջ ընդունելության կազմակերպումը. անասնապահ, խմբային, ողակային աշխատանք. մշակելիքի նորմաները. բանվորների և ծառայողների դիմադրելության վոչնչացումը. սոցիալականութիւնը. սոցիալական և հարվածայնութիւն հիմնական ցուցանիշները. պարզեցումը անասնապահության մեջ:

2. Անասուններին կերակրելու, նրանց խնամելու ժամանակ, մսուրատեղերը մաքրելու դեպքում բրիգադների աշխատանքի բաժանումը. կերի նախապատրաստելն ու բաժանելը. կթելու կարգն ու կանոնը և ժամանակը: Անասուններին խնամելու ժամանակ աշխատանքի ներքին բաժանումը:

3. Անասնապահական ֆերմաները աշխատելու դեպքում դեղավարության կարգը: Վարիչ, ավագ հաշվապահ, անասնապահական բրիգադներ և կթողներ: Բանվորական մասսաների մասնակցութիւնը կոլեկտիվ և խորհրդային տնտեսութիւններում անասնաբուծութիւն կարգավորման մեջ: Արտադրական խորհրդակցութիւնները և նրանց աշխատանքը:

ԿԱԹՆԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Կաթնատնտեսութիւն նշանակութիւնը ժողովրդական տնտեսութիւնի սխառնում, մասնավորապէս — գյուղատնտեսութիւնի մեջ: Կաթնատնտեսութիւն տնտեսարար կշիռը համեմատած մշակողների հետ (հողագործութիւն, բանջարաբուծութիւն, շաքարի և զարեշրի արտադրութիւն և այլն): Կաթնատնտեսութիւնի զարգացման պատմութիւնը և ներկա դրութիւնը. կաթի արդյունաբերական և սպառողական նշանակութիւնը, կաթի նշանակութիւնը բանվոր դասակարգի սննդի խնդրում. Կաթնային

անասնապահության շրջաններն Անդրկովկասում և մասնավորապես Վրաստանում: Կաթնատնտեսության զարգացումը առաջին հնգամյակում, հնգամյակի վերջին տարում և 2-րդ հնգամյակում: Կաթնային անասնապահության առավելությունը մսայինի հանդեպ (ամեն տեսակի մթերքներ ստանալը):

16-րդ կուսհամագումարի վորոշումը, խոշոր ապրանքային ֆերմաների զարգացումը, նրանց կազմակերպումը և կերային բաղանդների ուժեղացումը: Ուպորտունիստների հայացքը անասնաբուծության զարգացման գործում և նրանց անհիմնությունը, պայքարը նրանց դեմ: Անասնապահության զարգացման գործում ձեռք բերած նվաճումները: VI համագումարի, Կոմկուսի Կենտկոմի 26 մարտի, Վրաստանի Կոմկուսի VIII համագումարի վորոշումները, կաթնային անասնապ. զարգացման գործում ՀԿԿ-ի Անդրշրջկոմի (ԱՇԿ-ի) վորոշումները: Կոլխոզային և սովխոզային խոշոր ապրանքային ֆերմաների առավելությունը կաթնային անասնապահության զարգացման գործում:

Աշխատանքի տնտեսումը, կերի հարցի լուծումը: Բարձր աստիճանի կաթնավետության, արդյունավետության շատացման և ալլելի բնախոսական և կենդանաբուժական սպասարկությունը, կերային բաղադրի շատացման նշանակությունը կաթնատնտեսության զարգացման մեջ, կաթնատու կենդանիների խոշոր ֆերմաների զարգացման գործում մեքենա-տրակտորային կայանների նշանակությունը:

Կաթի առաջացումը, նրա գոյանալը կուրծի սեկրետորական գեղձերում

Կովի կուրծի կազմությունը: Կուրծի մեջ սեկրետորական գեղձերի վողկույզաձև դասավորությունը: Սեկրետորական մանրադույն գեղձերը: Ալվիոնի ներկայությունը կուրծում և նրա կառուցվածքը: Ալվիոնների միմյանց հետ խողովակներով միացումը: Ալվիոններից դուրս յեկած կաթի կուտակման տեղը: Պտուկներ, պտուկային պնդացում, նրա միանները և նրանց նշանակությունը կուրծը կաթով լցվելու ժամանակ: Կաթի առաջանալը կուրծում: Կովի կուրծի արտաքին ձևը: Կուրծի վրա պտուկների կանոնավոր դասավորությունը և հավելյալ պտուկներ:

Լավ զարգացած կուրծի բնորոշ գծերը

Կով կթելը և կթելու տարբեր ձևերը. յերկու մատով, բուլթ մատը սեղմելով, բուռնցքով կթելը և վերջինի առավելությունը. առողջապահությունը կթելու ժամանակ. մաքրություն պահպանելը. նախ քան կթելը կուրծը լվանալը, կուրծը մաքուր սրբելով արորելը. կթողի մաքրության ազդեցությունը կաթի վորակի վրա և այն պահելու խնդրում. կուրծի խնամքը կթելուց հետո:

Կաթի բակտերիոլոգիական ֆլորան. կաթնա-թըթվային բակտերիաներ. կոկաներ, դալ կոկաներ, ստրեպտոկոկաներ և կաթնա-թըթվային ձողիկներ: Կաթի միջի ոգտակար և ֆլասակար բակտերիաները. կաթի մեջ բակտերիաներն առաջանալու աղբյուրները և մաքրության նշանակությունը:

Կաթի արժեքավորումը որգան-լիմսիկական, ֆիզիկական յեվ քիմիական միջոցներով

Որդանո-լինտիկական արժեքավորումը, կաթի գույնը, հոտը, համը. ֆիզիկական հատկությունը. տեսակարար կշիռը, լիքկությունը, յերեսային լարվածությունը. յեռացման և զերո կետերը: Դիմիական հատկությունը. թըթվությունը, ճարպեր պարունակելը:

Կաթի բաղադրությունը

Ջուր և չոր նյութականություն. չոր նյութականություն բաղադրությունը. ճարպեր, սպիտակուցներ, շաքար, աղ և վիտամիններ:

Կաթի բերությունները (ախտեր)

Աննորմալ կաթ, կեղտոտ կաթ, բորբոքված կուրծք ունեցող կովից ստացած կաթը. թոքախտավոր կովի կաթը, անյեփ դրությունը աննորմալ կաթի գործածության վտանգը:

Կաթի մաքրելը

Կաթի տեղական և վայրկենական պաստերիզացիա:

Կրելուց հետո կարի խնամքը մինչեւ գործածելը

Կաթ պահելու համար մաքուր անագած աման գործածելու նշանակութիւնը. կաթի սառեցնելը և սառած դրութեամբ պահելը. զանազան տեսակի սառցարաններ և նրանց գործածութիւնը:

Կարի ամսանք

Դույլ՝ կթելու համար, բիդոններ և այլ նման ամաններ կաթի համար. կաթի ամաններից ոգտվելու կանոնները. տաք ջրով լվանալը, սրբելը և չորացնելը:

Կարի տեղափոխությունը

Տեղափոխման աղբեցութիւնը կաթի վրա. տեղափոխման աղբեցութիւնը ամանը կիսատ լցված կաթի վրա: Ճանապարհի դրութեան նշանակութիւնը կաթը տեղափոխելու համար:

Կարից պահպանումը զանազան մթերքները

Կաթը վերամշակելու անհրաժեշտութեան պատճառները. սպառողական կենտրոնների հեռավորութիւնը. փոխադրական միջոցներով ապահոված չլինելը, շուկայի պահանջը և այլն:

Խոշոր ապրանքային ֆերմաների և խորանոթութիւնների համար շահավետութեան տեսակետից կաթը թարմ դրութեամբ սպառելու առաւելութիւնը:

Կարնամթերքներ

Խտացրած կաթ. համառոտ ծանոթութիւն՝ թե ինչպես են այն պատրաստում:

Յուղը յեւ նրա պահպանելը

Սերը քաշելու միջոցը (թողնելով, վեր կաթը նստի և սեպարատորով). կաթը նստելու ձևով սերն հանելու պրինցիպը:

Կաթի սեպարացիան և սեպարացիայի սկզբունքը (պրինցիպը) — կենտրոնախույս և կենտրոնաձիգ ուժեր. տարբեր տեսակների սեպարատորներ. սեպարատորի մասերը. սեպարատորի գլանի պտույտների արագութիւնից կախված յուղի հանման աստիճանը. սերանցքի լիզուլացիան:

Հասարակական աշխատանք

Տարբեր տեսակի սեպարատորների ուսումնասիրութիւն. սեպարատորի մասերի ուսումնասիրութիւն, նույնպես և այն քանդելն ու հալաքելը. կաթը միջից բաց թողնելու համար պատրաստել սեպարատորը. սեպարատորի միջի կաթը պտտեցնելու իներցիայի դարգացումը. չորացնելը և նրա մաքրելը. գործնական տեսակետից այդ բոլոր աշխատանքները անց են կացվում կուլեկտիվ և խորհրդային տնտեսութիւններում:

Թրքվանքի յեւ յուղի համար սեր ստանալը

Սերը պահելու կարգը. թթվանքի համար հատկացրած սերի մեջ յուղային մասերի գոյութիւնը և հասնելու պայմանները. սերը պահելը և այն նախապատրաստելը յուղն հարելու համար. սեպարացիայից հետո սառեցնելը. հասնելու համար տաք տեղում տեղափոխելը. յուղն հարելուց առաջ յերկրորդ անգամ սառեցնելը և այլն:

Յուղ հարելը

Յուղ հարելու պրինցիպների բացատրութիւնը: Յուղհարների տեսակները և նրանց նախապատրաստելը յուղ հարելու համար: Տաք ջրով լվալը, հետո սառը ջրով փոփոխելու նշանակութիւնը:

Յուղ հարելու համար տաքութեան աստիճանը տարվա տարբեր յեղանակներին. յուղ հարելու ժամանակ ջերմութեան փոփոխութիւնը: Յուղ հարելու տեղութիւնը. համեմատել իրար հետ թըթու և քաղցր սերից ստացված յուղի համը, հոտը և պնդութիւնը. դիտել յուղի հարման պրոցեսը և յուղի առաջին հատիկներն ստանալը, յուղհանի մեջը լվանալը: Յուղի լվանալու նշանակութիւնը նրա պնդութեան համար:

Հասարակական աշխատանք

Յուղհանների տեսակներն ուսումնասիրելու, նրա խնամքի և այն աշխատանքի համար նախապատրաստելու աշխատանք: Յուղ հարելու և այն մշակելու վերաբերյալ աշխատանք:

Յուղի մշակումը

Յուղը մամուլի մեջ դնելը: Յուղը մշակելու սեղանը և նրա կառուցվածքը: Փայտե բահեր և դանակներ: Մշակման ժամանակ աղ ավելացնելը, պերգամենտի թուղթը և յուղի ձևերը, ստացված յուղը (ըստ տեսակի և վորակի), ստացված յուղի տեսակի ու քանակի վորոշումը համաձայն ֆլեշմանի կամ մի վորակից ուրիշ ֆորմուլայի:

Հասարակական աշխատանք

Յուղի մշակման և իրար վրա դասավորելու վերաբերյալ գործնական աշխատանք, կոլլեկտիվ և խորհրդային տնտեսությունների տղանությունը:

Յուղի բուլացնելը (պնդությունը)

Յուղի արժեքավորումը նրա որդանոցվածության տեսակետից, յուղն արժեքավորելու համար 100 բալային սխտեմի գործածությունը: Յուղի վերլուծությունը (անալիզ): Յուղի մեջ ջրի քանակությունն ու նրա կարգավորումը: Յուղի մեջ ճարպերի վորոշումը, յուղի թրթվությունը:

Յուղագործական արտադրության մնացորդները

Թանի քիմիական բաղադրությունը և նրա ոգտագործումը, թանը սեպարատորի միջով անցկացնելը:

Պ ա ն ի

Պանրի արտադրության առավելությունը յուղի հանդեպ՝ վորակա արտահանության մթերք, փափուկ և պինդ պանիր, թրթու և քաղցր սերից պանիր պատրաստելը:

Լոռը և նրա պատրաստելը:

Հասարակական աշխատանք

Կոլլեկտիվ և խորհրդային տնտեսություններում լոռ պատրաստելու գործնական աշխատանք, լոռը և նրա պահելը:

Քաղցր պանիրներ պատրաստելը, մակարդը կաթը լոռ դարձնելու համար, ֆերմենտը մակարդի մեջ և նրանց ներգործությունը կաթի վրա, կաթնակեր հորթի շիջուկից մակարդ պատրաստելը, պահելու միջոցները, մակարդը փորձելը, մսի և ճարպի մնացորդները մակարդի վրա, գոլնը և հոտը, շիջուկն ըստ լայնքի պատրաստելը, կտրելը, թրջելը, շիջուկի կտորների և մայա-ի քանակությունը մեջ յեղած փոխհարաբերությունը, մայայից ավելումինայի զտումը (մայա-ի պատրաստելը), թրթվածորի հասունանալու ջերությունը, հասնելու տեղությունը:

Շվեյցարական պանիր

Շվեյցարական պանիր պատրաստելը:

Կարի վորակի նշանակությունը շվեյցարական պանրի արտադրության համար:

Թուռի պանիրը լեվ նրա նշանակությունը ներքին շուկայի համար: Վոչխարի կաթից թուռի պանիր (գոլդա) պատրաստելը: Այն պատրաստելու միջոցները, ջերմությունը և նրա մակարդելու տեղությունը, մորթու մեջ դասավորելը (գոլդա-տիկ) և հասունանալը: Գործարանային ձևով կովի կաթից թուռի պանիր պատրաստելը, պատրաստելու յեղանակները, մակարդման ջերմությունը և տեղությունը: Պարկիկների մեջ տաքացնելը, աղաջրի պատրաստելը և պանրի հասունանալը աղաջրի մեջ ու նրա տեղությունը, կովի և վոչխարի կաթից թուռի պանիր ստանալու քանակն ու կտրելը, սոյա, նրա բաղադրությունն ու ոգտագործումը: Ճարպի ու մայա-ի հանելը և յուղ պատրաստելը, մայայից կաթնային թրթվույթ ստանալը, յուղագործական և պանրագործական արտադրության մնացորդների (թափթփուկների) ոգտագործումը խողաբուծության համար:

Մայան սեպտեմբերի միջով անցկացնելը. մայա-ից յուզ պատրաստելը և նրա համեմատությունը սովորական յուզի հետ:

Կարնաքրու մթերքների արտադրությունը

Մածուն (թըթու կաթ), նրա դիետիկ նշանակությունը և որդանիզմին տված ոգուտը. մածունի պատրաստելը. կաթի տաքացնելը և մեղանի լցնելը տաքացրած կաթի մեջ, մերման ջերմությունը. մածունի պահելը սառը (բնակարանում) տեղում:

ԹՈՂՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թոջնաբուծության օնեսական նշանակությունը յեվ նրա զարգացման հեռանկարները

Թոջնաբուծության տեսակարար կշիռը ժողովրդական տնտեսությունում. Թոջնաբուծության արդյունքների համեմատությունը մյուս սննդամթերքների հետ:

Թոջնաբուծության արդյունքների արտահանությունը: Թոջնաբուծության ռալոնները Վրաստանում. խորհրդային իշխանության միջոցառումները Թոջնաբուծության զարգացման նկատմամբ. կոլտնտեսությունների և խորհրտնտեսությունների նշանակությունը Թոջնաբուծության զարգացման գործում:

Ընտանի թռչունների ցեղերը, տիպերը և տեսակները—հավ, սազ, բադ, հնդկահավ, ցիցարկա: Դրանց ընդհանուր բնութագրերը:

Տիպեր—ձու ածող, մսատու, հանրոգուտ, դեկորատիվ: Դրանց ընդհանուր բնութագրերը:

Հավերի ցեղեր—սպիտակ և մուգ լեզգորի, մինորկա, մերկապարանոց, Բրամա, Լանգշան, Պլիմուտորիա, Ռոդսանլանդ, Վլանդոտ և Որդայինկոտ:

Սագերի ցեղեր—Տուլուզի, Սոլմոգորի, Տուլայի և Սևաստոպոլի:

Բաղերի ցեղեր—Պեկինի, Ռուանի, Ելսբուրգի, հնդկական, Մորիբլան, Նակի—Կամբել, Որգենիտոն, Կայրգա:

Հնդկահավերի ցեղեր—սև, սպիտակ և բրնձագոյն:

Ցեղական թռչունների դրական և բացասական հատկություններն արդյունքի միատեսակության (գույն, քաշ) և ժառանգական ունակությունների, ներքին նշանների և դիմացկանության տեսակետից:

Թռչունների բազմազանությունը

Բնական և արհեստական. ցեղական ձվերի ընտրություն, թարմության, քաշի և գույնի կողմից: Ձվերի պահելը և առաքումը. ձագերի բնական կերպով ձվից դուրս գալը. թուխս դնելը և խնամելը. ձագերի ձվից դուրս գալու համար անհրաժեշտ ժամանակը:

Ձագերի արհեստական կերպով ձվից դուրս գալը և դրա առավելությունը. ինկուբատորներ դնելը. վերջինիս խնամքը. ելեքտրական եներգիայի գործադրություն ինկուբացիայի ժամանակ:

Թռչունների աճեցնելը

Աճեցման ընդհանուր մեթոդները. ձագերի խնամքն ինկուբատորում ձվից դուրս գալու ժամանակ. հավի, սագի և հնդկահավի բնական կերպով ձվից դուրս յեկած ձագերի աճեցնելը: Արհեստական միջոցով ստացված ձագերի խնամքը: Մատղաշ թռչունների հիվանդություններ. կատաղություն և դրա պատճառները. պայքար դրանց դեմ. թերթ արհեստական կերպով թուխս դնելու համար. ելեքտրական եներգիայի գործադրությունը ձագերի աճեցման և ընդհանրապես Թոջնաբուծության մեջ:

Բ ու ծ ու մ

Բուծման մեթոդները. մաքուր բուծում. պահպանողական և պրոգրեսիվ (բարելավում իր ներսում) զուգակցություն. Մենդելի, Հիբրիդի որենքները—ատավիզմ. անհատական պոտենցիա. բուծում ըստ ցեղակցության նշանի. ալիլիմատիզացիա և ալլաու-նում. բուծման նպատակը—բմբուլ (աղվամաղ), միս, ձու:

Յեղական քոչնաբուծություն

Յեղական թռչունների ընտրություն. սելեկցիա. թռչուններին նշաններ անելը (համարակալում). ընտրության սելեկցիաները: ձվերի հաշվառք (թերթեր ձու ածելու համար). ընտրություն ըստ գծերի:

Արդյունաբերական ձվածու քոչնաբուծություն

Ձանազան ֆակտորների ազդեցություն ձվածության վրա. ցեղերի ընտրություն ձվաբուծական տնտեսության համար. զուգակցություն տեղական թռչունների հետ. հավերի ընտրություն ձվաբուծական տնտեսության համար. թուխսերի բարձր ձվածության նշաններն ըստ Վալտեր Հոգանի մեթոդի:

Արդյունաբերական մասու քոչնաբուծություն

Ինչպիսի թռչուն պիտի լինի և ինչ պահանջների պիտի բավարարի նա. մաստու ցեղերի ընտրություն. զուգակցությունը մսային տնտեսության մեջ. ընտրությունը մսային թռչնաբուծության մեջ:

Ընդհանուր ոգտագործական (ձվածու-մսատու) թռչնաբուծություն:

Թռչունների համապատասխան տեսակների ընտրություն. ցեղական թռչունի ոգտագործման տեսականությունը, մի աքաղաղին ընկնող հավերի քանակը՝ նայած տիպին:

Սնունդի միջոց

Կերի (կտի) քիմիական կազմը. վիտամինները և դրանց նշանակությունը. կերի բուսական, փափուկ և հանքային բնութագիրը. խառը կեր. փափուկ և կոշտ սննդաբար ջուր:

Կ ե ր ա կ ր ե լ ը

Ազատ և նորմալացրած կերակրում. Ուլերի ադյուսակը: Սննդի նորման ձու ածելու ժամանակաշրջանում

» » » ածելուց դադարելու ժամանակաշրջ.

» » թուխս նստելու »

» » բմբուլը փոխելու »

» » ձագերի համար »

Ռացիոնի (բաժնի) կազմելը: Չաղացնելու միջոցներ:

Թռչնոցի կառուցումը

Տեղի ընտրություն. թռչնոցի զանազան թռչունները—կոմունալ և գաղութային. դրանց դրական և բացասական կողմերը. բրուդերհաուզները (յեղբայրական տներ) և դրանց կառուցումը. ինկուբատորներ:

Խ ն ա մ ֆ

Թռչունների բաշխումը և տեղավորումը թռչնոցում: Խնամք բմբուլը փոխելու ժամանակ. թռչունների փախուստը:

Հասարակական-ոգտակառ աշխատանք: Ոգնել կոտնտեսություններին և խորհրտնտեսություններին թռչուններին խնամելիս և բուծելիս:

Հիվանդություններ: Խոլերա, ժանտախտ, տիֆ, դիֆտերիա (ծաղիկ), տուբերկուլյոզ, հարբուխ, կոկալյոզ, ստիբիլյոզ, քոր, կատաղություն:

Պարագիտային հիվանդություններ, կոլոր և տափակ ճիճու, քոս. բմբուլակեր. վոշիլ, շնաճանճ:

Վոշ վարակիչ հիվանդություններ—բերնի կատար. ձվաբեր անցքի հիվանդություններ. սառչել, թունավորում, վիրավորում:

Առողջ և հիվանդ թռչունի ընդհանուր նշանները:

Հասարակական աշխատանք: Ոգնել կոտնտեսություններին և խորհրտնտեսություններին հիվանդությունների դեմ կռվելու գործում:

Ձվերի խնամքն ու սեսակավորումը

Ձվերի հավաքը և տեսակավորումը. ձվեր պահելու զանազան միջոցներ. պահեստներ. ոտարյերկրյա շուկաների պահանջ:

Մտքած քոչունների պահելն ու խնամքը

Մորթելու զանազան ձևերը, փետուրների և բմբուլների պոկելը, զանազան թռչունների տեսակավորումը, արկղների մեջ դասավորելը և պահելը:

Բմբուլի պահելը: Բմբուլի հավաքը, տեսակավորումը և պահելը:

Հասարակական առխառանգ

Թռչնաբուծության դրուժյան ուսումնասիրություն կոչվում է տեսություններում, գոյություն ունեցող ցեղերի և տեսակների հաշվառք, պարզաբանել դրանց դրական և բացասական կողմերը, այլև դրանց տնտեսական նշանակությունը, կազմել կոլտնտեսություն մեջ յեղած ցեղերի և ընդհանրապես կոլտնտեսության թռչնաբուծական ճյուղի բարելավման պլանը և մասնակցել այդ պլանի իրագործմանը, կազմել կոլտնտեսային թռչնոցի պլանը, զրույցի, պլակատների, դիագրամների և այլնի միջոցով պրոպագանդ անել կոլտնտեսականների շարքերում գոյություն ունեցող ցեղերի բարելավման մասին:

Խնամել կոլտնտեսային ինկուբատորը (յեթե կա) և ձվերից դուրս յեկած ձագերին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Յերես
Բացատրական	3
Գյուղատնտեսության հիմունքները	7
Գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցումը	12
Աշխատանքի կազմակերպման առանձնահատկություններն անասնապահության մեջ	15
Գյուղատնտեսության մեքենացումն ու էլեկտրիֆիկացիան	16
Խորհրդատեսությունների և կոլտնտեսությունների կազմա- կերպումը	20
Հատիկային մշակույթներ	27
Խաղողաբուծություն և գինեգործություն	29
Պտղաբուծություն	35
Բանջարաբուծություն	39
Ծխախոտաբուծություն	44
Բամբակաբուծություն	49
Ծրագիր սոյա և արախիս մշակույթների	55
Ցիտրուսային մշակույթներ	57
Ծրագիր թեյի մշակույթի	62
Ռամի	66
Շերամապահություն	69
Անասնապահություն	73
Վոշխարաբուծություն	80
Կաթնատնտեսություն	81
Թռչնաբուծություն	88

ПРОГРАММЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Для шк. II ст

Издание Госизд. Грузии.

Тифлис — 1932 г.

NL0237373

53 781

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУ
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ПРОГРАММЫ
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Для шк. II ст.

Издание Госизд. Грузии.

Тифлис—1932 г.
